

MARTINSKÝ Evanjelik

2016/5-6

ROČNÍK 23

*Neboť mi učinil veľiké věci ten, kterýž mocný jest, a svaté jméno Jeho,
A jehož milosrdenství od pokolení až do pokolení bojícím se Jeho.
Dokázal moci ramenem svým, rozptýlil pyšné myšlením srdce jejich.
Sházel mocné z stolic a povýšil ponížených.
Lačné nakrmil dobrými věcmi a bohaté pustil prázdné.*

Bible kralická, L 1, 49 - 53

Martinský evanjelický spevokol
v advente 2016 spieval na slávu Božiu
v Turanoch, vo Zvolene a v Ivančinej.
Domácich viery povzbudil
adventným koncertom 18. 12. 2016.

Evanjelický a. v. cirkevný zbor, Evanjelická spojená škola, Biblická škola
a Centrum kresťanského vzdelávania v Martine s najväčšou láskou želajú
svojim členom, učiteľom, žiakom, študentom,
ako aj priaznivcom doma i v zahraničí požehnané Vianoce 2016
a nádejou naplnený nový rok 2017.

Sláva na výsostiach Bohu a na zemi pokoj ľuďom dobrej vôle!
Gloria in excelsis Deo et in terra pax hominibus bonae voluntatis!

ZAS ZAVÍTALI VIANOCE

P. O. Hviezdoslav

Zas zavítali Vianoce.
 Ich svit to v oknách blyskoce
 kol z jedlíc, vzrastlých do povaly,
 tak zelene sa stanúc kvetom.
 I my sme svetlá rozožali.
 Jak blaže malým-veľkým deťom,
 že v splnku vidia nádeju!
 ach, a nás slzy zalejú...

My, ruky v mdlobe sklúčené,
 tie slávojasu plamene,
 vyrážajúce v ples vždy tuhšie,
 nemáme sily prijať jasne;
 nám ony neožiaria duše,
 už v oku nám ich paprsk zhasne –
 Nie nedbalci sme, pohani,
 len vydedení, sklamaní!...

A preds' i smútku cez oblak
 povznesme zaslzený zrak
 ku tvárom, na nichž radosť žiari!
 I tak má oprávnenosť veľkú:
 na spôsob rozplakanej chmáry
 odrážať dúhou slnko celku;
 byť iných šťastiu zrkadlom
 a sám tak účastníť sa v ňom...

VIANOČNĚ SPOMIENKY

Štedrý večer – Svätvečer a vianočné sviatky nám otvárajú priestor na zamyslenie a spomienky. Aj dnes, pri stretnutiach rodín a priateľov zabiehajú spomienky do rokov našej mladosti či mladosti rodičov a starých rodičov. Pripomínajú si rozprávania o kopách snehu, keď ich výška často presahovala úroveň plotov, alebo mrazivé zimy, pri ktorých lietali klince zo šindľových striech. Aj keď čaro zimy často pripadalo poslucháčom ako prikrášené, či drsnejšie podané, nikto nespochybňoval atmosféru tej doby. Veď vtedy ešte cesty neprerývali masívne autá s pluhmi. Zasněžené a zamrznuté cesty boli plné stôp po saniach ťahaných pármami koní a niekde i ojedinelými stopami kolies miestneho majiteľa jediného motorového vozidla.

Spomienky a rozprávania najstarších sa hlboko vryvali do pamäti nás najmenších. A čuduj sa svete, aj v požechnanejšom veku sa vynárajú z pamäti, doplnené vlastnými zážitkami. Veď aké krajšie sviatky ako Vianoce sú pre najmenších najšťastnejšie? Úžasná atmosféra v kostoloch s vianočnými jedľami, darčeky od Ježiška, splnené aj nespĺnené očakávania. Spomínané časy, keď sa gazdovia z filií, ale aj miestni s rodinami doviezli na saniach do kostola, a nablýskané hrkálky na postrojoch čakajúcich konských záprahov bolo počuť aj počas slávnostných služieb Božích, ožívajú už len pri sledovaní filmov s vianočnou tematikou. No aj dnes preplnené štedrovečerné kostoly pripomínajú časy dávno minulé. Chýbajú mi však dávne vešiaky nad lavicami a po stenách „chôrov“ s baranicami. Veľkou záhadou mi bolo, ako si chlapi tie pokrývky hlavy pri odchode z kostola medzi sebou nevymenia a nepopletú... A ten úžasný spev! Už z domu sme mnohí vedeli naspamäť prvé veršičky piesní „Ej, nuž nyní s radostí plesajte, plesajte, narození Páně oslavujte!“ alebo „Narodil se Kristus Pán, veselme se; Z růže květ vykvetl nám, radujme se!“. S radosťou sme si zaspievali aspoň jeden veršič, kým sme sa naučili čítať aj ďalšie. Veľkým prekvapením pre nás bolo, keď sa všetky svetlá v kostole postupne pozhášali a len časť „chôru“ svietila. Vyzeralo to ako svit vychádzajúcej hviezdy, do ktorého zaznel „anjelikovský chór spevokolu“. Možno tak sme si predstavovali čas, keď anjeli oznamovali spevom pastierom, že sa narodil malý Ježiško. A keďže sa už narodil, určite bude od Neho niečo aj doma pod stromčekom. Aká nekonečne dlhá bola pre najmenších cesta z kostola domov...

Po slávnostnej večeri a rozbaľovaní darčiekov nastal čas očakávania návštevy spevákov z rodiny, od susedov či mládežníkov a tiež dospelého spevokolu. V družnej atmosfére sa mnoho spevákov a višňovníkov postretalo na cestách a vzájomne si višňovali a prejavovali radosť z narodeného Dieťatka – Spasiteľa. Nikto sa nikde neponáhľal. Iba skupinky spevákov, ktorí museli obísť ešte celú dedinu alebo ulicu, lebo v každom dome a rodine ich očakávali. Všetci si považovali za česť podporiť svoj cirkevný zbor príspevkom za višň a spev spevokolistov, ktorých ponúkali aj dobrými vianočnými koláčmi.

Dnešné Vianoce a ich atmosféra sú poznačené civilizačným vývojom. Melódie vianočných piesní a kolied v podaní profesionálnych spevákov a folklórnych skupín nám znejú z CD a DVD prehrávačov, verejnoprávných či súkromných médií, ale aj miestnych rozhlasov. Atmosféru narodenia Ježiška nám približujú najrôznejšie betlehemy, dokonca aj živé betlehemske predstavenia. Je však na nás, či túto atmosféru vnímame len ako komerčnú súčasnosť, alebo ako skutočnú radosť z očakávania a príchodu malého Dieťatka – Ježiša – Spasiteľa.

Nech skutočná radosť zavládne medzi nami aj počas tohtoročných Vianoc!

DANIEL BORCOVAN, ZBOROVÝ DOZORCA

KONEČNE ADVENT, KONEČNE VIANOCE!

V posledných dňoch pevne bude stáť vrch domu Hospodinovho na vrchole hôr. Vynúšaný bude nad pahorky, pohrnú sa k nemu všetky národy a poputujú mnohé kmene a povedia: „Poďte, vystúpme na vrch Hospodinov, k domu Boha Jákobovho, On nás bude učiť svojím cestám, aby sme chodili po Jeho chodníkoch, lebo zo Siona vyjde naučenie a slovo Hospodinovo z Jeruzalema. On bude súdiť medzi národmi, vynášať výrok mnohým kmeňom. Prekujú svoje meče na pluhové radlice a svoje oštepky na vlnárske nože. Národ proti národu nepozdvihne meč a už sa nebudú učiť vojne. Hor sa, dom Jákobov, choďte vo svetle Hospodinovom!

Iz 2, 2 - 5

Milí bratia a sestry, milí čitatelia v Pánovi Ježišovi Kristovi!

Konečne advent! Týmito slovami sa pre našu starú mamu začínal každý advent. Pamätám si na ten povzdych, ba až na akési zvolanie plné uvoľnenia a spokojnosti, pokoja na duši, ktorý neobišiel samozrejme ani jej tvár. Pamätám si na ten moment už od svojho detstva. Pravdaže, pre mňa ako dieťa spojený najmä s prázdninami vo Važci, s večermi u tey Žofky v studených páperových navlhnutých perinách, v ktorých sme sa najmenej vždy traja súrodenci tlačili v jednej posteli a hľadali fľašu s horúcou vodou, aby sme sa ako-tak zohriali, a k tomu pravdaže kniha, najčastejšie Biblické histórie, tie s obrázkami. Alebo advent pre mňa spojený s cestou do kostola, a ten zvuk vŕzgajúceho zamrznutého snehu, to už som teda dávno nepočul. A potom tá atmosféra v kostole s nápismi a biblickými výjavmi po stenách chrámu. A nadovšetko nádherný štvorhlasný spev a zima, až za nechty zachádzalo. Pre starú mamu, pravdaže, advent spojený s príchodom Krista Pána, s oddychom od prác, ktoré celé leto a potom aj jeseň robili, a nadovšetko od tej mašinerie konzumu a reklám, v ktorých sa my dnes celkom strácame a s ktorými sa zvolanie „konečne advent!“ mení často na zvolanie „konečne po sviatkoch!“ . Cítite ten rozdiel?

Bratia a sestry, čo máme urobiť pre to, aby aj pre nás bol „konečne advent“, nie „konečne po Vianociach“? Čo pre nás advent znamená? Upozorňuje nás na to prorok Izaiáš, jeho videnie obracia našu pozornosť na posledné dni, teda na advent, príchod Pána Ježiša Krista na tento svet. *V posledných dňoch pevne bude stáť vrch domu Hospodinovho*, tak hovorí hneď v prvom verši. Na iných miestach Starého zákona je tento deň opísaný ako hrozný deň Hospodinov, deň strachu a deň bolesti. Nejde však o omyl alebo nejakú chybu, nezrovnalosť v biblických textoch, keď v jednej kapitole čítame o hroznom dni Hospodinovom a o niekoľko veršov znovu o nádhernom pozvaní a o tom, ako bude vyvýšený vrch domu Hospodinovho. Nejde o žiadnu chybu a nezrovnalosť. Naopak, ide o ten kontrast Božej záchrany a nádeje uprostred beznádeje, bolesti, hriechu a strachu tohto sveta. A ten skutok Božej záchrany, ten príchod Mesiáša, bude taký veľký, taký ohromujúci, taký viditeľný, že predstihne všetky ostatné adventné a vianočné témy, v ktorých sa svet bude vytešovať a trápiť zároveň.

Vynúšaný bude nad pahorky vrch domu Hospodinovho. Vrch Sion v Jeruzaleme, na ktorom stál kedysi chrám Boží, dom Hospodina, je v porovnaní s našimi tatranskými veľhorami len polovičný príbuzný, a to nehovorím o oveľa vyšších vrchoch tohto sveta. Ale v onen deň, v posledné dni, prevýši všetky ostatné. Sion prevýši všetky ostatné, lebo tam sa stretne nebo so zemou, Boh vstúpi do tohto sveta ako Pán. Aj preto nás príchod Pána Ježiša

Krista, advent, nikdy nesmie nechať chladných a nevšímavých. My sa v advente chystáme privítať Toho, ktorého príchod si nedajú ujsť ani všetky ostatné národy tohto sveta a mnohé kmene, ako hovorí prorok, aby aj ony vystúpili na vrch Hospodinov.

Mne osobne sa v týchto veršoch zrkadlia tie naše adventy a každoročné Vianoce. Ako sa naplní chrám do posledného miesta tak, že na Vianoce treba urobiť dvoje služieb Božích, toľko nás do chrámu príde. Ako sa každý zrazu v advente a na Vianoce nechá viesť tým posolstvom o narodenom Mesiášovi a ponáhľa sa ukázať pred Bohom. Je to čas mimoriadnej Božej milosti, kde sa pred Pánom Bohom smú ukázať dokonca aj tí, o ktorých si myslíme svoje a ktorým pravidelná cirkevná kázeň nič nehovorí. Ale taká je moc adventu a Vianoc. Tým, ktorí si to akože nezaslúžia, je daná príležitosť a nám ostatným obrovská zodpovednosť byť cez advent a Vianoce s nimi. Uvoľniť im miesto v kostole, nehnevať sa na nich, keď raz do roka prídu a sadnú si práve na to „moje“ miesto. Pretože ide práve o to byť s nimi. Len tak sa môže naplniť tá atmosféra, v ktorej, ako čítame, *ľudia prekurujú svoje meče na pluhové radlice a svoje oštepky na vlnárske nože*. Je to obraz mieru a pokoja, hebrejského „šalom“, ktorým majú byť advent a Vianoce naplnené. Aj preto začíname každý advent Večerou Pánovou, vyznávaním svojich hriechov, očistením svojich srdc, uprataním, aby sa tam Pán Ježiš, ale aj môj blížny mohol zmesť.

Zrejme ani tento advent neosloví Vladimíra Putina, Donalda Trumpa, Európsku úniu alebo Islamský štát, aby prekoval svoje meče na niečo Bohu milé a človeku prospešné. Ale môžeme to urobiť my. Každý jeden. Ty aj ja. Vo svojom najbližšom okolí, vo svojej rodine, vo svojej práci či v manželstve „prekovať meče na pluhové radlice“, a to, čo nás trápi a ničí, odovzdať Bohu do rúk, aby to nahradil tým, čo nás bude tešiť, z čoho sa budeme spoločne radovať a jeden druhého prijímať. Aby aj tie naše deti na advent a Vianoce radi spomínali a radi o nich hovorili svojim deťom a potom svojim vnúčatám. Ale nadovšetko sa tešili na tie posledné a definitívne Vianoce, po ktorých tá atmosféra mieru, radosti, pokoja a Božej blízkosti nebude mať konca-kraja. Amen.

MILAN KUBÍK, ZBOROVÝ FARÁR.

Jan Hála:
Zima vo Važci

POSLEDNÁ NEDEĽA CIRKEVNÉHO ROKA – 20. 11. 2016

MILOST' VÁM A POKOJ OD BOHA, NÁŠHO OTCA, A OD PÁNA JEŽIŠA KRISTA! AMEN.

Milí bratia a sestry, vypočujte si slová Písma svätého, ktoré sú zapísané v Matúšovom evanjeliu, v dvadsiatej piatej kapitole, v prvých trinástich veršoch:

Vtedy bude kráľovstvo nebeské podobné desiatim pannám, ktoré si vzali lampy a vyšli naproti ženichovi. Päť z nich bolo pochabých a päť rozumných. Tie pochabé si totiž vzali lampy, ale nevzali si olej; tie rozumné si však vzali s lampami aj olej v nádobách. Keď ženich meškal, zdriemli všetky a zaspali. O polnoci nastal krik: Ajhľa, ženich, vyjdite mu naproti! Vtedy prebudili sa všetky panny a pripravovali si lampy. Tu pochabé povedali rozumným: Dajte nám zo svojho oleja, lebo naše lampy hasnú! Ale rozumné povedali: Aby potom nestačilo ani nám, ani vám?

Chodte radšej k predavačom a kúpte si. Keď však odišli kupovať, prišiel ženich; pripravené vošli s ním na svadbu a dvere sa zatvorili. Neskoršie prišli aj ostatné panny a hovorili: Pane, pane, otvor nám! Ale on odvetil: Veru vám hovorím, nepoznám vás! Preto bďte, lebo nepoznáte dňa ani hodiny, kedy príde Syn človeka.

Mt 25, 1 – 13

Milí bratia a sestry v Pánovi Ježišovi Kristovi, opäť sme na konci ďalšieho liturgického alebo cirkevného roka. Cirkevný rok sa začal adventom – časom nádejného očakávania, keď sme sa pripravovali na pripomenutie si narodenia zaslúbeného Mesiáša. Dnes je Nedeľa večnosti alebo Nedeľa Krista Kráľa. Končí sa cirkevný rok spolu s naším očakávaním príchodu nášho Pána Ježiša, ale tentoraz ako Kráľa slávy v ten veľký a strašný deň súdu.

Dnešný kázňový text je podobenstvo o rozumných a pochabých pannách. Patrí medzi tradičné evanjeliové texty, ktoré sa čítajú práve v túto nedeľu. Je to jedno z podobenstiev zapísaných v 24. a 25. kapitole u Matúša, ktoré Pán Ježiš povedal svojim učeníkom v čase medzi Jeho vstupom do Jeruzalema na Kvetnú nedeľu a ukrižovaním na Veľký piatok. Keď sa Jeho služba na zemi blížila ku koncu, Pán Ježiš sa snažil pripraviť svojich najbližších nasledovníkov na to, čo ich čaká nasledujúce dni v Jeru-

zaleme. Zdá sa však, že ešte viac pripravoval svojich učeníkov na ich vzdialenejšiu budúcnosť, keďže očakávali jeho príchod na konci vekov. Spoločnou témou týchto podobenstiev je, že Pán Ježiš Kristus opäť príde v sláve znenazdajky a bez varovania, aby súdil živých a mŕtvych. Je isté, že tak ako sa skončia naše životy na tejto zemi, takisto sa skončí aj čas. Preto Pán Ježiš používa podobenstvo o rozumných a pochabých pannách, aby varoval, ale aj povzbudil svojich učeníkov, aby si strážili svoju vieru a tak boli pripravení na príchod Pána. Je tiež varovaním a povzbudením pre nás, ktorí sa dnes nazývame kresťanmi. Máme byť pripravení ako jednotlivci, ale aj spoločne ako cirkev na príchod Pána, nášho Spasiteľa, Ženicha cirkvi. Podobenstvo nás nabáda k tomu, aby sme boli pripravení – v živote aj pre večnosť.

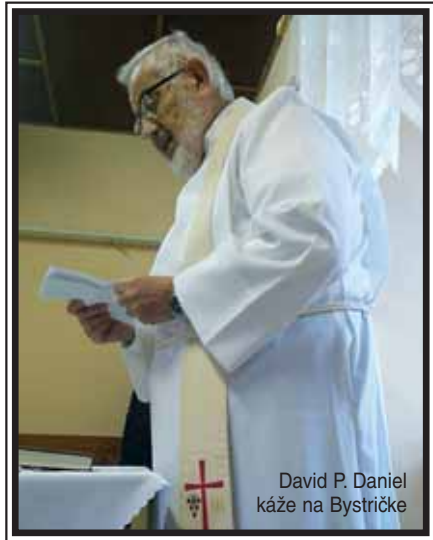
Buď pripravený! Toto je dobré a známe životné heslo. Je to motto väčšiny skautských organizácií na svete. Naučil som sa

ho ako chlapec, keď som sa stal členom skautského oddielu. Naučil som sa tu, že skauti musia byť pripravení. Mali sme byť pripravení splniť náš skautský sľub: plniť si svoje povinnosti voči Bohu a svojej krajine. Poslúchať skautský zákon. Pomáhať druhým ľuďom. Udržiavať sa vo fyzickej forme, mentálne fit a morálne čistí. Mali sme byť pripravení poslúchať zákon skautov, čo znamenalo: byť spoľahlivým, oddaným, osožným, priateľským, zdvorilým, láskavým, poslušným, veselým, sporivým, statočným, čistým a úctivým. Byť pripravený znamená naučiť sa základom praktického prežitia, sociálnym a vedúcim schopnostiam. Z mnohých skautských chlapcov a dievčat vyrástli vodcovia, či už v školách, spoločenstvách či národoch. Mnohí z nich hovoria, že skauting ich pripravil na celý život.

Sme my, kresťania, pripravení na život? Nielen teraz, pre súčasnosť, ale aj pre večnosť? Poučenie pre dnešok a najmä podobnosť o rozumných a pochabých pannách nám pripomína, že sa končí ďalší rok milosti, a preto by sme mali vykonať inventúru nášho života viery ako jednotlivci, ale aj ako členovia cirkvi, nevesty Kristovej. Mali by sme sa samých seba pýtať: Sme pripravení naplniť zaslúbenia, ktoré boli za nás vyslovené pri krste a ktoré sme potvrdili pri našej konfirmácii a ktoré obnovujeme vždy, keď vyznávame našu vieru?

Podobenstvo o pochabých a rozumných pannách stavia pred nás všetkých dve veľmi jasné varovania o viere. Po prvé – nemali by sme sa vyhýbať ani odkladať vyznanie našej viery. Súdný deň pride znenazdajky a bez živej viery nebudeme pripravení stretnúť sa s Kráľom slávy. Po druhé, čo je ešte dôležitejšie, toto podobenstvo nás varuje pred tým, že každý jeden človek je zodpovedný za svoj vzťah s Bohom. Viera nie je niečo, čo si môžeme požičať. Každý jednotlivec si na seba musí obliecť Krista. Jeho spravodlivosť a výzbroj viery, aby sme boli pripravení na Jeho príchod. Každý z nás musí byť pripravený brať svoju vieru vážne.

David P. Daniel
káže na Bystričke

Mali by sme si byť vedomí skutočnosti, že iba to, že samých seba nazývame kresťanmi, z nás tých kresťanov neurobí. Existujú takzvaní vyhorení kresťania. Raz zakúsili radosť z viery v Ježiša Krista a s nadšením o tom svedčili. Ale postupne sa unavili a boli odradení, keď naplnenia ich viery meškali kvôli neprestávajúcim a odporujúcim si požiadavkám ich času a energie. Život človeka, ktorý je pripravený slúžiť a čakať, môže byť aj unavujúci. Keď do života prichádzajú problémy, keď narastajú osobné alebo finančné ťažkosti, keď sa spoločnosť stáva bezbožnejšou a skazenejšou, keď človek začína starnúť, slabnúť a bolesti tela aj ducha sa objavujú čoraz častejšie a silnejšie – vtedy sa naše kríže stávajú ťažšími a ten prvý oheň viery pomaly vyhasína. Kresťanský život pripravenosti sa ľahko môže premeniť na fantáziu, ktorú časom môžeme ľahko odložiť nabok ako knihu alebo zmeniť ako televízny program, aby sme sa mohli vrátiť späť do „skutočného sveta“ – chodenia do práce, platenia účtov a daní a do spoločného rodinného života.

Existujú aj formálni kresťania. Nemajú

potrebu čítať Bibliu alebo prísť do kostola, aby počuli Božie slovo. Myslia si, že sú normálni, slušní ľudia, ktorí nepotrebujú hľadať odpustenie za to, čo urobili, alebo vyznať hriechy a činiť pokánie. Iba málokedy hľadajú útechu a obživu vo Večeri Pánovej. Nemyslia si, že ich deti potrebujú požehnaný a život darujúci dar krstu, alebo že by sa mali učiť o Pánovi Ježišovi a o Jeho milosti. Skôr povedia, že rozhodnutie, či ich deti budú alebo nebudú veriť, nechajú na nich samých, keď vyrastú.

Iní jednotlivci, kultúrni kresťania, môžu žiť podľa nejakých tradícií – zavesia si vo svojich domovoch krížik na stenu alebo na reťazku. Môžu dokonca platiť aj cirkevnú daň a ukázať sa v kostole na Štedrý večer alebo Veľký piatok kvôli rodine a tradícií. Ale v skutočnosti naozaj neveria v Krista alebo tým „divným veciam“, ktoré sú v Biblii. Títo sú vskutku pochabí ako tých päť panien, ktorých lampy vyhasli kvôli tomu, že nemali palivo – olej viery.

Rozumní kresťania sú tí, ktorí sú v očakávaní posilňovaní a poháňaní živou, horiacou vierou v Pána Ježiša Krista, ktorá v živote človeka svieti. Viera je aktívny nový vzťah s Kristom. Viera je olejom v našich lampách, ale nedokáže sa sama udržať. Pán Boh ju posilňuje: Svojím Slovom – keď sa číta, zvestuje, počúva, premýšľa sa nad ním. Keď sa vylieva spolu s vodou pri krste. Keď sa je a pije s chlebom a vínom pri Večeri Pánovej. Našu vieru vytvorilo Slovo. Udržia sa Božím slovom a sviatosťami a oživuje v našich životoch prostredníctvom Ducha Svätého. Viera sa posilňuje modlitbou, ktorá drží kresťana v jeho živote, aby veril a očakával príchod Pána Ježiša Krista. Viera sa neprijíma iba pasívne, ale musí sa aktívne aj žiť. Prináša v našich životoch ovocie Ducha: lásku, radosť, pokoj, zhovievavosť, nežnosť, dobrotivosť, vernosť, krotkosť a zdržanlivosť.

Kresťania sú lampy, ktoré majú olej viery, z ktorých svieti svetlo evanjelia v ich skutkoch a vyznaniach o Pánovi Ježišovi

Kristovi. Ich dôvera v Krista a ich nádej, že sa opäť vráti, je mocným potvrdením zaslúbení evanjelia.

Martin Luther vo svojej kázni z roku 1522 píše: „Celý kresťanský život pozostáva z týchto dvoch vecí: z viery v Boha a z pomoci bližným.“ Toto učí aj evanjelium. Rodičia by toto mali učiť svoje deti doma a všade. Deti by si tiež medzi sebou mali hovoriť toto Slovo. Lebo práve toto znamená očakávanie príchodu Kráľa slávy. Byť pripraveným na našu smrť a Jeho príchod.

Sme na konci ďalšieho cirkevného roka. Väčšina z vás, ktorí ste tu dnes, prichádzate pravidelne, aby ste počúvali Kristove slová a prijímali sviatosť Večere Pánovej. Samozrejme, že sú dni, keď dávame väčší pozor na to, čo sa hovorí, a tiež dni, keď to tak nie je. Niekedy majú pre nás slová, ktoré hovoríme, počujeme alebo spievame, väčší význam a dotknú sa nás veľmi hlboko. Platí to pre mňa a pravdepodobne aj pre vás. Ale dnes nám Pán Ježiš dáva príležitosť, aby sme si skontrolovali naše lampy, upravili naše knôty a uistili sa o tom, či máme dost oleja, kým čakáme na Ženicha cirkvi. Mali by sme sa samých seba pýtať: Spoznali sme Božie slovo, Bibliu, tento rok lepšie? Vystrojili sme naše deti s olejom do ich lúčov prostredníctvom krstu a výchovy v kresťanskej viere? Snažili sme sa slúžiť a prispieť k posilneniu našich bratov a sestier v tele Kristovom – tu, v tomto cirkevnom zbore a v cirkvi ako celku?

Nakrmili sme hladných? Zaodeli sme nahých? Ubytovali bezdomovcov? Navštívili sme opustených? Potešili chorých alebo zomierajúcich? Utešili smútiacich? Svetlilo naše svetlo viery v našom živote? Ak áno, ďakujme a chváľme Pána Boha. Ak nie, prebudíme sa zo svojho spánku. Modlime sa, aby nám Duch Svätý daroval olej viery a pripravil nás na očakávanie ženicha a Pána cirkvi, Pána Ježiša Krista – Kráľa. Lebo hľa, On hovorí: Prídem čoskoro.

Príď, Pane Ježiši! Amen.

DAVID P. DANIEL, PH.D.

PJSEŇ STARÁ/ O ČTWERĚM PŘJCHODU PÁNĚ

Wesele zpjwegme/ Boha Otce chwalmé
 Genž nám Syna swého, Gednorozeného/
 Dal na wykaupenj/ Národu lidskému.
 Ay, Krystowo přijsstj/ Čtvero písmo jistj/
 Neyprwějssj w těle/ druhé v dussy celé./
 A třetj při smrti/čztwtvé má sauditi.
 Proč neyprw přissel gest/ a narodil se gest/
 ukazuge Čztenj/ by kázal Pokánj/
 Nemocné uzdrawil/ Slepým zrak nawrátil.
 Dále gest wyznal sám/ ržka: Přjklad dal sem wám/
 kterak sem gá činil/ A zákon naplnil/
 Též i wy tak čiňte/ a zákon naplňte.
 Wůli Otce hlasyl/ aby hřjssné spasyl/
 Proroctwí nezrussyl/ neb trpěti musyl/
 Tak lid swúg wykaupil/ a dábła zarmautil.
 Druhé přijsstj Geho/ w mysl srdce lidského/
 Skrze slowo Geho/ takž gde milost Geho/
 Stogj, tluče w dweřj/ každý Mu otewři!
 Ržka: kdež dwa nebo tři/ zberau se we gménu mém/
 gát sem mezi nimi/ přebýwage s nimi/
 po wssecky dny mými/ Swěta... poznánj.
 Třetj má přigjtj/ k člověku při smrti/
 Gemuž welí bđiti/ a střjzliwé býti/
 Neboť newí člověk/ w který smrt přigde wěk.
 Protož se warugme/ a neobtěžugme/
 obžerstwjm swých srdcy/ opilstwjm a péci/
 tohoto žiwota/ Krystowa gest rada.
 Čztwtvé přijsstj bude/když den saudný přigde/
 tuť bude hrozný den/ když púgdem z hrobu wen/
 tuť by se giž rád skryl/ před Panem negeden.
 S Panem wssickni púgdau/ Anjelowé k saudu/
 hrozně z Geho hlasu/ nebesa se zřasau/
 a mnoho zázraků/ bude toho času.
 Ten bude uzký/ den náhlý a brzký/
 den weliký hrozný/ den hněwu a pomsty/
 w němžto Pan odsaudí/ v Peklo hřjssné wssecki.
 Protož se připrawme/ všech zlostj zůstanme/
 W swatém obcowánj/ a prawém Pokanj/
 Tak Pana čekejme/ Na modlitbách trwegme.

2. ADVENTNÁ NEDEĽA – 4. 12. 2016

Požehnaný Pán Boh izraelský, že navštívil svoj ľud a vykúpil ho, vyzdvihol nám roh spasenia v dome svojho služobníka Dávida, ako hovoril ústami svojich starodávnych svätých prorokov, že nás vyslobodí od našich nepriateľov a z ruky všetkých, ktorí nás nenávidia, aby učinil milosrdenstvo s našimi otcami a rozpomenul sa na svoju svätú zmluvu, na prísahu, ktorou sa zaviazal nášmu otcovi Abrahámovi, že budeme vyslobodení z ruky nepriateľov a bez bázne budeme Mu slúžiť v svätosti a v spravodlivosti pred Jeho tvárou po všetky dni života. A ty, dieťaťko, budeš sa volať prorokom Najvyššieho, lebo pôjdeš pred tvárou Pánovou, aby si Mu pripravoval cestu a učil Jeho ľud známosti spasenia, totiž, že náš Boh odpustí hriechy zo svojho milosrdného srdca, s ktorým zhladal na nás ako vychádzajúce slnko z výsosti, aby svietil sediacim v tme a tóni smrti a upravil nám nohy na cestu pokoja.

L 1, 68 – 79

Milí bratia a sestry,
po desiatkach rokoch čakania sa do Zachariášovej rodiny rodí malé, vytúžené a vymodlené dieťa. Nový život prináša star-núcim rodičom novú radosť i nádej. Potom čo sa Alžbeta a Zachariáš už dúfania vo vlastné dieťa úplne vzdali, je teraz Jánovo narodenie dôvodom k ich plesaniu a oslave. Otec Zachariáš vyjadruje svoje nadšenie chválospevom na Božiu adresu.

Áká však bola prvá reakcia kňaza Zachariáša na správu o tom, že sa mu narodí syn? Keď sa dozvedá, že jeho aj Alžbetine dlhoročné modlitby budú vypočuté a jeho žena porodí syna, nemôže tomu veriť. Tak dlho žil s tou tragédiou, že nemá deti! Židovskí rabíni hovorievali, že Pán Boh od seba odoznenie sedem typov ľudí. Jeho zoznam sa mal začínať tými Židmi, ktorí nie sú ženatí, potom nasledujú tí, ktorí síce ženatí sú, ale nemajú deti. Pre Zachariáša ako kňaza to teda muselo byť veľmi ťažké a náročné.

A teraz mu anjel hovorí, že to dlho očakávané dieťa, za ktoré sa tak dlho modlili, bude mať. Tomu je ťažko veriť. Nie, to sa predsa nedá len tak prijať! Po toľkých rokoch intenzívnych modlitieb a márných nádeji! Zdá sa, že Zachariáš už ničomu neverí.

Bratia a sestry, Zachariášovi dnes mnohí ľudia veľmi dobre rozumejú. Odvykli si totiž

ešte v niečo dúfať. Nechcú sa sklamať, a preto sú so svojimi očakávaniami opatrní.

Možno aj my patríme medzi takých ľudí. Robíme si svoju prácu a radšej príliš nad vecami a životom nepremýšľame. Všetné dni so zabehnutou rutinou nám predsa ponúkajú istotu. A hlavne spoľahlivo odklonia našu pozornosť od akýchkoľvek našich, veľkých či malých nádejí a očakávaní. Fungujú zaručene: vstávanie, hygiena, cesta do školy s deťmi alebo s vnúčatami, potom do práce, krúžky, výkon a stres. Medzitým všetkým sa treba rýchlo postarať o domácnosť, rodinu – najesť sa, oddýchnuť si. A na druhý deň sa to všetko začína znova. Kto dokáže uprostred takéhoto kolotoča myslieť na svoje prania? Kto rozmyšľa o svojich snoch, plánoch, cieľoch?

Človek ako Zachariáš, ako hovorí Anna Polcková, ktorá ma k tejto adventnej kázni inšpirovala, už nevie investovať vieru ani do slov anjela. So svojou situáciou sa ako-tak vysporiadal. Nemyslí na ňu. Presvedčil sám seba, že v podstate nemá žiadny problém. Že všetko je „v pohode“. Zachariáš konal kňazskú službu pred Bohom v chráme a podľa príbehu v evanjeliu, onemel. Možno aj ďalej slúžil ako kňaz, snažil sa, fungoval, ale ľuďom už nemal čo dať. Nemohol v nich prebúdať vieru – veď ju sám stratil. Ako by mohol inšpirovať k vytrvalosti a odvahe,

keď sa poddal bezútešnej realite, životnej únavy?

Bratia a sestry, Pán Boh posielal každého z nás slúžiť. Potrebuje nás v službe – ako partnerov, rodičov a deti. Potrebuje nás v službe, pre ktorú nám zveril talenty. Potrebuje nás aj ako kolegov či priateľov. Pokiaľ však v akomkoľvek povolani alebo postavení zabudneme na to, kto sme, ak poľacíme vlastné predstavy a nahovoríme si, že na našich túžbach vôbec nezáleží, bude len otázkou času, kedy sa naše nadšenie premení iba na obyčajnú povinnosť, kedy vo svojom poslaní umlkneme a nebudeme mať ľuďom okolo seba čo dať. Keď sa vytráti radosť a nadšenie, onemieme a budeme úplne ticho.

Do tejto situácie, v ktorej si nie sme častokrát schopní priznať svoju biedu, však prichádza Pán Boh a zasahuje tam, kde sa veci pre nás zdali byť nemenné. Dotýka sa tam, kde my už nevládzeme, a chytá tam, kde naše ruky či myšlienky, modlitby nedočiahnu. A potom sa do ticha, v ktorom bol človek vystavený prázdnote, biede, ničote, ozve, vytýrskne chválospev, ktorý povznesie dušu, srdce a obnoví túžbu po skrytých a hlboko odložených prianiach či snoch.

Pán Boh nás môže osloviť mnohými rôznymi spôsobmi. Ale čo je dôležité – On k nám pristupuje jednotlivo a originálne. Aj na miestach, ktoré pre nás môžu byť prekvapivé. Prichádza v tichu, v hudbe, vo svojom Slove, v sviatosťiach, modlitbách. Sám Boh nám ľuďom ide v ústrety. On je Ten, ktorý nás miluje ako prvý. Prichádza tak, aby bol dostupný každému.

Z chválospevu Zachariášovho je zrejmé, že príchod Spasiteľa nevnímame, akoby mal prísť koniec sveta alebo jeho koniec. Boží zásah prežíva ako prekvapujúcu zmenu vo svojom živote. Prináša mu nové perspektívy a novú budúcnosť. Prináša mu záchranu jeho života. Prináša mu nádej a novú silu, radosť zo života.

A presne tak môžeme Pána Boha očakávať. Ako Spasiteľa. Ako Toho, ktorý nás za-

chráni. On prichádza ako Ten, kto po nás túži a neustále nám vyjadruje svoju lásku. Až do takej miery, že On – Boh, neskôr vchádza do Jeruzalema na osliatku a je ochotný obetovať sa. Miluje človeka – mňa i teba – bez hraníc a bez akýchkoľvek podmienok. Vie, že len v takejto láske budeme schopní pokánia, zmeny, nových začiatkov.

Bratia a sestry, Zachariáš prežil v tichu, v nemote deväť mesiacov, pokiaľ sa nenarodil jeho syn Ján. Tento čas mu dal priestor na to, aby znovu stretol a našiel sám seba. So svojimi zabudnutými želaniami. A nachádza pravdu o sebe. Je dôležité, aby sme si vedeli uznať, že máme problém. Že sme schopní pripustiť, že zlyhávame vo svojej viere, službe, láske, nádeji. Stretnutie s tým, čo nás vnútorne ničí, s tým, v čom sme slabí, s núdzou a beznádejou je vždy bolestivé. A to nás potom núti robiť to, o čom veľmi dobre vieme, že nie je dobré.

Ani Zachariáš sa k novým životným pohľadom nedostane bez trápenia. Vyzerá to totiž tak, akoby utrpenie bolo údelom ľudí, ktorí pred svojim skutočným obrazom neutečú. Je to údel všetkých Božích služobníkov. Tak nás Pán Boh vedie k pokore a sebadisciplíne. Učí nás porozumeniu a skutočnej „ľudskej“ ľudskosti. Je však nevyhnutné, aby sme týmto obdobím prechádzali s vierou a vo viere, že toto všetko má zmysel. Inak by sme boli veľmi zatrpknutí, zatvrdení a postupne by sme sa odvrátili od Pána Boha.

Aj Zachariášovo mlčanie má svoj koniec. Pán Boh mu vrátil reč – po náročnom období a v čase, keď sa mu narodil syn Ján. Zachariáš vie, že jeho poslaním bude pripraviť cestu Pánovi – urovnávať Mu chodníky. Ján Krstiteľ bude prorokom so zvláštnym životným štýlom. Bude učiť ľudí známosti spasenia a hovoriť im o pokání. O tom, aký v skutočnosti Pán Boh je. Že Pán Boh ľuďom odpustí hriechy, obnoví svoj vzťah s nimi a upravia im nohy na cestu pokoja. A my vieme, že život Jána Krstiteľa, syna

Zachariášovho, si vyžiada obeť, pokoru, poslušnosť a nakoniec až smrť.

Milý brat, milá sestra, ak ako Zachariáš očakávaš na Spasiteľa, ktorý dá tvojmu životu to, v čo sa už neodvážiš dúfať, môžeš sa pripojiť k jeho chválospevu. Pán Boh chce, aby si nemlčal, ale konal svoju úlohu, svoje určenie tam, kam ťa postavil, či už v rodine, medzi priateľmi alebo v povolani. Varuje pred tým, aby si potlačil túžby a vzdal by si sa nádeje.

Tvoja služba by mala byť radosťou a oslavou – a to aj napriek okolnostiam, ktoré ťa obmedzujú. Pán Boh ti odpúšťa hriechy, prijíma ťa bez výhrad. Presne vie, čo potrebuješ. Vieme to aj my?

Okrem poznania spasenia a odpustenia hriechov nás Boh chce viesť po ces-

tách pokoja. Pokoj, ktorý spomína Zachariáš vo svojom chválospeve, je viac ako len stav bez vojny. Je to čas rastu, plnosti, zrenia. Je to cesta, ktorá vedie ku všetkému, čo znamená život. A v tomto živote chce Pán Boh žiť s tebou – chce ti byť nablízku – vo všetkých твоjich starostiach, otázkach a núdzach.

Náš advent trvá kratšie ako ten Zachariášov. Ale môže sa aj pre nás stať tým vzácnym a tichým časom, keď budeme viac premýšľať o vlastnom živote, keď trochu spomalíme a budeme mlčať a načúvať, ako jemne prichádza Boh – Ježiš Kristus nám v ústrety. A tak budeme môcť aj my Jemu pripraviť cestu. Amen.

SLÁVKA DANIELOVÁ, ZBOROVÁ KAPLÁNKA

Emil Boleslav Lukáč

MODLITBA PRED VIANOCAMI

Útecha moja, nádej sladká,
 nenechaj v muke trápne tlieť,
 otvorené sú srdca vrátka,
 ó Ježiši, príď ku mne dlieť.
 Nebeská slasť Ty, zemská rozkoš,
 Ty Boh i človek v jednote,
 milosti jas, ó z neba zoskoč
 a presvieť dušu v mrákote.
 Spasiteľ drahý, utíš túhy
 blaženstvom svojho príchodu,
 s pokorou prijímam Ťa tichý
 hľa, vezmi srdca úrodu.
 Mysel i citu každé chvenie
 chcem v službe obetovať Ťi,
 popraj mi svoje potešenie,
 príď ku mne, Kriste Ježiši.

SAMUEL ŠTEFAN OSUSKÝ

AKO POROZUMIEŤ VIANOCIAM? ODPOVEĎ SYNOVI ALEBO ZÁKLADNÉ POJMY VIANOC

Na význam prvých Vianoc poukazujú tri základné pojmy: Spasiteľ, Kristus a Pán. Avizujú skratka všetko, čo Židia čakali, celé ľudstvo potrebovalo a Boh vo svojej večnej rade určil. Vždy sa mi svedomie pohne, keď počúvam kázne, výklady na Vianoce a pri tisícových zástupoch poslucháčov len sa tak prešmykne ponad tieto tri známe, nechcem povedať banálne slová, až zodrané, a predsa nedostatočne vyčerpané. A pritom základné pre kresťanský svetonázor. Tak sa mi vždy videlo, že nebývajú dostatočne objasnené, nezblížujú, neznázorňujú sa dnešným jazykom. Tieto tri slová idú do jedného ucha a druhým vychádzajú, pričom srdce i myseľ ostávajú chladnými, nereagujú. Stávajú sa ako len ústami odriekany Otčenáš, o ktorom Martin Luther povedal, že je najväčším martýrom, lebo sa len mechanicky odrieka. Stávajú sa slovami bez obsahu, a predsa tie tri krátke slová, tri vianočné mená oznamujú, že sa narodilo „troje“, čo židia čakali a kresťania sa dočkali.

Celé ľudstvo, všetky veky potrebujú veľkňaza, proroka, kráľa.
Veľkňazom je Spasiteľ, prorokom je Kristus a kráľom je Pán.

Povedz mi otec, čo vlastne znamená slovo Spasiteľ?

Som rád, odpovedal som, že sa pýtaš. Je to slovo, ktoré sa používa len v náboženskej terminológii, je to slovo duchovné, nebeské a svetskému, pozemskému stvoreniu dosť nejasné, abstraktné. Ježiš niekedy nebeské, duchovné pripodobňoval pozemskému, aby ho slabému ľudskému umu priblížil, znázornil. Tak to skúsime my slabí urobiť tiež. Pamätaj, syn môj, že u anjela neodznelo po slovensky „Spasiteľ“, ale židovské, prípadne aramejské, keď ho zvestoval pospolitým pastierom. Nevieme, ako znelo pôvodne, ale že sa v Starej zmluve nachádza 11-krát a že ho do gréčtiny prekladajú súznačným slovom „Sóter“ vysvitá, že presnejšie preložené do slovenčiny znamená Záchranca. Myslíme, že slovo Záchranca je pozemské, telesné životu už bližšie, názornejšie, lebo každý človek prežíva chvíle, keď cíti potrebu záchrany a očakáva ju stále a stále. Židia ako národ to cítili tiež, keď čakali Mesiáša. A koho mali za najvyššieho ochrancu, záchrancu v tej ťažkej dobe ujarmenia, keď starozmluvní proroci už vyše 400 rokov mlčali a vlastného kráľa v Izraeli nemali? Bol to veľkňaz, biskup, ktorý bol hlavou, najvyššou autoritou národa. On obetoval za národ baránka, vykupoval jeho hriechy. Bol reprezentantom ľudu so svojím chrámom, svätynou, oltárom. On bol útočiskom – záchrancom pred Rimanmi. Vieš už, syn môj, že v hymne Zachariášovej znamená roh oltára záštitu, záchranu. To mal byť narodený Spasiteľ, Vykupiteľ, Baránok. To bol teokratický ideál Božieho štátu Izraela. V kresťanskom myslení však kráčame ďalej. Čo bolo u židov len skultivované, to v Ježišovom profile ako záchrancovi a po Ňom v kresťanstve je prehĺbené: Ježiš vykupuje, zachraňuje, komu hrozí hynutie, skaza na večné veky.

A čo je Kristus? Zvykne sa chápať ako obyčajné – vlastné a zdogmatizované meno. Po obsahu mena sa síce pátra, ale zase abstraktné. Sotvakto si pamätá, že meno Kristus bolo najprv len písmeno a len vývinom „stuhlo“ na vlastné meno. Aké prímene? Ako by mu boli rozumeli pastieri z Betlehema, keby im anjel nebol povedal a použil známe židovské „Mešicha“ čiže po našsky „Mesiáš“. Tomu oni rozumeli. Veď sa im tisíckrát opakovalo. Nieslo sa Palestínou i diasporou z úst do úst. To slovo pre nich znamenalo osobu, ktorú človek túžobne očakáva, v ktorú vkladá všetky svoje nádeje, že ho zachráni. Aj dnes „mesianizmus“ vyvoláva podobnú ozvenu.

Aj my budeme užívať pojem Mesiáš a nie Kristus, dokiaľ sa budeme pohybovať v Palestíne a v diaspóre medzi židmi. Až keď prideme s Pavlom medzi pohanov, Grékov, prejdeme na jeho grécky preklad „Christos“.

Čo znamenalo v židovskom pôvode a gréckom preklade „christos“? Náš preklad verný pôvodnej etymológii ho prekladá slovom „Pomazaný“. U židov človek býval pomazaný olejom na spomínané tri najvyššie úrady. Nerád používam slovo „úrady“ práve tak ako slovo „Pomazaný“. Slovo „úrady“ nerád používam, lebo má nábeh k byrokratizmu. Azda by bolo dobre uvažovať, či by nebolo lepšie hovoriť napr. o trojakom „poslaní“ Ježiša, na ktoré bol „pomazaný“. Aj namiesto nechutného „pomazaný“ by bolo lepšie používať slovo „posvätený“, nie olejom, ale svätým, Božím Duchom. Týmto Božím Duchom nadchnutí zvestovali vôľu Hospodinovu starozmluvní veľkí proroci počnúc Mojžišom. Ako pri kňazstve na čele dlhého radu stál Áron, tak v rade prorokov stál Mojžiš. Narodeny Ježiš v novej ríši je veľkňazom Áronom a je aj prorokom Mojžišom nového duchovného Izraela. On sa obetoval ako veľkňaz. On zvestoval ako prorok evanjelium, Božiu vôľu a milosť ako Mojžiš zákon a touto svojou dvojitou činnosťou je slávnym Dávidom, kráľom, duchovného Izraela.

Sem mieri tretie slovo Pán. Dnes konvenčne sprofanizované, politickými prevratmi znevážené, takže sa ani neuvažuje, čo toto slovo znamená. U židov Pánom označovali Hospodina, ako vládcu, kráľa vyvoleného národa, keď meno „Jahve“ (Hospodin) z obavy, aby ho poškvrenými ústami neznečistili, vôbec nevyúslovali, len ho napísali hebrejským písmom. V kresťanstve Ježiš znamená kráľ, vládca, pán ľudstva, prírody, Božieho kráľovstva, večnej slávy.

Tu ma syn prerušil s otázkou: Otec, keď sme v detských časoch pri stromčeku počúvali, že sa narodil Ježiško, prečo ho tak nenazval anjel?

Ťažko odpovedať, syn môj, ťažko sa dostať do hĺbky anjelovej, ale po ľudsky povedané pravdepodobne preto, že čo aj ho anjel kázal Jozefovi pomenovať Ježiš, v skutočnosti vtedy, keď sa narodil a anjel ho zvestoval pastierom, ešte ho nenazval Ježišom, lebo toto meno dostal až pri obriezke. Avšak aj slovo Spasiteľ, Záchranca mu je blízke, lebo meno Ježiš je z „Jehošua“ a to znamená „Osloboditeľ, Hospodin je spása“.

Pastieri síce uverili slovám anjela, ale hľadeli zadivene, akoby ešte niečo čakali. Keď to anjel videl, nečakal, aby žiadali znamenie ako Zachariáš. Poukázal im hneď, kde a ako Ho nájdú: „Toto vám bude znamením: Nájdete nemluvniatko, ovinuté plienkami, ležať v jaslách.“ Tým chcel povedať, aby sa šli presvedčiť a privítali Ho. Však keď dieťa odrastie, pride ono k nim, zachráni aj ich, pomôže aj im, lebo On bude najlepším pastierom sveta a vekov.

Otec, vysvetli mi ešte niečo dôležité, a to slávospev anjelov (L 2, 13 – 14).

Pýtaš sa ma, syn môj, vlastne na dovŕšenie zvesti archanjela „zjavilo sa množstvo rytierstva nebeského, ktorí chválili Boha“.

Čo je rytierstvo nebeské? – Húfy anjelov, ktoré sú zriadené, obrazne povedané na vojenský spôsob. Židia verili, že Hospodin podobne ako orientálni panovníci je obklopený dvoranstvom, služobníctvom, ktoré vykonáva Jeho rozkazy, posolstvá (1K 22, 19). Rytierstvo bolo odstupňované: húfy serafov, cherubov, sedem archanjelov, medzi ktorými bol aj známy Gabriel, a potom nasledovali ostatní anjeli, všetci ako duchovné bytosti.

Syn dotiera: Prečo sa teraz, dnes nezjavujú anjeli? – Nezjavujú sa ľuďom, lebo v nich neveria, ale to neznamená, že nie sú, lebo zjavovanie a bytie nie je jedno. Niekedy ti to, syn môj, musím vysvetliť podrobnejšie.

Náš huf anjelov spieval v básnickom paralelizme: „Sláva na výsostiach Bohu a na zemi pokoj ľuďom dobrej vôle!“

V antifónach sa opakuje tento slávospev v našich kostoloch každú nedeľu. Len škoda, že na mnohých miestach nesprávne. Prvá časť všade znie jednotne, ale druhá časť „a na zemi pokoj

ľuďom dobrej vôle!“ nejednotne, lebo niekde nespieva ľud, ako počujeme u anjelov „pokoj ľuďom dobrej vôle“, ale „ľuďom dobrá vôľa“. To sú dva možné preklady gréckeho textu.

Ja osobne sa nazdávam, že tu nejde o dobrú vôľu v zmysle epikurejskom, ani v zmysle katolíckej Vulgáty, ako by bola reč o ľuďoch, ktorí sa snažia o dobro, ale ide o Božiu dobrú vôľu voči ľuďom: o ľuďoch, v ktorých má Boh záľubenie. V slávospeve sa totiž prízvukuje, že narodením Spasiteľa zjavila sa nie ľudská, ale Božia láska (agapé), milosť Božia, ktorá je spasiteľná všetkým hriešnikom. Božie milosrdenstvo, zmilovanie, dobrá vôľa Božia zjavená v Ježišovi (Mt 3, 17; 12, 18; 17, 5). Preto je možný preklad „ľuďom dobrá (Božia) vôľa“.

Popri anjeloch – nebeskom rytierstve – patria k významným pojmom Vianoc aj pastieri (L 2, 15 – 18). Rád by som aj o nich počul niečo dôležité.

Syn môj, zapamätaj si: Keď anjeli po slávospeve odišli do neba, pastieri si povedali: „Podme až do Betlehema a pozrime sa, čo sa to stalo, čo nám oznámil Pán.“

Aj sa tak stalo. Keď vzišlo ráno, šli a našli Máriu a Jozefa a nemluvniatko uložené v jaslach.

Ach, tie jasle! Čo navymýšľali ľudia kombinácií o mieste, kde sa narodil Ježiš. Koľko fantázie tu pracovalo! Avšak o tom si povieme pri profile Ježiša. Náš text nehovorí, čo tam robili pastieri. Vo svojej chudobe akiste ani dary neprinesli, ale vykonali viac. Stali sa hneď v deň narodenia evanjelistami, lebo „keď to videli, vyrozprávali, čo im bolo (anjelom, nie ľuďmi) povedané o dieťati“.

Všetci, ktorí to počuli, divili sa tomu, čo im hovorili pastieri. Môže povstať otázka, komu to hovorili? Niektorí myslia na Máriu a na Jozefa, ale dodatok „všetci“ tomu odporuje. Nielen Jozefovi a Márii hovorili, ale keď sa vrátili, všade rozprávali, čo im bolo povedané o dieťatku. Slovom, aj oni evanjelizovali.

Viac sa o pastieroch nikde nehovorí. Ale toto, čo už teraz vieš, o tom sa hovorí a bude sa naďalej hovoriť. Hľa, tak sa šíri ozvena a rozširuje zvesť. Najprv kňazskí zvestovatelia, potom chudobní pastieri, najprv jednotlivci, tu už malý kolektív; tam v domácnosti a v chráme, tu v domácnosti a kolibe pastierov, ba aj na poliach.

Zvesť pastierov letí vždy ďalej a ďalej priestorom i časom: „Narodil sa, prišiel Mesiáš!“

Z KNIHY SAMUEL ŠTEFAN OSUSKÝ: GALÉRIA POSTÁV NOVEJ ZMLUVY
LIPTOVSKÝ MIKULÁŠ, TRANOSCIUS

KRISTÍNA ROYOVÁ

ŠŤASTLIVÉ VIANOCE

MOTTO:

Tak miloval Boh svet, že svojho jednorodeného Syna dal... J 3, 16
 Ktorý sám seba obetoval... Žid 7, 27
 Choď, i ty učiň podobne! L 10, 37

V peknej, teplo zakúrenej izbe sedela mladá žena. Čelo samé mračno, ústa tvrdo zavreté. Myslela, že má vážnu príčinu hnevať sa na celý svet a na všetkých ľudí. Veď každý mal niekoho, len ona bola sama. Tam na ďalekom cintoríne tesne vedľa seba ležali dva hroby, skoro jednako veľké. Vianoce, táto slávnosť detí, pred dvermi, a jej deti tam vonku pod studeným rovom...!

V každom dome chystali stromček, len ona nemala komu. Deti jej zomreli v priebehu týždňa na záškrt a muž bol ďaleko za oceánom; on ešte ani nevedel, že už nemá pre koho pracovať. Však nebol by musel ísť; mali dosť doma, i dom i role, lúky a statok. Ale vždy myslel, že ich nevyživí; až dorastú, budú mnoho potrebovať. A ony už nepotrebovali nič, a nebudú nikomu viacej na obťaž...

Pred mladou ženou ležali na stole peniaze a list. „Kúp sebe i deťom niečo pekné na Vianoce a priprav im krásny veľký strom. Je mi do plaču, keď myslím na to, ako budem sám cez tie sviatky, a neuvidím vašu radosť...“

Hodila sa na stôl, hlavu na zalomené ruky, a plakala. „Kde je moja radosť!? Načo sú mi tie peniaze; komu, ach komu ja pripravím stromček!? Ony už majú pripravený; tam pri hlave im stojí veľká jedľa, samé kryštály sú na nej...“

Maličko vrzli dvere a slabým detským hláskom, ktorý sa okrem toho triasol ešte i zimou, zaznelo pozdravenie. Žena zdvihla hlavu. Pred sebou vidí malé, otrhané, polo-

bosé dievčatko. Z chudej, zimou omodrenej tváričky hľadia na ňu dve veľké, smutné oči tak prosebne.

„Čo mi ten sneh ešte až do izby nesieš!?“ rozkrikla sa rozplakaná žena. „Či si nemohla čakať vonku? Nikdy človek nemá pokoja pred vami!“

„Keď mi bolo veľmi zima,“ vyhovára sa chudiatko.

„Tak čo nesedíš doma?“

„Nemám kde,“ vyhovára sa dieťa.

„Však len kdesi bývate!“ Žena vstala s hrmotom, otvorila skrinku, vyňala kus koláča a dala dieťaťu. „Tak choď za mamičkou!“

„Moja mamička už umrela!“

Ženu akosi pichlo pri srdci. „A tatička kde máš?“

„Ten odišiel pre dvoma rokmi do Ameriky.“

„A kedy umrela tvoja mamička?“

„O Michale.“

„A odvtedy si kde bola?“

„U strykej; ale že ona ma už nechce, poslala ma preč. Že keď sa tatičko na mňa nepýta, nemá ma ako živiť.“

Dieťa neplakalo; jeho smutné oči nemali už slzy. Bojácne túliło k sebe omodrenými rukami darovaný koláč.

„No tak sa zohrej!“ prihovorila sa mladá žena už trochu prívetivejšie. Vzala zo stola dva níklové peniaze. A keď sa dieťa nesmelo schúliło do kútika k teplej peci a bojácno pokukujúc kedy-tedy na ňu, dalo sa jesť koláč, darovala mu ešte i oba peniaze.

„Keď sa zohreješ, potom choď, aby si našla nocľah; hneď bude večer!“

S tým vyšla von do kuchyne postaviť večeru na sporák. No jej sa jesť nechcelo; ale mala brata, až ten príde, bude hladný.

Zabraná do svojich horkých myšlienok, že každý má niekoho, len ona nemá nikoho, komu by dnes večer mohla spraviť radosť, zabudla na cudzie dieťa v izbe. No bolo jej niečo treba; vojde – a temer sa zľakla v nastalom šere toho, čo sa stalo. Malá, teplom a únavou premožená, zviezla sa z lavičky na zem a schúlená v kútiku tvrdo spala. Čo teraz? Zobudiť ustaté dieťa a vyhnať ho von do tej zimy? To predsa nešlo. Ale čo spraviť s ním? Ktovie, či nemá nejaký hmyz, a ten sa jej tu pri tom teple rozlezie!

Slnce ešte raz vyskočilo spoza mrakov, osvietilo izbu i spiacie dieťa. Teraz, keď modrá tvárička obelela a líčka očerveneli, bolo také pekné. „Práve ako moja Kačenka,“ myslela mladá žena. „Keby tá bola tak ostala na svete sama, keby som ja bola umrela, a jej otec keby bol tam v Amerike na ňu zabudol...“ No či toto dieťa mohlo za to, že malo takého otca? A ak on už snáď tiež nežil? Stávali sa všelijaké veci v tej Amerike; aj len nedávno koľkých zasykala zem, keď kopali v baniach!

Cítila mladá žena zrazu v srdci, ochladnutom bolesťou, ako čoby teplý vánok sústrasti s cudzím opusteným dieťaťom. Pozdalo sa jej, že je práve také opustené ako ona sama. Ona nemala deti, nemala komu spraviť radosť, pripraviť stromček. A jemu nemal kto ani len nocľah dať a poskytnúť prístrešie.

Počula, že jej niečo kypí v kuchyni; vyšla sa pozrieť, a pritom nechtiac zapleskla dvere silnejšie.

Dieťa sa strhlo zo sna, placho sa rozhládlo vôkol. Ó, ako tu bolo dobre! Keby už ďalej nemusela ísť, keby mohla tu spať!

No malá si spomenula, že jej povedali, že až sa zohreje, musí si ísť hľadať nocľah; tu

že ju nenechajú. Zobrala svoj uzlíček a tichučko sa vykradla z kuchyne.

„No choď si ešte po dobrých ľuďoch,“ hovorí žena, „na večeru môžeš prísť sem, aj na noc.“ Pozrela sa pritom na dieťa, do tej náhle uradovanej tvári, a prvý lúč svetla a radosť, prvý od pohrebu detí zahrial i jej srdce.

Dieťa bez slova, tichučko ako tieň vyšlo na dvor a štekotom psa doprevádzané vybehlo von do zimného podvečera.

„Prečo som ho vlastne poslala preč?“ myslela žena. „Však keď mu chcem dať večeru aj nocľah, načo mu budú tie koláče, ktoré mu ľudia dajú? Iné aj tak nedostane; a zajtra si zase vypýta. No čo mi tu malo sedieť také špinavé! Keď príde, musí sa umyť a dám mu obliecť niečo staré po Kačke, nech má Štedrý večer!“

Žena vošla prestrieh čistý obrus a keď strhla knižku, že si prečíta nejakú modlitbu alebo pesničku, otvorila sa jej tam, kde raz bola položila vianočný traktát, ktorý jej ktosi – sama už nevedela, kto – bol daroval a ktorý dodnes nečítala. Že dnes práve boli Vianoce a že to hovorilo o Vianociach a o Betleheme, tak si to vzala do kuchyne, že si to teraz prečíta.

A bolo to tam veľmi pekne písané, akú radosť mal Boh, nebeský Otec, zo svojho Syna, Pána Ježiša Krista, a ako predsa z veľkej lásky k ľuďom obetoval toho Syna, poslal Ho ako dieťa, aby potom, až vyrastie, obetoval sám seba na smrť za hriechy. Ako bolo smutno v nebi, keď stadiaľ odišiel Pán Ježiš Kristus, a že sa preto všetci anjeli ponáhľali na zem spievať a chváliť Boha; pospiechali za Ním.

Bolo to divné; ona ešte nikdy nemyslela na tú Božiu lásku. Teraz, keď jej dom na Štedrý deň bol tiež prázdny, pocítila súcit s veľkým a svätým Bohom a tá Jeho láska k ľuďom divno sa dotkla jej duše.

Veď ľudia boli zlí; oni nakoniec toho Jeho milého Syna priblíli na kríž. On, však keď je vševedúcim, On to vedel, a predsa im Ho

dal. Keď nebeský Boh dnes preukázal ľuďom takú lásku, či ju nemali aj oni dokázať jeden druhému?

„Prečo som len poslala to dieťa preč! Ktovie, kam zašlo! Či príde a trafi? Ten pes ho iste poľakal: bude sa báť. Keď Boh miloval svet, miloval aj toto dieťa, a ona ho vyhnala do tej zimy...“ Na ženu zaľahla úzkosť, aká ešte nikdy, ani keď sa jej deti v nemocnici dusili. Ísť dieťa hľadať, to sa hanbila. Čo by ľudia povedali!? A nemala koho poslať.

Večer sa nízil. „Keby to tak tvoja Kačenka otlkala ľudské prahy!“ Išlo jej ustavične. „Ale veď ono príde – a prečo by neprišlo? Aj inde naň psi štekajú; však má slúbený nocľah! – Keď príde, dám mu celé oblečenie po Kačenke!“

Otvorila truhlu, prehľadala. Chcela dať najstaršie šaty, ale nemohla. Boh tak miloval svet, že jediného Syna dal; aj ona musela dať, čo malo cenu; veď zajtra je veľký sviatok, nech nie je dieťa otrhané!

Mala už všetko prichystané, i šaty i obuv, všetko dobré, teplé, áno, aj lôžko – nie v kútku v kuchyni, ako najprv myslela, ale v postieľke, kde spávali obe deti. Dala do nej zo svojich perín, keď na lekárov rozkaz musela spáliť periny po deťoch, aby sa nákaza nešírila.

Keď to lôžko pre skrehnuté dieťa stlala, bolo jej tak teplo pri srdci ako nikdy; cítila sama, ako sa dieťaťu uľaví.

Začali zvoniť do kostola po prvýkrát. Musela rýchle dokončiť, čo treba na večeru, len čo stačila vziať vlniak a kabát. Dnes prvýkrát cítila niečo pri piesni: „Čas radosti, veselosti“... a to evanjelium, hlásané anjelmi pastierom tam na betlehemských lúkach, bolo jej dnes ako nové.

Napriek tomu nemohla sa ani konca dočkať; z kostola vyšla medzi prvými. Vošla do prvého, jasno osvieteneho obchodu a nakúpila toľko dobrých vecí, že ani pre Kačenku by nebola mohla viac nakúpiť; aj sviečky, aj cukríky. Vošla k hájnikovej žene, či ešte nemá nejaký odhodnený stromček, ktorý nikto nekúpil. Mala šťastie; bol pekný, nevelký,

ale s krásnou korunkou. Tak sa vrátila s plnými rukami a s plným srdcom.

Brat jej vyšiel v ústrety. Zadivil sa, čo komu nesie a kde sa toľko bavi. Nemala slov, aby mu mohla vysvetliť. „Nepýtaj sa“ povedala mu, „však uvidíš; radšej mi pomôž?“

Bol rád, že po týždňoch ju prvýkrát videl usmiať sa, a to dnes, keď myslel, že od žalosti nebude mať ani kam sa podieť.

Nuž pripravili stromček. Tam v kostole – hoci to nemala v modlitebnej knižke – vzdychla k nebesiam: Ó, Pane Bože, nebeský Otče! Keď si nás tak miloval, že si nám svoje jediné Dieťa daroval, pošli mi to dieťa, aby som mu mohla dobre urobiť; však ty vieš, kde je! Nikdy ešte neverila, že ju Boh vyslyší v ničom; dnes verila.

Napriek tomu, že už bol stromček hotový i večera prichystaná, vkradla sa znova úzkosť do jej srdca. Veď dieťa neprichádzalo! „Môj Bože, pošli mi ho!“

Rozpovedala bratovi, čo sa stalo, a že pes snáď zahnal dieťa, a ona nevie, kde je teraz.

„Neboj sa,“ tešil ju, „veď ono príde!“ Hľadel na ňu zbokou; zdala sa mu akosi zmenená, lepšia než inokedy. A keď štekot psa oznámil, že niekto prichádza ku dvoru, išiel sa sám pozrieť von, dva-tri razy; vždy nadarmo. Konečne vyšiel pred bránu, a – ach, že nešiel hneď, veď tam v kútku schúlené sedelo dieťa, celé skrehnuté zimou, a plakalo!

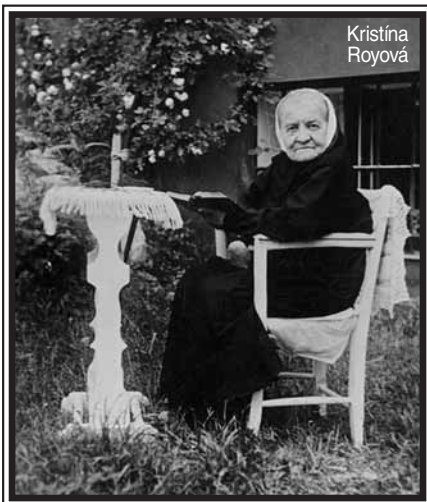
„Čo tu robíš, prečo nejdeš dnu?“ spytuje sa neobyčajne prívetivo; veď aj jemu bolo, ani čo by videl malú Kačenku.

„Kázali mi prísť,“ vykoktalo dieťa, „ale sa veľmi bojím vášho psa.“

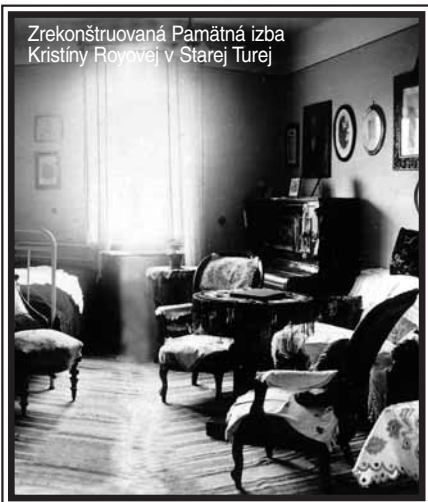
„Neboj sa, pod' so mnou, on nekúše!“

Poslúchlo, ale musel ho viesť. Bolo celé skrehnuté. Vo dverách stalo sa niečo, čo ani on, ani dieťa nečakalo. Sestra im vybehla v ústrety, objala malú, bozkala a s plačom, keď ju vtiahla do teplej kuchyne, dala sa rozväzovať zauzlenú plachetku.

Vyšiel pozrieť do maštale, aby nevidela, že aj on má oči plné slz. Keď sa asi o pol hodiny vrátil, dieťa bolo už umyté,

Kristína
Royová

Zrekonštruovaná Pamätná izba
Kristíny Royovej v Starom Tureji

učesané, obuté v teplých papučkách, obľčené. Krásne tmavé očka mu len tak svietili z úzkej tváričky.

Neskoro dnes u Lehotských večerali, lebo najprv sa radovali z radosti dieťaťa a len potom sadli k stolu. A divné; mladej žene bolo tak vôkol srdca, ani čo by ten v betlehemskej maštali narodený Syn Boží sedel s nimi za stolom.

„A čo spravíš s malou Aničkou zajtra?“ spytuje sa brat, keď dieťa nevýslovne blažene usnulo v teplej postielke.

„Nechám si ju miesto Kačienky, kým muž príde, alebo kým sa jej otec nevráti. Lebo *tak miloval Boh svet, že svojho jednorodeného Syna dal.* – i ja by som rada preukázala nejakú lásku ľuďom!“

„Dobre máš; a hneď nám nebude tak smutno!“

Svetlá stromčeka dohárali. Jedlička rozvonjavala. Dieťa spalo. V smutnom, predtým zladovatenom srdci mladej ženy rozlial sa teplý lúč novej lásky Božej a v nebi panovala radosť, veď boli narodeniny Ježiša, Syna Dávidovho a Božieho! Hallelujah!

(1906)

LEN PROSÍM, DAJ MI SRDCE DIEŤAŤA ZLATICA ORAVCOVÁ

Podaj nám ruku,
Vianočná pieseň v srdce padla mi,
S ňou radosť mojich dávných detských čias.
Keď spievala som šťastne s hviezdami,
Anjelov zrela všade vôkol nás!
A cestou do kostola tichý hlas
Do melódie Vianoc zladený,
Krajinu zimnú menil v ríšu krás...
Bola som svedkom tejto premeny!
To hviezda spôsobila taký div.
Láska, ktorá do jasieľ ľahla si.
Ja videla som zeleň rajských nív,
Zlatého mesta všetky okrasy!
Viem, že roky detstva sa už nevrátia,
Však volám vrúcne: Tvoja vôľa buď!
Len prosím, daj mi srdce dieťaťa
A v Tebe, Bože, navždy spočinúť.
Vianočná pieseň v srdce padla mi
S ňou radosť mojich detských čias...

VIERA BENKOVÁ

VÔŇA VIANOC A DÁVNEHO DETSTVA

SPOMIENKY SPISOVATELKY Z DOLNOZEMSKÉHO PETROVCA

Bolo čosi po 2. svetovej vojne, mala som vtedy asi päť rokov, v obchodoch sa kupovali cukríky na kúsky, o čokoláde, južnom ovocí, banánoch alebo sušených figách a datliach sme ani nechyrovali a ak aj, tak tieto drahé a vzácné dobroty boli na sviatočných stoloch (najmä na Vianoce, Nový rok alebo Veľkú noc) iba v zámožnejších rodinách, medzi ktoré v Petrovci patrili najmä lekárnici, doktori, učiteľia, farári a kantori, ale i remeselníci-obchodníci.

Taká zažiadaná sladkých maškrt a dobrôt, a bol práve zimný decembrový čas, vošla som do obchodu Jesenských na konci Mikovho salaša tesne pred Psou ulicou – ako sme vtedy volali dnešnú Úlicu Leva Tolstého – s vajíčkom v ruke, vystriehnutým na hniezde v našej stajni, kde mama pozatvárala na zimu sliepočky, aby ľahšie prezímovali a aby aj vajíčka niesli! V obchode som sa vytúžene zadívala na cukríky vo veľkej sklenej fľaši, ktorá stála na pulte u pána Pavla Jesenského. Čakala som, kým pánu *bovdášovi* vytúžene poviem, žeby som za to vajíčko, ktoré som mu priniesla, mala dostať aspoň dva-tri cukríky, veď v lete na ulici zaň som dostala od zmrzlinára jednu celú gučku *sladoledu*! Pán Jesenský bol veľmi láskavý a dobrý muž, pre mňa, pravda, milučký starký, ktorý okrem farieb, petroleja, lakov a firnaju a iných domácich potrieb predával aj maškrtky! V obchode bolo niekoľko ženičiek, čo si prišli kúpiť domáce potreby, niektoré zámožnejšie i cukríky – solóniky, ktoré dva-tri zavesili na stromček vedľa upečených a do farbistých papierikov zavítených koláčov a jablák! Takto deťom dočarili okázalosť Vianoc! Starký Jesenský vyčkal, kým sme v obchode osameli, a obrátil sa ku mne s úsmevom na tvári a vážne sa ma spýtal, či som to vajce neukradla, a keď som ho presviedčala, že nie, tak mi povedal, že si to vajce teraz vezme, ale dostanem iba jeden cukrik a keď prídem o týždeň tesne pred Vianocami vtedy mi nachystá aj čosi viac...

Celá natešená vyšla som z obchodu von, rozbehla sa dlhou zasažnou ulicou a v pravej ruke som pevne držala podarovaný cukrik. Zjem ho, až keď prídem domov, a dlho ho budem cmúľať, aby som si zapamätala jeho chuť! Letela som po vyleštenom chodníku ako na saniach, vrážala do zababušených postáv a vyvolávala u nich pohoršenie, ale na to som sa neobzerala! Pred Škantíkovou uličkou postretla som pani učiteľku Čajakovú, ktorá ma zastavila a pýtala sa ma, či už chodím do školy, že počula od môjho otca, ako pekne recitujem, a že by som mohla prísť k nim zarecitovať na Vianoce a dostanem od nej dáku knižku. Nechcelo sa mi veriť, že ma v ten deň postretlo toľko šťastia. Z vecí, ktoré som mala najradšej na svete, patrili aj cukríky, zmrzlina a knižky pre deti!

Taká rozjarená vbehla som cez drevenú bránku zasypanú snehom rovno do nášho pitvora a z dvier som sa pochválila s príhodami. Ani som nestačila udalosť v obchode dokončiť, keď ma mama chytila za ruku a povedala „Kľačať!“ a ja natešená z udalostí celkom som zabudla, že som vajce ukradla našej sliepke z hniezda, ale bolo už neskoro – vyslovené bolo vyslovené a sľub učiteľky Čajakovej som už nestačila spomenúť. Musela som za trest kľačať na kukuričnom šúľku v rohu pitvora...

A tak som si to slepačie vajce na kukuričnom šúľku odkľačala s nádejou, že starký Jesenský na svoj sľub nezabudne a že i pani učiteľka Čajaková na sviatky okrem obrázkovej knižky (neviem, prečo som si myslela, že bude obrázková), ak budem pekne recitovať, pribalí mi aj čosi navyše...

A vtedy mi bolo na detskej duši akosi ľahšie a aj trest som v kútiku pitvora celkom dobre vystála bez hlasného vyplakávania, takže sa moja mama nevedela nadiviť, prečo som hlasno neprotestovala a len nevrlo tam fňukala!

MIKULÁŠ

A potom k nám zavítala nevídaná radosť – Mikuláš, sviatok detí! Večer pred spánkom kázala mi mama vyčistiť si čižmičky, lebo vraj lenivým deťom a deťom klamárom Mikuláš darý neprinesie a treba vidieť, či mi odpustí hriech, že som z hniezda vzala vajíčko! Celá stŕpnutá od strachu, či dostanem dar, nemohla som zaspáť a cez driemoty sa mi z kucova zadržalo, lebo som sa tam utiahla na noc (bolo tam veľmi teplučko a pohodlne), že mama s otcom čosi pod postielku ukladajú, ale sen ma primäl. Nuž zobudila som sa až ráno.

Na svätého Mikuláša
už je celá zima naša!

počuľa som nado mnou otca recitovať a to ma aj zobudilo! Keď som otvorila oči a pozrela sa do čižiem, mala som čo vidieť – v baličku boli zabalené tri cukríky, dve jabĺčka a knižka Smelý zajko v Afrike! Akú som mala z darčiekov radosť! Knižku mám dodnes uloženú v knižnici a spomenula som si na ňu aj týmto návratom do detstva mágie, radosti a krásy sviatkov!

LUCKA

Dvere sa ráno 13. decembra na našom pitvore otvorili a dnu vošiel švagor a začal hneď odo dvier recitovať:

Navešaj si okolo krku zvoncov
odožen z domu strigy a strigúňov!

Mama si vydýchla. „Dobre je, že prišiel prvý k nám do domu muž, aspoň sa nám nebudú kaziť hrnce a riad!“ Trpla totiž, či hneď zrána nezavíta k nám suseda, ktorá mala vo zvyku v zime dopoludnia chodiť, prisadnúť si k peci a zohrievať si pri nej chrbát. Večer mi mama ukazovala, ako to bolo za jej dievctva, keď si nad hrncom v lyžici spúšťali cez kľúčovú dierku do vody horúce tekuté olovo. Ak malo podobu napríklad podkovy, za takého sa vraj dievka vydá, teda za kováča. Muselo to byť krásne, magické a prečudesné, keď sa v dome večer zišli na vydaj súce dievky a práve na sv. Luciu čarili si a vzyvali svoj osud. Aké kino, aké computery, taký večer bol krajší a zaujímavejší než tieto dnešné, a aké sebačonné! Ale či by s tým súhlasili dnešní deti!? Veru nie a mali by pravdu, oni majú iné krásne zážitky a verím, že si na ne tiež raz spomenú.

VIANOCE

A potom sa už blížili vytúžené očakávané radostné a najkrajšie sviatky v roku – Vianoce. Dom rozvoniaval, mama piekla koláče od výmyslu sveta, aspoň sa mi vtedy tak zdalo, hoci sme mali zliepané plásty s kakaovou alebo s citrónovou plnkou, ale vanilkové zliepané koláčky posypané orechmi boli pre mňa najlepšie na svete! Krstná mama Poliaková, ktorá bývala na Komenského ulici neďaleko nás, na druhý deň Vianoc, keď sme šli k nej na vinšovačky, vítala nás s dobrotami, ktoré ukrývala v majolikovej peci, na ktorej boli dutiny a v nich boli uložené taniere s koláčmi, nuž čakala krsniatko, aby jej zaspievalo...

Tichá noc, svätá noc,
jala ľud v blahý kľud;
dvoje len srdce bďie v Betleheme
s hviezdami u jasieľ roztúžene.
v nich malé dieťaťko spí,
malé dieťaťko spí...

A potom spoločne s rodičmi:

Narodil se Kristus Pán, veselme se;
z ruže kvet vykvétl nám, radujme se!
Z života čistého, z rodu kráľovského
již nám narodil se...

A potom sa otec prihovril domácim a zaznel aj môj detský hlas:

Vinšujem ja vám na tieto svjatky
najprv šťastje, zdravje, hojné božské požehnanje,
na poli úrody, v stodolách plienoti;
v komore hojnosť, v pitvore svornost',
v izbe lásku a úprimnosť a na d'jetkách radost!
Aby ste boli veselí ako v nebi anjeli!

Krása Vianoc, ako vidno, zostala mi vrytá hlboko v pamäti a vynorila sa mi práve teraz v tomto našom až príliš pretechnizovanom čase ako závet predkov držať i taktó slovenskú rodinu pokope a nestratiť sa vo svete. Chýba nám možno trochu i toho čarovania na deň sv. Lucie alebo koledovanie – vinšovačky na Vianoce a Nový rok, ktoré sa prenášali z generácie na generáciu a dlho sa pamätali. Ako napríklad i zápis básnika Jána Kollára v Národných spievankách:

Na Vianoce opekance,
na Nový rok lokše.
Už Ťa dievča zanechávam,
nech Ťa vezme, kto chce...

A pravda, pán Pavel Jesenský na sľub daný mne – dieťaťu nezabudol. Keď som bola u nich v obchode na Štefana kúpiť petrolej, aby sa nám na Nový rok doma dobre rozsvietila izba, vytiahol spod pultíčka malý balíček a s úsmevom mi ho podal! Ja som mu na jeho veľké potešenie pekne zarecitovala! Na druhý Novoročný deň som zavítala aj do Čajakov, kde ma srdečne prijali, ale namiesto knižky som za koledovanie a vinšovačky dostala pravý pravučičký pomaranč, ktorý som dlho na okne opatrovala, lebo mi bolo ľúto hneď ho zjesť!

A nakoniec: Vinšujeme vám hody, aby ste pili vínko, a nie vody!

ĽUDOVÍT VAJDIČKA

PÁN BOH OPATRÍ VERNÝCH...

SPRACOVANÉ V RÁMCI PROJEKTU NENÁPADNÍ HRDINOVIA V ZÁPASE S KOMUNIZMOM
NA EVANJELICKOM GYMNÁZIU V MARTINE

RIEŠITELSKÝ TÍM:

Viktória Húšťová

Ján Drahoš

Martin 2016

1. Charakteristika obdobia

Obdobie, v ktorom žil náš nenápadný hrdina Ludovít Vajdička, bolo zo spoločenského a politického pohľadu veľmi komplikované a turbulentné. Podstatnú časť svojho života a pôsobenia prežil v obdobiach, ktoré sa označujú:

Prvá Česko-slovenská republika
(1918 – 1938)

Slovenský štát a 2. svetová vojna
(1939 – 1945)

Obdobie komunistického štátu
(1948 – 1989)

Prvú etapu môžeme prepojiť so skončenou prvou svetovou vojnou. Život nenápadného hrdinu ovplyvňovala z hospodárskej aj spoločenskej stránky. V rokoch 1921 – 1923 Československú republiku postihla 1. hospodárska kríza, čo sa prejavilo v zvyšovaní neza-

mestnanosti, hlade a biede. Taktiež sa rozširovali nebezpečné choroby, ktoré postihli aj Ludovíta Vajdičku. V rokoch 1929 – 1933 postihla krajinu 2. hospodárska – celosvetová kríza.

Z druhej strany po vzniku ČSR sa zlepšila vzdelanosť a zavedená bola 8-ročná školská dochádzka. Obnovená bola Matica slovenská (1919) a založená bola Univerzita Komenského v Bratislave (1919).

Vo Vajdičkovej druhej životnej etape – po vzniku Slovenského štátu – prišla prvá politická konfrontácia farára Vajdičku s vtedy vládnuucim režimom, keď ho v októbri roku 1944 zobrali a väznili nemeckí príslušníci gestapa za čin, s ktorým nemal nič spoločné. Partizánski odbojármi vystrelali nemeckú hliadku v Lubinej, nacisti následne

zajali 20 lubinských mužov vrátane L. Vajdičku a zobrali ich na Starú Turú. Za pomoc Slovenskému národnému povstaniu im hrozilo zastrelenie, no neskôr boli odsúdení na transport do Mauthausenu.

Na Štedrý večer 1944 L. Vajdička napísal kážeň, ktorú predniesol svojim spoluväzňom. Obsah je dôkazom silnej oddanosti Bohu a viere v Neho.

Vajdička ako väzeň mal šťastie. Jeho švagor JUDr. Štefan Teren mu vybavil prepustenie, a to v poslednej chvíli – v predvečer transportu. Následne kráčal pešo naspäť domov, kde však našiel iba svojho najmenšieho syna a domácu pomocníčku.

V tretej etape života sa Ľudovít Vajdička usiloval prehĺbiť kresťanské kvality martinského evanjelického zboru. Organizoval evanjelizačné týždne.

Podľa zoznamov prednášajúcich vysviätá, že v tých pohnutých časoch mu záležalo na jednote cirkvi. Varoval pred rozdeľovaním cirkevných pracovníkov na pokrokových a reakčných. „Dom rozdvojený padá.“ Delenie cirkvi bolo podľa neho len nahrávaním do karát strážcom vtedajších ideológií. No osud ho zasiahol veľmi kruto, keď ho v roku 1962 zatkli, vykonštruovali proti nemu množstvo absurdných obvinení a falošných svedeckých výpovedí, a to kvôli spolupráci s kňazmi a tiež za účasť na preklade symbolických kníh. Obviňovali ho, že sa zúčastnil na známej piešťanskej konferencii a hlasoval za memorandum, navrhované Fedorom Ruppeltdom, a tým prejavil negatívny vzťah k politickému dňaniu v novej komunistickej republike. Taktiež odmietol podpredsedníctvo v cirkevnom spolku Ústredie slovenských evanjelických kňazov, čím sa dostal do nemilosti.

2. Charakteristika osobnosti

Ľudovít Vajdička sa narodil 21. 2. 1907 v Pukanci (okr. Levice) roľníkovi

Ľudovítovi Vajdičkovi a Zuzane (rod. Schwarzovej). Už v skorom detstve dostal zápal mozgových plien. Z tejto choroby ho vyliečil bátovský lekár, známy Albert Škarvan. Gymnaziálne štúdiá absolvoval v Banskej Štiavnici v rokoch 1918 – 1926. Koniec prvej svetovej vojny však sprevádzala veľmi rozšírená a nebezpečná španielska chrípka a tá postihla aj mladého Ľudovíta. Počas tohto ťažkého obdobia sa jeho matka vytrvalo modlila za skoré uzdravenie, a to ju postupne viedlo k tomu, aby syna zaslúbila do služby Bohu.

Aj napriek chorobám sa mu podarilo úspešne ukončiť štúdium na gymnáziu. Počas vysokej školy predsedal Hurbanovmu spolku teológov a bol i kultúrnym referentom Kuzmányho spolku, čo mu umožňovalo zoznamovať sa s poprednými ľuďmi Slovenska i Česka, ako aj účasť na rôznych konferenciách a zájazdoch. Jedna z týchto ciest, ktorá ho nesmierne obohatila, smerovala aj do škandinávskych krajín. Takisto kázaval vo Viedni či Prahe. Nadobudol kvalitné vzdelanie. V roku 1930 po absolvovaní teologickej fakulty v Bratislave, sa stal seniorálnym kaplánom najprv vo Vrbovom, neskôr v Prešove, kde zložil kňazskú skúšku. O rok nato na pozvanie zboru v Lubinej sa stal miestnym farárom. Spolu s Lubinčanmi udržiaval priateľské vzťahy s Čechmi a Moravanmi, čo dokazovali aj v praxi. Pomáhali ukrývať prenasledovaných českých vlastencov. Po skončení vojny dostal ponuku pôsobiť ako farár v Martine aj v Banskej Bystrici. Rozhodol sa pre Martin. Bol obľúbeným kazateľom a budovateľom martinského evanjelického zboru.

V Martine bol nástupcom po historicky významných duchovných pastieroch, medzi ktorých patrili Ondrej Plachý, Oto Škrovina či Jozef Bučko (pozn. Jozef Bučko bol účastný už spo-

- Evaj. týždeň
5. 12. Dr. K. Lebeda: Boh je pánom
 Pavol Hronec: Evanjelizujme spevom
6. 12. Ján Hroboň: Výstavba sveta
 Jozef Mišina: Evanjelium v rodine
7. 12. Dr. Karol Gabris: Tán tá voľa ke svojme stole
 Mária Zafajová: Kresťania, máme sa se čestovať?
8. 12. Jozef Jurás: Veční mladost
 Milan Budás: Vráťme sa k Bohm prika zmanam
9. 12. Dr. Ladislav Turkov: S eirkou Kristovu, či
 bez nej?
 Semir Miroslav Šonck: Kajúce srdce
10. 12. ————— : Náboženstvá, či laická morálka
- Jarina Brauničová: Sestry evanjelizujme
12. 12. biskup Pedro Ruppeloff: Kresťanstvo v dnešnom
 svete.

Autentická kópia tém na evanjelické týždne organizované v Martine L. Vajdičkom

mínaného transportu do Mauthausenu, z ktorého sa už bohužiaľ nevrátil). Počas komunistického režimu sa musel viackrát spovedať cirkevnej vrchnosti za obsah svojich kázni či modlitieb. Jednou z najvýznamnejších, štátnu moc poburujúcich kázni odznela na pohrebe významného dramatika, ev. a. v. farára, Júliusa Barča-Ivana.

Martinský evanjelický zbor spravoval do 4. 4. 1962, potom ho za nazhromaždené údaje v akcii ŠtB s krycím názvom IDEOLÓGOVIA zatkli. Počas 12-mesačného väznenia takmer podľahol prasknutému žalúdočnému vredu. Prežil len vďaka pohotovému úsudku mladého lekára. Po podmienenom prepustení sa vrátil do Martina, kde sa však dočkal nezaslúženej nevďačnosti. V tom období pôsobil ako zamestnanec JRD a ne-

skôr ako pracovník Geodézie. V rokoch 1969 – 1978 pôsobil ako farár v Jablňovciach. V roku 1990 zomrel v Martinskej nemocnici v kruhu najbližších, štyri dni po svojich 83. narodeninách 25. februára. S manželkou, s ktorou sa oženil v roku 1935, vychovali piatich synov, z ktorých sú dnes známe a významné osobnosti verejného a umeleckého života.

3. Dôsledky činnosti skúmanej osobnosti

Ludovít Vajdička bol v roku 1962 obvinený z podvracania republiky. Náš nenápadný hrdina na seba upútal pozornosť po vyslovení nesúhlasu s rozdeľovaním farárov na reakčných a pokrokových a následnom odmietnutí funkcie podpredsedu ÚSEK. Príťažil si

Ludovít Vajdička (druhý zľava) na spoločnej rodinnej fotografii

stanoviskom, podľa ktorého biskupov V. P. Čobrdu a F. Ruppeldta nepovažoval za reakčných farárov. Aj napriek tomu, že bol vo svojich vyhláseniach proti štátu veľmi zdržanlivý (a tak bolo zložitejšie ho obviniť), dôvod sa predsa len našiel: Ludovít Vajdička podpísal Piešťanský manifest proti zákonu o hospodárskom zabezpečení cirkvi. Bol obvinený na základe Zákona č. 165/1960 Sb. „o tretím päťletom pláne rozvoje národného hospodárstva Československé socialistickej republiky“. V tomto zákone sa okrem iného píše: „Na základě hlubokých revolučních změn ve všech oblastech společenského života vstupuje Československá socialistická republika do období budování vyspělé socialistickej společnosti, do období, ve kterém bude všechno úsilí pracujícího lidu směřovat k vytváření materiálních a duchovních předpokladů pro přechod ke komunismu.“

Do väzby bol vzatý dňa 4. apríla 1962, keď jeho zatknutie predchádzala

domová prehliadka, pri ktorej bola rodina Ludovíta Vajdičku vystavená veľkému psychickému nátlaku. V Banskej Bystrici bol odsúdený na 12 mesiacov väzenia a dostal zákaz vykonávať kňazskú činnosť na obdobie 5 rokov. Vo svojej výpovedi odmietol obvinenie, že by niekedy konal proti spoločenskému a štátnemu zriadeniu. Výkon trestu absolvoval vo Valdiciach, kde trpel vážnymi žalúdočnými problémami, ktoré vyústili 15. 4. 1963 do krízy, keď ho vnútorné krvácanie oslabilo natoľko, že už neprejavoval známky života. Väzenský lekár ho nechal odnieť do márnice, no mladý lekár prispel k záchrane jeho života. V auguste toho istého roku bol prepustený na slobodu práve kvôli zdravotnému stavu.

4. Odkaz živým

Rozhovor s pamätníkmi o našom nenápadnom hrdinovi priniesol celú myšlienkovú stať a nápady na životný odkaz. Po preštudovaní ostatných písomností a materiálov sme sa zhodli na

tom, že Vajdičkov odkaz najlepšie zhrnie verš z Biblie: *Nebuďme žiadostivi prázdnej chvály.* (Gal 5, 26). K tomu dodal: *Vykonalí sme, čo sme vykonalí, ale žiadna chvála, nič výnimočné nám neprislúcha. Boli sme len nehodní pracovníci a služobníci Boží. Pracovali sme na úlohách, ktoré sme síce vykonalí. Zo svetského hľadiska by nám prináležala chvála, ale žiadnu chválu, žiadnu slávu si neosobujem... Nehodní služobníci sme boli a vykonalí sme iba to, čo sme vykonalí mali. Všetka sláva patrí Bohu.* Vo svojej dobe sa takýmto výrokom odsúdil k nenávisťi vtedajšieho režimu, pretože priamočiaro naznačil, aký je jeho postoj k politickému systému, a že ak sa raz stal Božím služobníkom, tak ním aj ostane – nech sa bude diať čokoľvek. A svoje slovo v plnom rozsahu aj dodržal, pretože vždy vedel, akú oporu má vo svojom Pánovi. Lebo ako je napísané: *Pán Boh opatrí verných. Veď ak je Boh za nás, kto je proti nám?*

Ludovít Vajdička bol úprimne veriaci človek, húževnatý a vytrvalý skúmatel' Božieho slova, vysokovzdelaný teológ, veľký znalec Petermannových spisov a myšlienok, a tretieho vydania hallekej Biblie. Vždy bol veľmi pracovitý, neprestajne hodnotil duchovný stav ev. a. v. cirkvi v našom národe i na celom svete. Dbal na jeho celistvosť a čistotu v slobode a kázani Božieho slova. Aj nám všetkým zanechal svojim životom príklad oddaného nasledovníka

Ježiša Krista. Svojej rehabilitácie sa už, žiaľ, nedožil no do posledných dní bol neoblomný, pretože sa spoliehal na Božiu prozreteľnosť a vedel, že všetko, čo sa v jeho živote udialo, malo Boží dôvod. A aj z toho dôvodu jeho posledné slová zneli: *Synovia moji, ja som im všetkým odpustil. Odpustiť treba, ale netreba zabúdať.*

6. Záver

Pri spracovaní životného príbehu nášho nenápadného hrdinu sme zistili, že našu školu i nás osobne s pánom farárom Vajdičkom spájajú rovnaké hodnoty a rovnaké presvedčenie. Motto našej školy je vyjadrené v tejto vete: „Aby v pravde a láske rástli v Kristovi v každom smere“. Myslíme si, že presne o to sa počas svojho života usiloval aj Ludovít Vajdička. A nielen on, ale všetci ostatní evanjelickí farári, ktorým nebolo po vôli spriahnuť sa s komunistickým režimom. Tí, ktorí sa nebáli obetovať svoje životy za svoje presvedčenie a svoju prácu: *Obetuj sa len, veď v tom sa snuje všetko, čo človek žitím menuje...* Títo ľudia nezišli z chodníkov viery a pravdy. V tom nech nám idú večným príkladom. Česť ich pamiatke! Česť pamiatke pána farára Ludovíta Vajdičku!

PRIPRAVENÉ NA ZÁKLADE ŠTÚDIÍ, ČLÁNKOV
A RUKOPISNÝCH ZDROJOV
O LUDOVÍTOVI VAJDIČKOVÍ,
KTORÉ NÁM NA ŠTÚDIUM POSKYTOU
ING. IVAN VAJDIČKA,
SYN LUDOVÍTA VAJDIČKU

*Lebo, hľa, prichádza deň, horiaci ako pec.
Vtedy sa všetci spurní a všetci, ktorí páchajú bezbožnosť, stanú slamou,
a prichádzajúci deň ich spáli – vravi Hospodin mocnosť.
Nezanechá koreň ani vetvu.
No vám, ktorí sa bojíte môjho mena,
vyjde slnko spasý a uzdravenie pod jeho krídlami.*

PRÍHOVOR K DVADSIATIM PIATIM SPOLUVÄZŇNOM VO VÄZENSKEJ CELE
V TÁBORE GESTAPA SONDERDIENST
V SENICI NAD MYJAVOU NA ŠTEDRÝ VEČER ROKU 1944

Sláva na výsostiach Bohu a na zemi pokoj ľuďom dobrej vôle!

V tých dňoch vyšiel rozkaz od cisára Augusta popísať celý svet. Tento prvý popis bol vtedy, keď sýrskym vládačom bol Kyrenios. Ľiši preto všetci, aby sa dali zapísať, každý do svojho mesta. Vybral sa teda aj Jozef z Galiley z mesta Nazareta do Judska do mesta Dávidovho, ktoré sa volá Betlehem, pretože bol z domu a z rodu Dávidovho, aby sa dal zapísať so svojou snúbenicou Máriou, ktorá bola v pozeňnanom stave. Keď tam boli, naplnili sa dni, aby porodila. I porodila svojho prvorodeného syna, obvinula Ho plienkami a uložila v jaslích, lebo v nocľahárni pre nich nebolo miesto. A boli v tom kraji pastieri, ktorí nocovali na poli a strážiľi si v noci stádo. A hľa, anjel Pánov postavil sa vedľa nich a sláva Pánova ich osvietila. I báľi sa bážňou veľkou. Ale anjel im povedal: Nebojte sa, veď zvestujem vám veľkú radosť, ktorá bude všetkému ľudu, lebo narodil sa vám dnes v meste Dávidovom Spasiteľ, ktorý je Kristus Pán. A toto vám bude znamením: nájdete nemlunviatko, obvinuté plienkami, ležáť v jaslích. A hneď s anjelom sa zjavilo množstvo rytierstva nebeského, ktorí chváľili Boha a volali: Sláva na výsostiach Bohu a na zemi pokoj ľuďom dobrej vôle!

L 2. 1 - 14

Bratia a sestry!

Platí to aj pre nás? Či v tejto cele môžeme myslieť na radosť? Či môžeme zvestovať vám radosť, keď prežívame smutné, ťažké, ba strašné dni vo väzení, keď sa s obavou každý večer pýtame, čo nám priniesie nastávajúca noc, čím nás prekvapí? Či sa na dvore väznice neobjaví v noci čierne auto a neodvezie niektorého z nás na odstreľ? Keď sa i vy, moji spoluväzni, v duchu pýtate: Ako ty, tu a teraz, môžeš rozprávať o radosť, keď ti najnovší väzeň priniesol správu, že ti pochovali otca, že ti žena ťažko nervovo onemocnela, že tvoje štyri deti sú odkázané na lásku, pomoc a súcit dobrých ľudí?

No predsa: dnes ide o zvláštnu radosť, radosť veľkú, radosť anjelskú, ktorá sa dnes zvestuje celému svetu, ktorú ani väzenie, ani mreže, ani týranie, ani nemoc, ani smrť nemôžu oslabiť a potlačiť. Táto radosť, ktorá sa dnes zvestuje celému svetu, blaží, teší, kriese k novému životu srdcia všetkých veriacich, zranených, rozptýlených po horách i dolinách, po celom svete, utiahnutých, vzdychajúcich i žalostiacich po rozváľaných mestách a vyrabovaných dedinách, lkajúcich v tmavých väzeniach a vzdychajúcich v nemocniciach. Táto veľká radosť, ktorá patrí všetkým ľuďom na svete a platí pre všetky časy, je základom pravých Vianoc.

Túto anjelskú vianočnú radosť najkrajšie vyjadril a najplnšie vystihol vo svojom chválospeve anjelský chór *Nebojte sa, veď zvestujem vám veľkú radosť... narodil sa vám dnes Spasiteľ... Sláva na výsostiach Bohu a na zemi pokoj ľuďom dobrej vôle*. Ak dnes môžeme hovoriť o tejto veľkej radosť: tu v tejto našej cele, lebo sa aj my tu spoločne pripájame k anjelskému chóru a spolu s ním plesáme *Sláva na výsostiach Bohu a na zemi pokoj, v ľuďoch zalúbenie*.

Aj tu v tejto cele – skladovej pivnici, ktorá páchne chlórovým vápnom, chorobnou vlhkosťou, aj tu v dnešnej vojrovej záplave znie aj nám – patrí aj nám radosť anjelský vianočný chválospev, ktorý po prvýkrát zaznel nad betlehenskou mašťalkou.

No predsa v tomto našom súžení nŕti nás to pýtať sa: Či aj nám v tejto našej biede patrí anjelská zvesť vianočná?

Vianočné evanjelium (L 2, 1 - 14) o narodení Ježiša Krista nás chce o tom poučiť a utísiť. Anjeli zaspievali tento chválospev nad betlehenskou mašťalkou, nad najbiednejším príbytkom pastierov, nad dlhou cestou ustáťmi a bezohľadným odmietaním v Betleheme usúženými, kde nebolo pre nich miesto: nad usťvaným

Hrob na cintoríne v Pukanci

mladým manželským párom, nad matkou Máriou, ktorá prekonávala pôrodné bolesti. A anjeli spievali tento chválospev Bohu, ktorý tak divne vedie a skúša v trápení i v biede, v súžení a v hlade. Tak bolo tomu v Betleheme a tak je tomu aj dnes, aj pri nás. Bieda betlehemska je najvlastnejším symbolom Vianoc. A my tu dnes vo väzenskej cele oslavujeme Pána aj za to, že náš Spasiteľ nám ukázal, ako treba prekračovať prah najväčšej ľudskej biedy, najväčšieho súženia, ako si už pri narodení privlastnil prah najväčšej ľudskej biedy, najväčšieho súženia, ako si privlastnil najväčšiu chudobu, poníženie, potupenie, aké ani tí najbiednejší neraz nepoznajú: poníženie a potupenie až na golgotský kríž.

Ale práve táto a takáto cesta vedie k víťazstvu. – Áno! Sláva na výsostiach Bohu! I za toto poníženie – vďaka práve za toto poníženie betlehemskeho dieťaťa!

Vianoce nás učia vo všetkých časoch, za každých okolností mať radosť v Bohu, ktorý je veľký, vznešený a mocný, ktorý ako prostriedky na víťazstvo používa nielen šťastie a blaho, ale skôr veľkú biedu a súženie, hlad a poníženie, aby práve v tom dokázal svoju lásku a vernosť. Povedal: Na svete budete mať súženie, ale dúfajte, ja som premohol svet.

A je to i pre nás potrebné povzbudenie a vážne upozornenie, aby sme aj my tu, v tomto našom lágri – vo väzení, v našom súžení – ako na prvé Vianoce v Betleheme s našim poníženým betlehemským dieťaťom i s jeho matkou Máriou naučili práve veriť, všetko poníženie a súženie prenáhať, aby sa tu naša viera v Boha dokázala. A keby sa nám ako zle viedlo, narodené dieťa betlehemske, položené do jasiel, nás volá, aby sme sa aj my pripojili k anjelskému chóru, anjelskému chválospevu: Sláva na výsostiach Bohu. Radujme sa, lebo narodil sa nám Spasiteľ. Na zemi pokoj!

Pokoj! Na zemi, nielen v nebi! Práve tu vo väzení, keď si predstavíme tie strašné koncentračné tábory, keď myslíme na všetkých našich bratov týraných a väznených, si uvedomujeme, že pokoj je veľkým darom pre ľudstvo a že po ňom túži teraz celý svet a s ním aj tábor usúžených a ubitých.

Sláva na výsostiach Bohu, ktorý nám pokoj dáva v narodenom Spasiteľovi v Betleheme, pokoj celému dnešnému, vojnu zbedovanému ľudu i nášmu hriešnému srdcu. Nezabúdajme, že pokoj na zemi sa rodí v srdci. Čo pomôže človeku i tie najnepriaznivejšie okolnosti a pohodlie, ak nemá pokoj v srdci? A naopak, ani tie najkrutejšie okolnosti nám nemôžu uškodiť, nemôžu nás zvrátiť, ak v srdci máme pokoj, ktorý nám dáva Boh, a to pokoj prostredníctvom Krista zvestovaný v anjelskom chválospeve v Betleheme. Amen.

LUDOVIT VAJDIČKA.

VÄZNI BOLI Z LUBINY, ZO STAREJ TUREJ,
Z MYJAVY, MALACIEK, BREZOVEJ A Z KOŠARÍSK.

ROLAND H. BAINTON MARTIN LUTHER O ODPUSŤKACH

V roku 1516 sa Luther vo svojich kázňach tri razy kriticky vyjadřil o odpustkoch. Tretí raz to bolo v predvečer Sviatku všetkých svätých. Luther hovoril umiernené a bez toho, aby si bol vo všetkom istý. V niečom si však bol dokonale istý. Nikto, vyhlásil v kázni, nemôže vedieť, či

je odpustenie hriechov úplné, pretože úplné odpustenie sa udeľuje iba tým, čo prejavia dostatočnú ľútosť a dostatočne vyznajú svoje hriechy, ale nikto nemôže vedieť, či ľútosť a vyznanie sú dostatočné. Je trúfalé tvrdiť, že pápež môže vyslobodiť duše z očistca. Ak to môže urobiť, tak je nefudské nevyslobodiť ich všetky. Ak však má takúto schopnosť, tak môže urobiť viac pre mŕtvych ako pre živých. V každom prípade kupovanie odpustkov je veľmi nebezpečné a môže vyvolať nezdravé sebauspokojenie. Odpustky môžu zrušiť iba tie osobné podlžnosti, ktoré ukladá cirkev, a ľahko môžu pôsobiť proti vnútornému pokániu, ktoré spočíva v úprimnej ľútosťi, v úprimnom vyznaní a v úprimnom zadostučinení v Duchu.

Luther opisuje, že kurfirst mu jeho kážeň zazlieval. A veru mohol, veď odpustky neslúžili len na rozdeľovanie zásluh svätých, ale aj na zvýšenie príjmov. Boli akýmsi bingom 16. storočia. Táto prax mala svoj pôvod v križiackych výpravách. Spočiatku sa odpustky udeľovali tým, ktorí obetovali alebo riskovali život v boji proti neveriacim, a neskôr ich získavali aj tí, ktorí prispeli na tieto výpravy finančne, keďže sami nemohli ísť do Svätej zeme. Tento nápad sa ukázal taký výnosný, že sa okamžite rozšíril aj na pokrytie výstavby kostolov, kláštorov a útulkov. Takto sa financovala aj výstavba gotických katedrál. Fridrich Múdry využil odpustky na výstavbu

mosta cez rieku Labe. Pravdou je, že odpustky sa nezvrhli na číru honbu za ziskami. Svedmití kazatelia sa snažili v ľuďoch vyvolať pocit hriešnosti a odpustky si kupovali pravdepodobne iba tí, ktorých to skutočne trápilo. Jednako však dnešná cirkev ochotne priznáva, že čachrovanie s odpustkami bolo hanbou, a to tým skôr, že vtedajší kazatelia formulovali tri veci, ktoré sa od veriacich požadujú, a to: pokánie, sved' a príspevok.

Karikatúra od Holbeina názorne ukazuje, že listok s odpustkami kajúcnik dostal až po vzhodení peňazí do zbernej truhlice. Na tejto karikatúre vidíme komnatu s pápežom na tróne. Je to pravdepodobne Lev X., lebo všade na stenách visia medicéjské erby. Pápež podáva listok s odpustkami kľačiacemu dominikánovi. V presbyteriu po oboch stranách stojí množstvo cirkevných hodnostárov. Napravo jeden z nich kladie ruku na hlavu kľačiaceho mládenca a paličkou ukazuje na veľkú okovanú truhlicu na príspevky, do ktorej žena vhadzuje svoj grajciar. Na stole vľavo niekoľko dominikánov pripravuje a rozdáva odpustky. Jeden z nich odháňa žobráka, ktorý nemá čím zaplatiť, kým iný starostlivo prepočítava peniaze a drží odpustky v ruke, do kľal' nedostane celú sumu. Na ľavej strane je ako protiklad zobrazené úprimné pokánie Dávida, Menašeho a nenapraviteľného hriešnika, ktorí sa obracajú iba na Boha.

Odpustky udeľované vo Wittenbergu slúžili na podporu zámockého kostola a univerzity. Inými slovami, Lutherov kázňový útok teda ohrozoval príjmy jeho vlastnej inštitúcie. Tento prvý úder rozhodne nebol vzburou vykorisťovaného Nemca proti nenásytnej talianskej pápežskej vláde, ktorá okrádala jeho

vlast. Nech už v neskorších rokoch akokoľvek motivovali takéto úvahy Lutherových prívržencov, jeho do prvého útoku proti odpuštkom nevedli takéto pohnútky. Bol kňazom zodpovedným za večné blaho svojich farníkov. Musel ich vystríhať pred duchovnými osídlami bez ohľadu na to, aké by to mohlo mať následky pre zámocký kostol a univerzitu.

ODPUSTKY NA STAVBU KATEDRÁLY SVÄTÉHO PETRA

V nasledujúcom roku 1517 pozornosť Martina Luthera upútal ďalší prípad kupčenia s odpustkami, ktorý mal ďalekosiahle následky. Príčinou celej aféry boli zámery rodu Hohenzollernovcov ovládnuť cirkevný a spoločenský život Nemecka. Vynikajúcim prostriedkom bolo nahromadenie cirkevných prebend v jednej rodine, pretože každý biskup spravoval ohromné príjmy a niektorí biskupi boli navyše aj kniežatami. Albrecht Brandeburský z rodu Hohenzollernovcov mal dve biskupstvá, v Halberstade a v Magdeburgu, keď ešte nesplnil ani vekovú hranicu, aby mohol byť biskupom, a snažil sa získať arcibiskupstvo v Mohuči, vďaka ktorému by sa stal nemeckým primasom.

Veď, že za tento úrad bude musieť dobre zaplatiť. Uvedenie do funkcie stálo desaťtisíc dukátov, no diecéza toľko nemohla poskytnúť, lebo ju vyčerpala smrť troch arcibiskupov v priebehu desiatich rokov. Jeden z nich prosil o odpustenie, že umiera po takom krátkom, iba štvorročnom zotrvaní v úrade, čím spôsobil, že jeho ovečky musia zasa tak skoro odvieť poplatok jeho nástupcovi. Diecéza ponúkla miesto Albrechtovi, ak poplatok zaplatí. Albrecht si uvedomoval, že okrem toho bude musieť zaplatiť pápežovi za to, že v rozpore s predpismi spravuje tri diecézy súčasne, a pravdepodobne ešte aj preto, aby neutralizoval tlaky, ktoré na pápeža vyvíjali Habsburgovci.

Albrecht bol však presvedčený, že peniaze zaberú, lebo pápež ich nevyhnutne potrebo-

val. Pápežom bol vtedy Lev X. z rodu Medici, uhladený a lenivý ako perzská mačka. Jeho hlavná prednosť spočívala v schopnosti utrácať prostriedky Svätej stolice na karnevaly, vojnu, hazardné hry a poľovačky. Len zriedkakedy strpel, aby mu povinnosti jeho svätého úradu prekazili zábavu. Nosieval vysoké lovecké čizmy, ktoré ľuďom bránili pobožkať mu prsty na nohách. Pre svoju rozhadzovačnosť a zhýralosť premrhal prostriedky troch pápežstiev: tie, ktoré nazhromaždili jeho predchodcovia, a prostriedky svojho nástupcu. Katolícky historik Ludwig von Pastor vyhlásil, že prichod tohto muža v čase krízy na stolicu svätého Petra, „muža, ktorý sotva plne chápal, k čomu ho zväzuje jeho vysoký úrad, bol jednou z najťažších skúšok, akým kedy Boh podrobil svoju cirkev“.

Pápež Lev X. v tej dobe obzvlášť potreboval finančné prostriedky na dokončenie projektu, ktorý začal jeho predchodca – na stavbu novej Katedrály svätého Petra. Stará drevená bazilika, postavená za čias cisára Konštantína, bola určená na demoláciu a titanský pápež hrozbami prinútil konzistórium, aby mu schválilo veľkolepý plán vztyčiť nad ostatkami apoštolov Petra a Pavla kupolu ako na Panteóne. Postavili piliere a Július zomrel. Práce na chráme meškali, chrámové stúpy začali obrastať burinou. Lev X. sa toho ujal a potreboval peniaze.

Albrecht Brandenburský rokoval s pápežom Levom X. prostredníctvom nemeckého bankového domu Fuggerovcov, ktorý mal monopol na pápežské financie v Nemecku. Keď cirkev potrebovala finančné prostriedky skôr, ako získala príjmy, požičala si na úvernicke úroky od Rotschildovcov či Morganovcov 16. storočia. Odpustky sa vydávali, aby splatili dlhy, a na vyberanie peňazí dohliadali Fuggerovci.

Pretože Albrecht vedel, akú úlohu v konečnom dôsledku zohrajú, obrátil sa na nich pri úvodných rokovaniach. Oznámili mu, že pápež požaduje dvanásťtisíc dukátov za dvanásť apoštolov. Albrecht ponúkol sedemtisíc za sedem hriechov. Dohodli sa na desiatich

tisícoch, ale pravdepodobne nie preto, lebo prikázani je desať. Albrecht musel zložiť hotovosť vopred, aby si zabezpečil svoje vymenovanie, a dohodnuté prostriedky si vypožičal od Fuggerovcov.

Pápež mu potom prepožičal výsadu počas ôsmich rokov udeľovať odpustky na svojich územiach, aby mu umožnil vynahradiť si výdavky. Polovica výnosu, okrem už zaplatených desaťtisíc dukátov, z predaja odpustkov mala ísť pápežovi na stavbu novej Katedrály svätého Petra. Druhá polovica mala byť splátkou pre Fuggerovcov.

Tieto odpustky sa v skutočnosti Lutherovej farnosti neponúkali, lebo cirkev nemohla začať predávať odpustky bez súhlasu svetských predstaviteľov. Fridrich Múdry, saský kurfirst, nedal povolenie predávať ich na svojom území, lebo si neželal, aby odpustky svätého Petra zasahovali do predaja odpustkov všetkých svätých vo Wittenbergu. Predavači teda nevstúpili na územie saského kurfirstva, ale dostali sa dostatočne blízko, aby Lutherovi farníci mohli prekračovať hranice a vracat sa s tými najohromujúcejšími úlavami...

Verejné vyhlasovanie týchto odpustkov zverili dominikánovi Tetzeloovi, skúsenému predavačovi. Keď sa blížil k nejakému mestu, vyšli mu naproti hodnostári, ktorí potom spolu s ním vstúpili do mesta v slávnostnej procesii. Pred ním niesli kríž s pápežským erbom a na zlatom vyšívanej zamatovej poduške pápežskú bulu o odpustkoch. Kríž potom slávnostne osadili na trhovisku a kázanie sa mohlo začať.

Počúvajte, Hospodin a svätý Peter vás volajú. Myslite na spásu svojej duše a duše milovaných, čo vás už opustili. Vy všetci, kňazi, urodzení, kupci, panny i matróny, mladí aj starí, vojdite do chrámu, ktorý je chrámom svätého Petra. Pomôžte najsvätejšiemu krížu vztýčenému pred vami a zaprisahávajúcemu vás pre všetko na svete. Či ste pomysleli na to, že vás bičuje víchrica uprostred pokušení a nebezpečenstiev

sveta, a že neviete, či dorazíte do bezpečného prístavu nie pre vaše smrteľné telo, ale pre vašu nesmrteľnú dušu? Len zväzte, že všetci, čo ľutujú svoje hriechy, vyznali ich a prispeli na odpustky, získajú úplné odpustenie všetkých hriechov. Načúvajte hlasom svojich milovaných zosnulých blízkych a priateľov, ako sa doprosujú a v očistci volajú: „Zmiluj sa nad nami, zmiluj sa nad nami! Trpíme hroznými mukami, z ktorých nás môžeš vykúpiť drobnou almužnou.“

Nechcete ich vari zbaviť múk? Majte uši otvorené. Počujte, ako otec vraví synovi a matke: „Dali sme ti život, živili sme ťa a vychovali, zanechali sme ti svoj majetok a ty si taký krutý a bezcitný, že nie si ochotný spraviť ani to málo, aby si nás vyslobodil z očistca? Chceš nás tu nechať napospas plameňom? Chceš oddialiť večnú blaženosť, čo nám bola sľúbená? Pamätaj, že ich môžeš vyslobodiť, lebo

keď zazvoní pokladnička,

duša letí do nebička.

Nechcete teda za štvrt' floréna získať tie to lístky s odpustkami, pomocou ktorých môžete priviesť božskú a nesmrteľnú dušu do rajskej domoviny?

Takéto verejné kázne síce vo Wittenbergu v dôsledku zákazu Fridricha Múdreho neodznili, ale predavač odpustkov Tetzol bol hneď za hranicami, nie tak ďaleko od Lutherových farníkov, aby za ním nepodnikali cesty a nevracali sa s odpustkami. Priniesli dokonca správy o Tetzelovom vyhlásení, že pápežské odpustky môžu dať rozhrešenie človeku, ktorý znesvätil Božiu Matku, a že kríž ozdobený pápežským erbom a vztýčený predavačmi odpustkov sa vyrovná Kristovmu krížu. Karikatúra, ktorú vydal neskôr jeden z Lutherových prívržencov, znázorňuje prázdny kríž uprostred, na ktorom sú iba diery po klincoch a trňová koruna. Po jeho stranách visia dva erby – pápež-

ský erb a erb rodu Medicejských, zatiaľ čo v popredí predavač ponúkne svoj tovar.

DEVÄŤDESIATPÄŤ TĚZ

To už bolo priveľa. Bolo to opäť v predvečer Sviatku všetkých svätých, keď Fridrich Múdry ponúkal svoje odpustky. Luther sa opäť ozval, tentoraz písomne. Ako bolo vtedy bežným zvykom, na dvere zámockého kostola vyvesil tlačený plagát v latinčine, ktorý obsahoval 95 tēz na diskusiu. V tom čase Luther pravdepodobne nepoznal všetky špinavé detaily obchodu Albrechta Brandenburského. Určite vedel, že Albrechtovi prípadne polovica zisku, ale svoj útok zameral výlučne proti údajnej Tetzelovej kázni a Albrechtovým písomným inštrukciám, ktoré znamenali vrchol bezuzdných nárokov, pokiaľ išlo o účinnosť odpustkov. Sixtus IV. sľúbil v roku 1476 okamžité vyslobodenie duší z očistca. Tetzelova veršovačka sa teda opierala o autoritu pápeža. A Lev X. sľúbil v roku 1513 križiakom všeobecné odpustenie všetkých hriechov a zmierenie s Najvyšším. Albrecht dal dokopy všetky predošlé nároky a na dôvažok výslovne uviedol, že tí, čo kúpia odpustky pre mŕtvych, v očistci sa nemusia kajať...

V každom prípade však finančná stránka veci zohrávala z Lutherovho pohľadu najme-

nej dôležitú rolu. Bol odhodlaný podkopať celú prax predávania odpustkov, aj keby jeho Wittenbergu neostala z predaja ani zlatka.

Pápežské odpustky nezabavujú viny. Dávajte si pozor na tých, čo uravia, že odpustky spôsobujú zmierenie s Bohom. Kľúče od nebeského kráľovstva nemôžu dokonalú ľútosť zmeniť na nedokonalú ľútosť. Ten, kto koná pokánie, má všeobecné odpustenie viny a trestu aj bez odpustkov. Pápež môže odňať len tie tresty, ktoré sám na ľudstvo uvalil, lebo Kristus povedal: „Čokoľvek som zviazal na nebi, môžete rozviazať na zemi.“

Pápež nemôže skrátiť tresty očistca, lebo tie uložil Boh, a pápež nemá k dispozícii poklad zásluh, ktoré možno prenášať na iných.

Svätci nemajú mimoriadne zásluhy. Každý svätec je povinný milovať Boha v najväčšej miere. Nič také ako konanie dobrých skutkov nad stanovený rámec nejestvuje. Keby aj boli nejaké nadbytočné zásluhy, nemohli by byť zhromažďované na neskoršie použitie. Duch Svätý by ich už dávno celkom spotreboval. Kristus mal naozaj zásluhy, ale kým ma niekto lepšie nepoučí, popieram, že sú odpustkami. Jeho zásluhy sú voľne dostupné bez pápežových kľúčov.

Tvrdím teda, že pápež nemá nijakú jurisdikciu nad očistcom. Som ochotný zmeniť tento názor, ak tak cirkev vyhlási. Ak má pápež naozaj moc vyslobodiť niekoho z očistca, prečo v mene lásky nezruší očisťtec tým, že odtiaľ všetkých prepustí. Ak pre mizerné peniaze vyslobodil nesčíselné množstvo duší, prečo by pre najsvätejšiu lásku to miesto nevyprázdnil?

Tvrdiť, že duše sú vyslobodené z očistca, je trúfalosť. Tvrdiť, že sú vyslobodené, len čo zazvoní pokladnička, znamená podnečovať na lakomstvo. Pápež by mal radšej všetko rozdať bez poplatku. Jediná moc, ktorú pápež nad očistcom má, je moc prihovoriť sa za duše, a túto moc uplatňuje každý kňaz či kaplán vo svojej farnosti.

Luther vyslovil však ešte zdrvivúcejšie slová:

Odpustky rozhodne škodia tomu, komu sú udelené, lebo bránia v spásе tým, že odvádzajú od skutkov kresťanskej lásky a vyvolávajú falošný pocit bezpečia. Kresťanov by mali učiť, že ten, kto dáva chudobnému, je lepší než ten, kto dostáva odpustky. Ten, kto miňa peniaze na odpustky namiesto toho, aby zmiernoval núdzu, nedostáva odpustky od pápeža, ale Božie pobúrenie. Hovoria nám, že peniaze máme dať chudobnému iba v stave krajnej núdze. Predpokladám teda, že nemáme zaodiť nahého a pomôcť chorému. Čo je to krajná núdza? Pýtam sa teda, prečo má prirodzená ľudskosť toľko dobroty, že sa ochotne sama dáva a nekalkuluje s núdzou, ale sa skôr usiluje, aby nijaká núdza nebola? A či Božia milosrdnosť, ktorá je neporovnateľne láskavejšia, nič také nevykoná? Povedal vari Kristus: „Nech ten, kto má plášť, ho predá a kúpi si odpustky?“ Láska prekryje veľa hriechov a je lepšia než všetky odpustky Jeruzalema a Ríma?

Odpustky sú najzhubnejšie, lebo vyvolávajú samolúbosť, a tým ohrozujú spásu. Osoby, ktoré si myslia, že im lístky s odpustkami zaisťujú spásenie, sú odsúdené

na večné zatratenie. Boh koná presne opačne, takže človek sa cíti stratený práve vo chvíli, keď je už-už spasený. Keď sa Boh chystá dať človeku rozhršenie, zatracuje ho. Toho, koho chce oživiť, musí najprv zabiť. Božej priazne sa nám teda dostáva v podobe hnevu, ktorý sa nám zdá byť najvzdialenejším, keď je nablízku. Človek musí najprv skrľknúť, že v ňom niet nič zdravé. Musí umierať od hrôzy. Toto je bolesť očistca. Nevie, kde sa nachádza, ale vie, že ho možno prežívať v tomto živote. Poznám človeka, ktorý prekonal také bolesti, že keby trvali desaťinu hodiny, obrátil by sa na popol. V tomto stave rozrušenia sa začína spása. Keď si človek myslí, že je už načisto stratený, ukáže sa svetlo. Pokoj vchádza v slove Kristovom skrze vieru. Ten, kto toto nemá, je stratený, aj keby mu dal pápež milión ráz rozhršenie, a ten, kto to naozaj má, možno si nebude želať vyslobodenie z očistca, lebo úprimná kajúcnosť vyhľadáva trest. Kresťanov treba vyzývať na to, aby niesli kríž. Ten, kto bol pokrstený v Kristovi, musí byť ako ovca na zabítie. Zásluhy Krista sú oveľa mocnejšie, keď prinášajú kríž, než keď prinášajú úľavu.

Lutherových Deväťdesiatpäť téz siaha od sťažností ukrivdených Nemcov až po výkriky

človeka zápasiaceho počas prebdených nocí. Jednak sa v nich dožadoval zníženia poplatkov, jednak volal po sebaukrižovaní. Masy mohli pochopiť to prvé.

No iba pár vyvolených duchov pochopilo plný význam toho druhého, a predsa práve v tom druhom spočívala všetka moc vyvolať svetovú revolúciu. Sťažnosti na finančné zdieranie sa ozývali vyše storočia bez viditeľného účinku. Ľudí vyburcoval k činom až ten, čo nepovažoval odpustky len za úplatok, ale za rúhanie proti Božej svätosti a milosrdenstvu.

Luther nepodnikol nijaké kroky, aby svoje tézy rozšíril medzi ľudí. On iba vyzýval učencov na diskusiu a cirkevných hodnostárov, aby sa jasne vyjadrili. Iní však bez jeho vedomia preložili tézy do nemčiny a dali ich vytlačiť. Zakrátko sa stali hlasom Nemecka. Vyjadrenie Karla Bartha o vlastnej neočakávanej skúsenosti s tým, ako sa stal reformátorom, platí aj o Lutherovi: Bol ako človek stúpajúci potme hore točitým schodiskom starodávnej katedrály. V tme sa natiahol, aby sa niečoho zachytil, a jeho ruka uchopila lano. Vyplašilo ho, keď počul, ako sa rozozvučal zvon.

SYN NEPRÁVOSTI

Keď Luther vyvesil svoje tézy, nemal v úmysle verejne ich šíriť. Boli určené zainteresovaným. Albertovi z Mohuča poslal kópiu téz spolu s týmto listom:

Otec v Kristu, Najjasnejšie knieža, odpusťte mi, že ja biedny červ sa odvažujem obrátiť na Vašu Urodzenosť. Pán Ježiš mi je svedkom, že som si veľmi dobre vedomý svojej bezvýznamnosti a svojej nehodnosti. Osmelujem sa z titulu svojej vernosti, ktorú som povinný preukazovať Vašej otcovskej milosti. Kiež by Vaša výsosť uprela pohľad na túto smietku prachu a vypočula si moju prosbu o zhovievavosť Vašu a zhovievavosť pápeža.

Luther potom opisuje, čo sa do počul o Tetzlovom kázaní – že ľuďom sľubuje nie-

len odpustenie trestu, ale aj viny prostredníctvom odpustkov.

Pane na nebesiach, či toto je spôsob, akým sa duše zverené do Vašej opatery pripravujú na smrť? Je najvyšší čas, aby ste túto záležitosť prešetrili. Ja nemôžem ďalej mlčať. S báziou a chvením sa musíme pričiniť o svoju spásu. Odpustky nemôžu ponúkať nijakú istotu, len odpustenie vonkajších, cirkvou udelených trestov. Zbožné skutky a skutky kresťanskej lásky sú nekonečne lepšie než odpustky. Kristus neprikázal kázať odpustky, ale evanjelium. A aká hrôza, aké nebezpečné pre biskupa, keď svojmu ľudu hlása evanjelium popri čachrovaní s odpustkami. V inštrukciách Vašej otcovskej milosti pre predavačov odpustkov, vydaných bez Vášho vedomia a súhlasu, sa odpustky nazývajú neoceniiteľným Božím darom na zmierenie človeka s Bohom a na vyprázdnenie očistca. Kajúcnosť sa vyhlasuje za zbytočnú. Čo iné mi ostáva, Najjasnejšie knieža, než obrátiť sa na Vašu otcovskú milosť s nalievavou prosbou v mene Ježiša Krista, nášho Pána, o úplné zrušenie týchto inštrukcií, aby sa neobjavil niekto, kto túto knihu usvedčí z nepravdy a Vašu Najjasnejšiu Výsosť privedie tak do reči, čoho sa desím, ale čo sa obávam, stane, ak sa niečo urýchlene nepodnikne? Kiež Vaša otcovská milosť prijme moje úprimné varovanie. Ja som takisto jedna z Vašich ovečiek. Nech Vás Pán Ježiš ochraňuje naveky.

Wittenberg 1517,
v predvečer Všechsvätých

P. S. Ak si prehlíadnete moje tézy, uvidíte, aké pochybné je učenie o odpustkoch, ktoré sa s takou trýflosťou verejne hlása.

Martin Luther, augustián, doktor teológie

VYBRATÉ Z KNIHY
ROLAND H. BAINTON. MARTIN LUTHER.
ŽIVOTOPIS.
NÁVRAT DOMOV, 1999.
KRÁTENÉ

**NA 16. 11. 2016 PRIPADLA SPOMIENKA
NA 210. VÝROČIE NARODENIA
KAROLA KUZMÁNYHO,
AUTORA PIESNE SLÁVA ŠLACHETNÝM.**

Narodil sa v Brezne, patril k významným slovenským básnikom a prozaikom. Pôsobil ako evanjelický farár vo Zvolene, v Banskej Bystrici a v Turčianskom Svätom Martine a ako učiteľ – profesor cirkevného práva na viedenskej evanjelickej teologickej fakulte. Významne účinkoval ako superintendent – biskup prešporskej patentálnej superintendencie so sídlom v Turčianskom Svätom Martine – a tiež ako 1. podpredseda Matice slovenskej. V tomto postavení sa významne zaslúžil o rešpektovanú moysesovsko-kuzmányovskú tradíciu v slovenskom národnom hnutí a o založenie Nižšieho slovenského evanjelického patronátneho gymnázia v Turčianskom Svätom Martine. Zomrel pred 150 rokmi, 14. augusta 1866.

Z jeho myšlienok vyberáme neobvyčajne aktuálne posolstvá dnešku:

„Sloboda si vyžaduje, aby boli krajinské zákony spravodlivé a nie, aby mohli byť nespravodlivé, aby národ mohol žiť podľa zákonov tých spravodlivých a nie proti nim. Sloboda svedomia nie je slobodou k nesvedomitosti; občianska sloboda neznamená život bez ohľadu na obec. Zvnútra, zvnútra národov vyrastá ich sloboda; nemožno ju na národy priliepiť zvonka. Aká studnica, taká je v nej voda!

Ako však môžu byť zákony spravodlivé, ak zákonodarcovia nie sú spravodliví, ako možno dosiahnuť úctu voči spravodlivým zákonom a rešpektovať ich, ak sa koná a hospodári svojvoľne? – Pravdaže, môžu byť napísané spravodlivé zákony a možno ich ohradiť trestom; ak však dozorcovia a správcovia ich života nebudú spravodliví a oni sami prevrátia, oklamú, obídu prisluhovanie spravodlivosti prostredníctvom lesti, podvodu a klamstva – pokiaľ tí, v ktorých živote má žiť spravodlivý zákon, nebudú šlachetní, dovtedy budú mať, ako apoštol hovorí (1 Pt 2, 16), slobodu ako zásteru svojej zlosti, a takto sloboda stane sa otrockou, ako sa ňou stáva i najsvätejšia modlitba: Chlieb náš každodenný daj nám dnes v ústach zlodēja.“

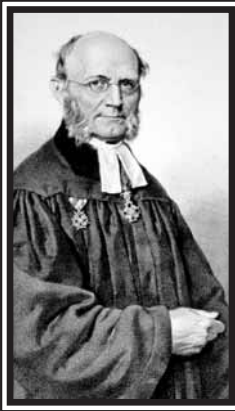
„Rozum bez srdca, srdce bez svedomia, svedomie bez bázne Božej, bázeň Božia bez viery, viera bez Krista nikdy nedajú národom spravodlivosť a poriadok, bezpečnosť a pokoj, a len toto spolu je sloboda. Len v čistej nádobe môže byť zachovaný nápoj čistý, len cez čisté sklo zasvieti jasný lúč.

Posväť svoje srdce a nájdeš múdrosť, no žiadnou múdrosťou srdce neposvätiš. Najprv prišiel Mojžišov zákon, potom prišla milosť v Ježišovi Kristovi. Ktože teda dokáže darovať národom slobodu? – Len duch národa – národnosť úprimne veriaceho národa, ktorý má vo viere prostredníctvom bázne Božej ukotvené svedomie a v tom svedomí srdce posvätené šlachetnosťou, a v tom srdci rozum osvietený pravdou – len tento duch národa, len táto národnosť to dokáže.

No ak tohto ducha niet, čo si počať? – V takom prípade treba, a to všemožne, usilovať o jeho vzdelanie a vzrast, a správať sa trpezlivo. Celé storočie neraz nemôže napraviť to, čo jedni rok netrzeplivých prevratov a roztopašného odbojníctva pokazi.“

KAROL KUZMÁNY V ROZLUČKOVEJ VIEDENSKEJ KÁZNI
NA POČEŠT PAVLA JOZEFA ŠAFÁRIKA, 1861

Vďačne spomíname, drahý Karol Kuzmány!

KAROL KUZMÁNY VEČERNÁ MODLITBA V ZIME

*Kto mi dá, kto mi dá slová k piesni,
 k piesni novej o Hospodinovej sláve?
 Kto mi, kto mi dá lahodný hlas,
 hlas k novej piesni na slávu môjho Boha!
 Minuli sa jar, leto i jeseň,
 Bože, Tvoja dobrota sa však nemíňa,
 ani v zime mrazivej sa nemíňa,
 lebo Ty, Bože môj, veľký si
 a veľké je i dielo Tvojej pravice.
 Ktože jeho dĺžku dovidí
 a ktože šírku jeho zmeria?
 Keď vznáša sa môj zrak až k hraniciam sveta,
 aj tam takisto nájde jeho stred
 a v myšlienkach keď zájdem na pomedzia svetov,
 nikde konca niet ich sústavy.
 Krúženie pokračuje v temnote
 a z diaľav vystupujú nové svety sfaby svitanie;
 tam rozkošný ples všetkých svetov sa zlieva
 a ako prúd sa valí pred Hospodinov trón.
 Zem ale leží v tichom spánku na lôžku,
 na krásnom lôžku, lôžku beloskvúcom
 a odpočíva od všetkých ročných prác,
 lebo splnila, čo uložil jej Pán.
 Slávte Boha svojho zeme končiny,
 Hospodinovi chválu vzdajte národy!
 Lebo veľký je Hospodin, váš Boh,
 v dobrotivosti veľký je,
 milosrdenstvá Jeho konca nemajú.
 On pripravuje v zime leto, v noci deň,
 On v smrti chystá život: sláva Mu!
 Mráz vystúpil na trón svoj ľadoskvúci,
 potriasa oblaky zmeravenou pravcou,
 zákon Boží však neprestupuje,
 lebo i jemu Boží zákon svätý je.
 I mne za svätý, Hospodine, si ho dal,
 mráz však preniká mi srdce pre hriechy,*

*že nechodil som vždy Tvojimi cestami!
Ó, kiež ma vyslobodíš z mojich bolesti,
kiež srdce ochladí mi dych Tvojho anjela,
ktorý je biely ako nevinnosť
a belšia od snehu je peruť jeho.
On zamáva krídlom k mojej duši,
preč odveje prach mojich neprávostí,
on doprevadí ma do raja večného,
veď on je anjel môjho Spasiteľa.
Maj sa dobre, zem, vo svojom tichom spánku!
Prijemný sen zošle na mňa Otec môj,
temnota nočná neuškodí mi,
neuškodí mi ani temno hrobové:
Spať budem tíško, lebo so mnou je môj Boh,
strážcom mi bude: sláva Mu!*

Z ČESTINY PRELOŽIL MILAN KRAUS (†8. 8. 2006)

V knihe modlitieb Karola Kuzmányho
nájdem aj po štyri modlitby ranné i večerné na všetky ročné obdobia.
Sú nevšednej, tak náboženskej, ako aj literárnej hodnoty.

Kto ich však pozná?

Dávno si všimam Kuzmányho duchovnú tvorbu,
uvažoval som o nej a rozhodol som sa preložiť tento cyklus.

Je si na ňom čo všimnúť a je prečo si ho obľúbiť.

Bár by touto cestou šli aj naši duchovní, celá verejnosť, s ňou aj recitátori,
amatéri i profesionáli, režiséri a prekladatelia z iných národov.
Tieto skladby môžu vo vhodnej a citlivej adaptácii byť výnimočnou modlitbou
v chráme,

alebo recitačným číslom na náboženských večierkoch, slávnostiach,
no malo by sa im dostať miesta i v rozhlase a televízii, aby pôsobili
na čo najširšiu verejnosť.

Rušné a pohnuté sú naše časy a tak i naše životy.
Potrebujú uši slávnostnejší hlas, aby sa zdvihli hlavy zahľadené
len jedným smerom:
na starosti dňa.

PREKLADATEĽ

ZORA FRKÁŇOVÁ

SPOMIENKY
NA PhDr. ANNU HORÁKOVÚ-GAŠPARÍKOVÚ

(*28. 10. 1896 †23. 2. 1987)

Dovoľte mi, aby som vám priblížila osobnosť Dr. Anny Horákovej-Gašparíkovej – historičky a osobnej archivárky prezidenta Tomáša G. Masaryka, od narodenia ktorej uplynulo 120 rokov.

Narodila sa 28. októbra 1896 v Turčianskom Svätom Martine v rodine agilného slovenského vlastníka, kníhkupca a publicistu Jozefa Gašparíka-Leštinského (1861 – 1931) ako najstaršia zo štyroch dcér (Želmíra, Katarína a Oľga). V Gašparíkovom kníhkupectve a pierníctve, situovanom v centre mesta, hneď vedľa Národného domu, poznala osobne vlastne všetky významné osobnosti politického a kultúrneho života v Martine – S. H. Vajanského, P. Mudroňa, A. Halašu, V. Paulinyho-Tótha, M. Dulu, ako aj českých profesorov z martinského gymnázia. Je viac ako pravdepodobné, že Gašparíkovci sa poznali s rodinou profesora T. G. Masaryka ešte pred prevratom, ale isté je, že sa dostali do ich povedomia v začiatkoch ČSR, keď od roku 1920 do Martina pravidelne a často chodievala Dr. Alice Masaryková, čestná predsedníčka Živeny, ktorá pomáhala pri zriaďovaní Štefánikovho ústavu v Martine.

AKO SA DOSTALA ANNA HORÁKOVÁ-GAŠPARÍKOVÁ DO RODINY MASARYKOVCOV

Anna túžila od detstva po štúdiu, ktoré bolo pre slovenské dievčatá v Uhorsku veľmi obmedzené. Po základnej maďarskej ľudovej škole absolvovala 4-ročnú maďarskú polgárku (meštiansku školu) v Martine, nasledoval maďarský a nemecký obchodný kurz, ku ktorým si pripojila aj kurz nemeckej literatúry. Po vypuknutí 1. svetovej vojny odovzdávala svojim sestram a priateľkám, čo sa naučila, a ďalej sa samovzdelávala čítaním. Medzi ľuďmi mala dominantné postavenie a autoritu, čo vyplývalo z jej povahových dispozícií. Zaujímala sa o politické udalosti, s nadšením prijala Martinskú deklaráciu a vznik Československej republiky. Zapojila sa do činnosti Živeny, stala sa jej funkcionárkou a učila na dievčenskej škole Živeny, ba i na literárno-dejepisnej „škole“, kde prednášala vedľa Jozefa Škultétyho, Štefana Krčméryho a iných. A prelomiac vôľu matky – ktorá chcela, aby prevzala otcovo kníhkupectvo – zasadla ako 27-ročná v školskom roku 1923/24 do lavice oktávy martinského gymnázia a úspešne zmaturovala. Tak sa jej otvorila cesta k štúdiu milovanej histórie na Karlovej univerzite v Prahe (1924 – 1929). Po ukončení univerzitných štúdií a získaní doktorátu, keď sa pred ňou otvárala možnosť vedeckej kariéry, osudovo do jej života zasiahol list Dr. Alice Masarykovej s ponukou, aby prijala miesto súkromnej archivárky a knihovníčky u jej otca – prezidenta TGM. Dr. Alice Masaryková sledovala vývoj a činnosť pribojnej, nadanej Anny a vybrala ju svojmu otcovi pre jej vzdelanie, povahové aj morálne vlastnosti.

V RODINE MASARYKOVCOV

Anna nastúpila do Lán 15. marca 1929. Jej služba mala pôvodne trvať 1 – 2 roky, ale pretiahla sa skoro na osem. Postupne sa rozširoval aj okruh jej práce: k usporiadaniu počet-

ných prezidentových zápiskov a korešpondencie pribudli referáty z dennej tlače, najmä slovenskej a maďarskej, referáty z rôznych vedeckých konferencií, sprevádzala TGM na ceste po južnom Slovensku a tľmočila mu z maďarčiny. Neskôr sa striedala s členmi rodiny pri večernom čítaní beletrie, o ktorú sa prezident zaujímal do konca svojho života. Sprvu denne, neskôr s menším či väčším časovým odstupom, zaznamenávala si podľa prania prezidenta, večer po skončení pracovných povinností, všetko, čo sa udialo na Hrade či v Lánoch, v republike, ba aj v Európe. V rozhovoroch mala jedinečnú príležitosť poznať prezidentove názory na rôzne otázky doby, ktoré vyslovoval v rodinnom prostredí bez zábran a ktoré oficiálne neboli známe. Ani pred Karlom Čapkom nebol TGM taký otvorený a bezprostredný ako v rodinnom kruhu, do ktorého – dá sa povedať – patrila aj doktorka, ako ju prezident oslovoval.

Anna ako Slovenka v rozhovoroch zámerne obracala pozornosť prezidenta k slovenským problémom a tak jej zápisky odkrývajú dosiaľ málo známe stránky slovenskej skutočnosti pred vojnou i po nej. Zaujímavé, niekedy prekvapivé sú portréty významných osobností slovenského kultúrneho a politického života (S. H. Vajanský, J. Škultéty, M. Dula, M. R. Štefánik, M. Hodža, A. Hlinka, Š. Krčméry). Dr. Gašpariková si presne do pamäti zaznamenávala, čo počula, aby to potom zapísala do denníka, ako jej odporúčal jej šéf, takže jej zápisky majú veľkú dokumentárnu hodnotu. Kým bola zamestnaná v prezidentovej kancelárii, bola tam ako členka Masarykovej rodiny – Masaryka priam zbožňovala, Elisku, jeho dcéru, milovala, Jana obdivovala, s Olgou, najmladšou dcérou TGM, bola duševne či náboženskou vierou spriaznená – a oni všetci poznali aj jej tajomstvo – Jiřího Horáka.

JIŘÍ HORÁK

So svojím budúcim manželom sa spoznala ako 24-ročná v Turčianskom Sv. Martine, keď tam prišiel v roku 1920 ako práve habilitovaný docent slovenskej filológie zbierať materiál k dejinám slovenského národopisu. Bola to romantická láska na prvý pohľad, nielenže bol pekný na vzhľad, s ušľachtilými črtami tváre, ale aj pre charizmu, ktorú vyžaroval. Ale ich svadba bola až v jeseni 1936 a ňou sa skončila aj Annina služba u TGM. Nevie, či to je bežné, ale obaja manželia sa vzájomne rozprávali vo vlastnom jazyku: Anna po slovensky, Jiří po česky, iba citáty rôznych osobností uvádzali obaja v jazyku autora citátu. Aj Anna ovládala 7 – 8 jazykov, okrem slovenčiny a češtiny to bola maďarčina, ruština, nemčina, latinčina, angličtina a francúzština. Obaja vysoko vzdelaní, sýtajúci sa s najvyššími predstaviteľmi štátov, s umelcami a vedcami európskeho či svetového formátu, boli nesmierne skromní. V každom, i neštudovanom či omnoho mladšom, videli človeka seberovného a nedali mu pocítiť nadradenosť. Do konca života boli aktívni a aktivizovali aj iných.

Profesor Jiří Horák (1884 – 1975) prednášal na Karlovej univerzite ruskú literatúru, a to aj sovietsku (vraj ako jediný univerzitný profesor v Európe). Masaryk si Horáka ako znalca ruskej literatúry vážil a požiadal ho, aby sa „pozrel“ na rukopis jeho diela *Rusko a Evropa* a pripravil na vydanie 3. diel. Horák bol potom častým hosťom u prezidenta a zblížil sa s celou rodinou. Rozpad ČSR a vznik slovenského štátu znamenal pre Annu dlhé odtrhnutie od rodiny. Horákovci žili v Prahe v ustavičnom ohrození pre blízke vzťahy k Masarykovcom a rodinné vzťahy s MUDr. Františkom Šmakalom a jeho ženou Ivou, ktorí boli za heydrichiády v roku 1942 popravení (doktor Šmakal, riaditeľ divízie ČsČK, bol bratrancom J. Horáka; Iva Šmakalová bola bývalá súkromná tajomníčka Alice Masarykovej). Útočisko hľadali v literárnej práci. V rokoch 1945 – 1948 žili v Moskve, kde Jiří pôsobil ako náš veľvyslanec. Po komunistickom prevrate bol z funkcie diplomata odvolaný a manželia sa znova utiahli k svojej práci. Horák pracoval v ČSAV (kabinet pre ľudové piesne) a na FFKU pred-

Interiér domu na Moysesovej ulici v Martine,
v súčasnosti Múzeum kultúry Čechov
na Slovensku

nášal dejiny slovanskej ľudovej slovesnosti a viedol seminár komparatistiky slovanských ľudových rozprávok. Anna externe učila slovenských študentov na Průmyslovej škole grafickej slovenský jazyk a literatúru. Občas vyšli jej historické štúdie a články, ktoré sú roztrúsené v rôznych zborníkoch a časopisoch. No predovšetkým sa tajne venovala literárnemu spracovaniu svojich zápiskov počas pobytu v rodine Masarykovcov. Od začiatku 70. rokov žili Horákovci striedavo v Prahe a v Martine – v malom rodinnom domčeku na Moysesovej ulici. Po manželovej smrti v roku 1975 sa Anna definitívne presťahovala do Martina. Aktívne sa zúčastňovala na kultúrnom dianí v meste, venovala sa editorskej práci manželových diel a svojmu životnému dielu. V jej dome sa stretávali ľudia podobného ideového presvedčenia, ktorým rada rozprávala o rokoch strávených u Masarykovcov. V ich dome vládlo naozaj kultívované, intelektuálne prostredie. Po obvode izieb boli knižnice, 2 či 3 písacie stoly, na stenách obrazy (portréty či panorámy Prahy od známych maliarov – ich priateľov). V knižniciach boli prevažne odborné knihy, hlavne historické a spoločensko-vedné z oblasti folklóru a jazykovedy, rôzne encyklopédie a, pravdaže, kompletne vydanie Ottovho slovníka náučného. Dom na Moysesovej ulici vedome pripravovali ako študovňu pre budúcich bádateľov a vedcov, zaoberajúcich sa TGM; tento ich spoločný plán Anna uskutočnila, keď testamentárne poručila dom i s jeho interiérom a knihami Slovenskému národnému múzeu v Martine.

LITERÁRNE DIELO ANNY HORÁKOVEJ-GAŠPARÍKOVEJ

Svoju literárnu činnosť začínala ešte pred prevratom prekladmi z nemčiny a ruštiny. Roku 1915 vyšiel v Slovenských pohľadoch jej preklad Puškinovej Pikovej dámy, roku 1965 Kráľ času – slovenské rozprávky Boženy Němcovej, roku 1971 preklad Mary Poppins (autorka Pamela Lyndon Traversová). Z odborných historických prác stojí na prvom mieste jej diplomová práca, historikmi vysoko cenená, *Povstanie Rákócziho a Slovania* (1930). Jej *Údolí Turce* (1934) a *Tisícročné Slovensko* (1947) sú reprezentatívne publikácie, vyjadrujúce jej československé presvedčenie. V menších štúdiách v centre jej pozornosti bol Turčiansky Sv. Martin a jeho miesto v dejinách. Jej najvýznamnejším dielom je kniha *U Masarykovcov* (1995), ktorá vyšla v spolupráci Ústavu TGM a Historického ústavu SAV až skoro 10 rokov po jej smrti, nasledovaná skráteným vydaním v českom preklade pod názvom *Z lánského deníku* (1997).

V máji 1981 mojej sestre Vierke Šetkovej prvýkrát ukázala a požičala 1. verziu svojich Lánskych denníkov a prosila ju o posudok a pripomienky. Súčasne dovolila, aby som si jej prácu prečítala aj ja s manželom. Rukopis sme čítali s veľkým zaujatím, skoro ako detektívku; no mali sme aj veľa otázok, nie všetko nám bolo jasné, jednak jej štýl bol celkom osobitý, dalo by sa povedať až archaický, s dlhými vetami a rozvíjajúcimi prívlastkami a pričastiami, jednak sa spomínalo veľa ľudí a neznámych udalostí, vtedy sa hovorilo „afér“. Preto sme zhodne so sestrou usúdili, že je potrebný menný, výkladový register. Trvalo celý rok, kým sme s autorkou prebrali všetkých 611 rukopisných strán. Sestra jej navrhla určité jazykové úpravy a vypustenie niektorých partií, ktoré priamo nesúviseli s Masarykovcami, a tiež sme boli za to, aby do rozprávania zakomponovala aj tie udalosti a osobnosti, na ktoré si dobre pamätala. Bola obdivuhodne prístupná našim návrhom a ochotná pustiť sa do 2. redakcie. Keďže sestra bola zaneprázdnená svojou prácou, požiadala o pomoc mňa, najmä čo sa týkalo stránky jazykovej a pravopisnej, a súčasne ma prosila o zostavenie registra. Tak postupne vznikali ďalšie redakcie; posledná, štvrtá, bola dokončená v roku 1984. Verila, že príde doba, keď jej dielo bude možné vydať, žiaľ, nedožila sa toho. Na záver našej spolupráce mi venovala svoje reprezentačné dielo Tisicročné Slovensko s venovaním „Zorke Frkáňovej, mojej najvzácnejšej spolupracovníci, Anna Horáková“.

Zachovávať si navždy jej krásne, jemné črty tváre, jej živé, inteligentné oči, jej pekné upravené biele vlasy i nenápadné, ale elegantné oblečenie. Nikdy nezabudnem, ako sme tu, v tejto izbe-pracovni sedeli vedľa seba a čítali napísané, hľadali spolu v knihách, kto je kto. Stýkať sa s ňou v rokoch totality, to bol prameň viery, ba istoty, že skôr či neskôr diktatúra pomine a obnoví sa demokracia.

Odišla z viditeľného sveta (to bol jej výraz pre smrť) v 91. roku svojho života. Som rada, že som jej mohla poslúžiť v posledných dňoch a že som mohla roku 1995 pomôcť aj pri vydaní jej najvýznamnejšieho diela.

Uznanie sa jej dostalo až v roku 1992 – na sklonku Československej republiky – v deň jej nedožitého 96. narodenín, keď jej bol prezidentom Václavom Havlom prepožičaný Rad TGM in memoriam za celoživotnú propagáciu česko-slovenskej vzájomnosti. Toto vyznamenanie dostala aj jej sestra Dr. Želmíra Gašparíková.

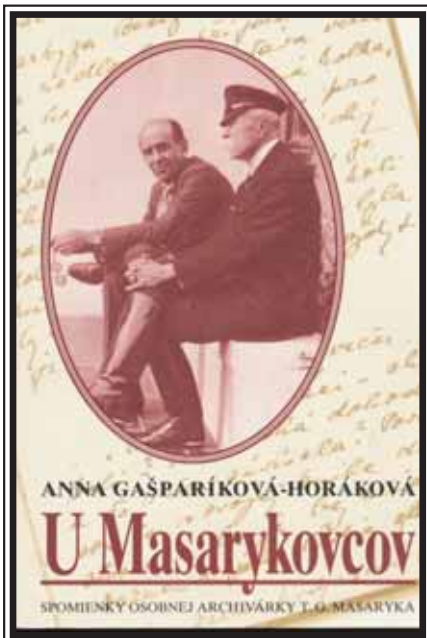
Osobnosť Dr. Anny Horákovovej-Gašparíkovej patrí nielen Martinu a Turcu, ale celému Slovensku a bývalému Československu. Bola jednou z najvzdelanejších Sloveniek tej doby, ovládala jazyky, v styku s hlavami štátov, umelcami a vedcami európskeho významu bola pri skromnom vystupovaní sebaistá a získavala si rešpekt. Veľa sa naučila od TGM: vedela vypočuť názor každého a prijať – aj keď často po vnútornom zápase – argumenty druhého. Dala sa poučiť, aj keď sama mohla rozdávať poučky. Mala rada ľudí, verila v ich schopnosti a bola ochotná zasahovať v ich prospech.

Nech tento jej rodný dom, kde na ňu spomíname, je zhmotnením jej túžby, aby slúžil vzájomnému zblížovaniu Slovákov a Čechov a upevňovaniu ich bratskej spolupráce.

ZORA FRKÁŇOVÁ

PREDNÁŠKA ODZNELA 27. 10. 2016

V MÚZEU KULTÚRY ČECHOV NA SLOVENSKU
NA MOYSESOVEJ ULICI V MARTINE

Tranovský v Cithare sanctorum zhrnul všetko, čím od stololetí Slovensko v duchovnej piesni žilo, čo sa spievalo spamäti, čo bolo zapísané v neprístupných rukopisných zbierkach alebo čo si jednotlivci pro memoria na charty zapisovali. Tak vznikla klasická zbierka najkrajších kusov našej kresťanskej hymnológie, v ktorej sa ku gotickej piesni doby Karlovej pridali piesne Husove, Blahoslavove, Bosákové, Strejcové, staré i novšie piesne utrakvistické i bratské; k piesňam Tranovského a iných učených básnikov Slovákov pripojili sa poetické tvorby neznámych básnikov slovenského ľudu, skladané v duchu našej spoločnej reformačnej tradície. Do nej bolo pojaté i dojemné „Vyhnančův z České země nařikání: Žehnej tě Bůh, Království naše milé Czeské, hle již v tobě panuje pokoleni właské. Cizozemci. Tvoji Páni Czechové wyhnáni. Synové od svej matky sem tam rozmetáni.“ Tranovský vedel, že kancionál vydáva i „pro potřebu mnohých pobožných exulantů“, predovšetkým však slovenským evanjelikom dal v ňom duchovný poklad, ktorý sa stal útechou ťažko skúšaným ľuďom jeho storočia. „Tranoscius“ – tak sa ujal skrátený názov knihy – i historikovi ukazuje jednotlivé medzníky národného utrpenia.

ANNA GAŠPARÍKOVÁ HORÁKOVÁ:
TISICROČNÉ SLOVENSKO, 1947

**PALATÍN JURAJ TURZO – VELIKÁN UHORSKÝCH
A SLOVENSKÝCH DEJÍN,
ZAKLADATEĽ EVANJELICKEJ A. V. CIRKVI
V HORNOM UHORSKU –
HISTORICKY NAJSTARŠEJ SLOVENSKEJ ORGANIZÁCIE
(PRI 400. VÝROČÍ ÚMRTIA)**

Na Štedrý deň, 24. 12. 2016, uplynie 400 rokov od úmrtia významného muža uhorských a špeciálne slovenských dejín, palatína – zástupcu uhorského kráľa Juraja Turza s prídomkom z Betlanoviec. Preslávil sa ako udatný bojovník a veliteľ v protitureckých bojoch, ako politik i cirkevný činiteľ – zakladateľ Evanjelickej a. v. cirkvi na území hornouhorských (slovenských) stolíc.

Narodil 2. 9. 1567 na hrade Lietava v rodine Františka Turza, kňaza, ktorý zanechal úrad nitrianskeho biskupa a vstúpil do verejného života ako župan Oravskej stolice. Jeho matkou bola Katarína, rodená Zrínska, starým otcom chorvátsky bán Mikuláš Zrínsky, ktorý sa významenal a do uhorského i slovanského povedomia vstúpil v známej bitke o Sihot – Szigetfőhervár.

Udatnosť a nebojácnosť Mikuláša Zrínkeho je dobre známa z hrdinskej literatúry. Vo viacerých ohľadoch ho nasledoval i jeho vnuk Juraj Turzo, ktorý sa zúčastnil na mnohých protitureckých výpravách a v bojoch proti Turkom sa vyznamenal ako kapitán preddunajského vojska a hlavný veliteľ novozámockej posádky.

V roku 1590 bojoval v bitke pod Ostrihomom, v roku 1594 oslobodzoval hrady Hajnačka, Modrý kameň a dobýval Ostrihom, v roku 1597 koordinoval s poľským kráľom protiturecké obranné akcie, v roku 1600 obsadil hrad Lednica a Lednické panstvo, v roku 1601 sa zúčastnil na víťazných bojoch proti Turkom pri Stoličnom Belehrade. V roku 1605 čelil bočkajovským vojskám, ktoré v prvom „stavovskom povstaní“ pustošili Bytču, Oravu a Lietavu. Napriek stratám a ničeniu turzovských majetkov v roku 1605 vyrokoval mier so sedmohradským kniežatom Štefanom Bočkajom.

Bol skúseným politikom a hospodárom. Skúsenosti nadobúdal pri spravovaní rodinných majetkov a sídel. Roku 1585 po smrti Kataríny, rod. Zrínskej, sa usadil na turzovskom panstve v Bytči, v čase nepokojov sídlil na turzovských hradoch Lietava a Orava. Od roku 1585 pôsobil ako dedičný oravský župan, od roku 1598 bol kráľovským radcom, 1599 získal ďalšie významné pozície na uhorskom dvore ako kráľovský pohárnik a stolník, v roku 1606 mu bol udelený šľachtický titul gróf.

Patril k blízkym priateľom palatína – evanjelika Štefana Iľesházihó a po jeho smrti v roku 1609 sám bol zvolený za palatína. V tomto postavení viedol mnohé mierové rokovania, v roku 1610 uzavrel spojenectvo so Sedmohradským kniežatstvom. Zaslúžil sa o mier v krajine. Pestoval diplomaciu a medzinárodné styky: v Prahe, Krakove a v Sedmohradsku pôsobili jeho povereníci, rešpektovani diplomati. Rozvíjal kontakty s univerzitami vo Wittenbergu a v Krakove. Poznal sa s vynikajúcimi vedcami a pedagógmi, osobitne s osobnosťami vtedajšieho protestantského sveta (Jessenius).

Bol mimoriadne majetným, a preto obzvlášť vplyvným uhorským šľachticom. Majetky získaval sobášmi, napríklad Ostriez, Zvolen, Dobrá Niva, alebo darmi; za vojenské služby Habsburgovcom napríklad získal panstvo Tokaj s Tokajským hradom.

Zvláštnu pozornosť a významnú podporu venoval reformačnému hnutiu v Uhorsku a obzvlášť na Slovensku. Pomáhal zakladať evanjelické cirkevné zbory, napríklad v Hlohovci a v Bratislave. Podporoval zakladanie škôl, medziiným chýrne evanjelické latinské gymnázium v Bytči, sledoval a kontroloval jeho úroveň. Vypisoval a udeľoval štipendiá pre študen-

Palatín Juraj Turzo

tov. Mal silné sociálne cítenie: podporoval vďy a siroty.

Miloval vedu a umenie. Na Bytčianskom zámku sa pod jeho záštitou konal rad stretnutí a konzultácií s rešpektovanými vedcami, divadelné predstavenia, hudobné koncerty a recitácie boli vyhľadávanými príležitosťami na budovanie dobovej kultúry. Vlny renesancie dosahovali až do Bytče: bytčiansky svadobný palác, ktorý dal Juraj Turzo postaviť pre svoje dcéry, patrí k najvýznamnejším renesančným pamiatkam strednej Európy. Podobne renesančný oltárny obraz *Speculum Iustificationis* – Zrkadlo ospravedlnenia, ktorý dal namaľovať a v roku 1611 posvätiť v hradnej kaplnke Oravského hradu (v súčasnosti sa nachádza v evanjelickom kostole v Necpaloch v Turci) patrí k najvýznamnejším sakrálnym pamiatkam na Slovensku. Bytča a v istom zmysle aj Oravský hrad sa stali strediskami kultúry, vzdelanosti a duchovnosti. Svedčí o tom aj oceňovaná knižnica Juraja Turza (800 zväzkov), ktorá obsahuje knihy z mnohých odborov. Zastúpená je v nej história, filozofia, teo-

lógia, právo, geografia, kozmografia, kalendáre, beletria.

Juraj Turzo bol vzdelaný človek: ovládal osem jazykov, slovom a písmom latinčinu, nemčinu, maďarčinu, on a celá jeho rodina poznali slovenčinu, zachoval sa slovenský diktát Turzových detí z Oravského hradu, jeho najbližšími spolupracovníkmi boli najmä slovenskí zemani, správa majetkov sa viedla väčšinou po slovensky, podobne boli preferovaní slovenskí kňazi.

O slovenskej orientácii Juraja Turza svedčí aj pojem „naša slovenská nácia“, zaznamenaný v Turzovej korešpondencii, a tiež mienka, podľa ktorej práve on zaviedol pojem „nacio slavica“ v snemových uzneseniach po roku 1606. V neposlednom rade o tom svedčí i jeho zásah do sporov medzi Slovákmi a Nemcami, ako aj povolenie slovenských služieb Božích v Banskej Bystrici a v Krupine.

Za najvýznamnejší počín Juraja Turza pre „slovenskú náciu“ sa považuje Žilinská synoda, ktorá sa uskutočnila 28. – 30. marca v roku 1610 vo vtedy evanjelickom, v súčasnosti rímskokatolíckom katedrálom chráme v Žiline. Na synode bola ustanovená zjednotená uhorská Evanjelická a. v. cirkev s výraznými atribútmi slovenskosti. Zišli sa na nej predstavitelia evanjelických kontuberní a župní (šľachtickí) hodnostári desiatich hornouhorských stolíc zo západného a stredného Slovenska. Turčianske kontubernium (rodiaci sa turčiansky seniorát) na synode zastupovali rešpektovaní kazatelia: senior Ondrej Carbonarius (Uhliar) z Turčianskeho Sv. Martina a Jur Šmiedelius (Kováčik) zo Sv. Heleny pri Dražkoviaciach. Turčiansku stolicu zastupovali viacerí šľachtici – významní župní hodnostári, medzi nimi Peter Révai zo Sklabine (Sklabinský hrad), významný historik, jeden z najbližších spolupracovníkov Juraja Turza. Synode predsedal jej zvolávateľ palatín Juraj Turzo, ktorý bol považovaný za neformálnu laickú hlavu evanjelickej cirkvi (niekto ako patrón, fautor, generálny dozorca). Dôležitú úlohu pri jej príprave zohral Eliáš Láni, turčiansky rodák, turčiansky senior a farár v Mošovciach, ktorý v marci roku 1608 v Martine vyzval vtedajšie

evanjelické zbory a kontuberniá, aby vykonali neodkladný integračný krok, ktorý by im umožnil zjednotenie do spoločne organizovanej evanjelickej cirkvi. Základom taktó vytvorenej evanjelickej cirkvi malo byť podľa Lániho prijatie Formuly svornosti, ktorej cieľom bolo zjednotiť rozličné prúdy a odstrániť nejasnosti v luteránskom reformačnom hnutí.

Energického a koncepcne mysliaceho Eliáša Lániho v tom istom roku pozval palatín Turzo do Bytče, aby prijal miesto kazateľa na jeho dvore. Čoskoro nato sa stal hornotrenčianskym seniorom a hlavným poradcom Juraja Turza pri budovaní evanjelickej cirkvi. Dôležitú rolu zohral i na Žilinskej synode, kde bol zvolený za superintendenta – biskupa novozaloženej evanjelickej cirkvi. Spolu s ním boli za superintendenta zvolení aj Samuel Melik (Melicius), farár v Brezne, a Izák Abrahamides, bojnícky prepoš.

Eliáš Láni mal významný podiel na koncipovaní a prijatí najvýznamnejšieho dokumentu Žilinskej synody, ktorý je známy pod názvom Akty a závery – Zákony a ustanovenia Žilinskej synody z 30. marca 1610. Palatín Turzo ho dal v záverečných hodinách synodálneho rokovania napísať v 25 exemplároch a rozoslať do kontubernií a žúp, ktorých zástupcovia boli prítomní na synode. Prepisovali ho 25 pisári a podpísali ho všetci zúčastnení synodáli. Nie je známe, že by sa bol proti zákonom niekto postavil alebo ich – na znak protestného postoja – ostentatívne nepodpísal. Zákony boli čoskoro nato vytlačené v Bardejove a niekoľkokrát vydané aj v tlačenej podobe. Originálny rukopisný dokument „žilinských“ zákonov palatín uložil vo svojej knižnici na Bytčianskom zámku. Neskôr sa žilinské zákony dostali s vydatou Turzovou dcérou Helenou do illésháziovskej knižnice a odtiaľ na neznáme miesto. V 50. rokoch 20. storočia bol originálny zápis zákonov zakúpený od neznámeho vlastníka do fondov Knižnice Matice slovenskej a v roku 2008 objavený v nespracovaných fondoch Slovenskej národnej knižnice. V roku 2010 pri príležitosti 400. výročia Žilinskej synody boli jej Akty a závery – Zákony a ustanovenia

sprístupnené vo faksimilnom knižnom vydaní Slovenskej národnej knižnice.

Akty a závery – Zákony a ustanovenia Žilinskej synody z roku 1610 jasne hovoria o evanjelických cirkevných zborech slovenskej národnosti a dokumentujú tak zrod historicky prvej – zreteľne slovenskej organizácie, respektíve inštitúcie. Vidia ich v komplementárnom vzťahu k nemeckým a maďarským zborm na území hornouhorských stolíc: možno ich preto považovať za jasný doklad neprehliadnuteľného, a preto historicky významného „slovenského fenoménu“ Žilinskej synody. Žilinská synoda – obrazne povedané – začala zakreslovať hranice rodiaceho sa Slovenska.

Turzov Bytčiansky zámok sa po Žilinskej synode stal strediskom budovania a obrany evanjelickej a. v. cirkvi. Jej symbolickým počínom (krátko po synode) sa stalo vydanie Malého katechizmu Martina Luthera v slovenskom preklade, ktorý vyšiel (pravdepodobne v Olomouci) v roku 1612 a známy je pod rozličnými názvami: Lániho katechizmus, Katechizmus troch superintendentov, ale i K 1612.

V roku 1614 sa pričinením Turzovcov konala „východoslovenská“ Spišsko-podhradská synoda kontubernií a piatich východoslovenských kráľovských miest, ktoré neboli prítomné na Žilinskej synode. Prihlásila sa k zákonom Žilinskej synody a prijala dokument podobného názvu i znenia. Juraj Turzo osobitným diplomom potvrdil Akty a závery – Zákony a ustanovenia Spišsko-podhradskej synody z roku 1614, voľbu superintendenta Petra Zablera pre päť kráľovských miest (Pentapolitana) a Štefana Xylandra pre Spiš a Šariš. Prostredníctvom úradných aktov bola zásluhou palatína Juraja Turza zavŕšená najzávažnejšia etapa prác na legislatívnom rámci novoustanovenej evanjelickej cirkvi v Uhorsku, a to na celom území horného Uhorska, respektíve formujúceho sa Slovenska.

Zhrnujúco povedané: evanjelická a. v. cirkev začala existovať na území celého Slovenska. Zrodila sa nielen v naďšení pre obnovu „starej viery a pôvodnej kresťanskej cirkvi“, slobodu vierovyznania, ale i v rozhodnom konaní – v štátnických aktoch Juraja Turza.

Aj preto bolo pre Slovensko nenahraditeľnou stratou úmrtie Juraja Turza. Na jeho pohrebe odznela v slovenčine smútočná kázeň Eliáša Lániho, ktorá vyšla tlačou v roku 1617.

Lániho kázne vyšli knižne aj v maďarčine. Patril medzi najvýznamnejších slovenských hymnológov. Vynikol ako pozoruhodný žalmista, básnik hlbokej zbožnosti a vrúcneho citu. V piesňach reflektoval protiturecké a protihabsburské boje a náboženské nepokoje na súvekom Slovensku. Jeho duchovné piesne zaraďil Daniel Pribiš do reedície K 1612 – Malého katechizmu Martina Luthera (Levoča 1634) a Juraj Tranovský do kancionála Cithara sanctorum (Levoča 1636). Niekoľko z nich publikoval Benedikt Sölösi /Szölösy/ v katolíckom kancionáli Cantus catholici (1650).

Juraj Turzo mal dve manželky. Prvá Žofia Zuzana, rodená Forgáčová, v mladom veku zomrela. Druhá manželka Alžbeta, rodená Coborová, bola Turzovou veľkou láskou. Svedčí o tom ľúbostná korešpondencia, ktorá výrečne dokladá nielen ich vzájomný vzťah, ale aj silu ich kresťanskej viery: *Odporúčam sa do Tvojej stálej a nehynúcej priazne, moje sladké ľúbezné srdce, môj milovaný muž...* – píše Alžbeta Coborová svojmu manželovi v Šaštíne, 29. dňa v druhom mesiaci pôstu [roku 1594] – *...Prajem Ťi, aby Ťa Pán Boh obdaroval svojou priazňou, moja krásna duša, aby Ťi dal pevné zdravie, šťastný a dlhý život. Za seba, moje zaľúbené srdce, si želám, aby Ťa navždy požehnával Pán Boh...* Alžbeta porodila syna Imricha, ktorý bol rektorom wittenberskej univerzity a nádejným diplomatom. Po smrti Juraja Turza sa stal oravským županom. Zomrel v mladom veku. Jeho smrť znamenala veľkú stratu: Turzovci v rodovej línii Juraja Turza vymreli po meči.

Po praslici však rod pokračoval. Alžbeta Coborová priviedla na svet i sedem dcér. Do dejín Slovenska sa zapísala ako zastupujúca županka, po predčasnej smrti syna Imricha od roku 1622 pôsobila ako riadna županka Oravy a horlivá stúpenkyňa reformácie, podporovateľka a ochrankyňa evanjelickej cirk-

vi, patrónka protestantskej knižnej kultúry (spolu s manželom podporila vydanie Malého katechizmu Martina Luthera v úprave troch superintendentov), bola štedrou mecénkou študentov na evanjelickej škole v Bytči a vo Wittenbergu. Ovládala dobový slovenský jazyk a korešpondovala v ňom; nemeckú korešpondenciu jej takisto prekládali do slovenčiny. Vyznamenala sa aj ako znalkyňa liečivých bylín a odborníčka na „Božiu lekárňu“. Jej dcéra Helena, vydatá Tököliová (Thököly), bola dárkyňou finančného nákladu Pribišovej levočskej edície Malého katechizmu Martina Luthera s piesňami a modlitbami (1634). Najmladšia dcéra Anna, vydatá Suňogová (Sunegkh), spolu s manželom Jánom Suňogom sa zaslúžili o prijatie exulanta Juraja Tranovského v Bielsku a po vynútenom exile z Bielska aj o jeho pobyt na Oravskom hrade a v Liptovskom Mikuláši. Patrila k podporovateľom Tranovského knižných edícií. Zaslúžila sa o vydanie Tranovského knihy kresťanských modlitieb Phiala odoramentorum (Levoča 1635) a spolu s manželom Jánom Suňogom aj o prvé vydanie jedinečného spevníka Cithara sanctorum (1636).

Juraj Turzo má v dejinách Slovenska výnimočné postavenie, veľmi dobrú povesť. No má aj kritikov, ktorí exponujú niektoré jeho rozhodnutia, akým bol napríklad nízky trest za zločiny neslávne známej Alžbety Bátoriovej, respektíve príliš ostrý trest, ktorý udelil poddaným za údajnú – neoverenú krádež. Tieto postoje sa usilujú kvalifikovať ako hlavné a podstatné črty osobnosti Juraja Turza. Všetko ostatné, čo vykonal a bolo historicky pozitívne, príkladné, mimoriadne záslužné, ba nezastupiteľné v dejinách kresťanstva v Uhorsku, osobitne v obrane Reformácie na Slovensku, prehliadajú. Tým svoje kritické postoje jednostranne deformujú a správu o Jurajovi Turzovi znehodnotujú: jeho obraz oberajú o objektivitu, ako aj o zaslúžené pozitívne historické prídavky a úctu voči jeho humanistickým činom.

MILOŠ KOVAČKA

Vladimír Knoško

CHLIEB NÁŠ KAŽDODENNÝ DAJ NÁM DNES

V tých dávnych časoch, na ktoré spomíname,
vždy na jar vyšiel rozsievач na pole poorané.
Rozvážnym krokom kráčal a jeho pracovité dlane
s nádejou rozsievali semeno do rozlúženej zeme.

Potom keď v závane vetra klasy už šumeli,
s obavou hľadieval k oblakom čierňave,
kým nástroje žencov s odvekým umením
na šík postavených snopov pole nezmenili.

Dnes hukot kombajnov málo pripomína dávne žatvy,
však Tebe, večný Bože, naša vďaka patrí
za stálosť rozmnoženia obilného zrna,
čo nám každoročne starosť o nás pripomína.

S úctou žehnávali mamy z pece chlieb vyňatý,
každú omrvinku roľník námahou zaplatil.
Vypočuj nás, Bože, keď Modlitba Pánova bude znieť:
Chlebom každodenným obdaruj nás i dnes!

PÍSANÉ KU DŇU POĎAKOVANIA ZA ÚRODY ZEME
MARTIN, EV. KOSTOL, 9. 10. 2016

POČUJETE? – ZVONIA!

Hľa, opäť zvonía – nastal čas vďakyvzdania,
že z mrákavy noci povstali sme do nového rána
a mohli sme sa vydať k cieľu cesty svojej,
vnímať zvuky, vône, pestré farebné okolie.

Vďaka všetkým, čo sa zaslúžili o stavbu kostola,
skončila sa púť do artikulórného namáhavá
za Citharu sanctorum, veď nám darovala piesne,
za slová kazateľov, tóny organa velebné.

Ďakujeme tým, čo v tiesni vytrvali v duchu reformačnom
za prvých kresťanov, s ich zvesťou radostnou.
Hľa, opäť zvonía: Hospodin zve nás k stolu Jeho,
tak s bážňou vstupujme do stánku Boha živého.

Z ÚCTY NA PAMIATKU POSVÄTENIA CHRÁMU
MARTIN, EV. KOSTOL, 13. 11. 2016

RADOSŤ Z CESTY DO KOSTOLA PRI PAMIATKE POSVÄTENIA CHRÁMU

Radoval som sa, keď mi hovorili: „Poďme do domu Hospodínovho.“

Ž 122, 1

Milí bratia, milé sestry, slávnostné nábožné kresťanské zhromaždenie v Pánovi Ježišovi Kristovi!

Dnes spoločne slávime, tak ako každý rok, Pamiatku posvätenia nášho chrámu. Chceme si aj týmto spôsobom uctiť tých, ktorí tento chrám postavili, zveľadili, postrážili, a to najmä v časoch neprajných a zlých, a zachovali až doposiaľ. Táto dnešná slávnosť chce byť však aj vyjadrením úprimnej vďačnosti Pánu Bohu, chce si pripomenúť všetky Božie dobrodenia a spásanosné chvíle, ktorých sa nám práve na tomto mieste vždy v hojnosti dostalo.

Žalmista sa na svoj chrám teší: *Radoval som sa, keď mi povedali: „Poďme do domu Hospodínovho!“* Jeho cesta do chrámu je sprevádzaná radosťou a nadšením. A nie je sám. Teší sa celé spoločenstvo, ktoré je súčasťou tej púte, procesie vedúcej po schodoch cez Jeruzalem ku chrámovému nádvoriu a potom do chrámu. Aký to kontrast ku dnes vyprázdneným kostolom a modlitebniam a náboženskému životu vôbec! Áno, nám sa väčšinou do kostola nechce. Cesta nebýva vždy taká radostná. Nemám na mysl len tých, ktorí do kostola nechcú a majú vždycky nejaké objektívne výhovorky a príčiny. Ale častokrát sme to my sami, ktorí do kostola pravidelne chodíme, ktorí sa tu stretávame každú nedeľu. Za všetko hovorí jedna milá a možno aj pravdivá anekdota, v ktorej matka budí ráno svojho syna so slovami:

„Vstávaj, musíš ísť do kostola!“

A syn hovorí: „A musím?“

Matka opäť: „Vstávaj, musíš ísť do kostola!“

A on zase: „A naozaj musím?“

A mama hovorí: „Musíš, veď si farár!“

Bratia a sestry, neviem, akú cestu do kostola ste dnes zažili vy. Čím bola naplnená? Radosťou, nadšením, očakávaním, alebo možno zhomom, nepokojom, nebudaj nátlakom slovami „musíš ísť do chrámu“? Pre niekorych je to otázka povinnosti. Neisť do kostola pre katolíkov je porušením prikázania, teda hriech. Aj pre nás evanjelikov je to hriech. Neisť do kostola je porušením tretieho Božieho prikázania: *Pamätaj, že máš sviatočný deň svätiť.* Len o tom nehovoríme ako o hriechu. Pre evanjelika akoby to bola otázka chuti, chcenia alebo dokonca počasia. Neisť do kostola, do zhromaždenia, je nebiblické. Niektorí z nás do kostola prišli, lebo dostali pozvanie. Iní prišli pozrieť a doprevadiť svoje deti na vystúpenie, ktoré sme práve videli, a to je dobré, tak to máme robiť. Ani neviete, milí rodičia, čo znamená pre vaše deti, že do kostola nemusia kráčať samy, má ich tam kto priviesť, s nimi ísť. Nedávno mi jedna milá stará mama povedala: „Pán farár, nemám väčšej radosti, ako keď moja vnučka sedí v kostole.“ To hovorí za všetko.

Žalmista sa raduje, lebo tej ceste do chrámu rozumie. Skúsenosť spoločenstva s Bohom, s Jeho slovom a s odpustením mu ukazuje, prečo sa do chrámu môžeme tešiť. Teší sa, pretože v chráme nás Boh vedie k jednote. Tak sme to čítali v žalme spred oltára. Jeruzalem je vystavený ako mesto, ktoré nás spája dovedna. Dokopy. V pôvodnom hebrejskom texte je výraz „ako jeden“. Nemusím hádam hovoriť a pripomínať, že svet je dnes rozdelený. Stratil spoločnú reč. Ľudia a národy si prestávajú rozumieť. Povolebná atmosféra v Spojených štá-

toch je toho verným obrazom. Žijeme témami, ktoré nás rozdeľujú, a ani si neuvedomujeme, že na ich riešenie potrebujeme byť jednotní. Potrebujeme byť spolu a ísť spolu. Ako veľmi chýba porozumenie, láskavosť, tolerancia! Cesty do chrámu, na ktorých sa kedysi tešili naši predkovia, zarástli burinou hriechu tak, že ich mnohí už nevedia nájsť. Ako potom môžeme jeden na druhého pozerat' prajne a s porozumením? Naše mesto, náš milý Martin, kedysi Svätý, prežíva stále ťažké, zdĺhavé, nepríjemné a nespravodlivosťou poznačené obdobie. Mnohých to zaiste trápi, znepokojuje. Aj tu musíme zostať jednotní. Modlíme sa za seba, za svoje rodiny, ale do svojich modlitieb musíme zahrnúť aj naše mesto, vedenie mesta i všetkých zúčastnených. V takejto jednote nás učí a vedie Pán Boh najmä tu v chráme. Tu, pred Jeho oltárom, sa smú, ba musia postaviť aj znepriatelení, rozhádaní a odcudzení manželia, súrodenci, kamaráti, politici, podnikatelia a navzájom si odpustiť. Potom budú aj pre nich cesty do chrámu radostné.

Žalmista sa teší preto, lebo v chráme poznáva zmysel svojho života. Čítali sme: *Pravidlom pre Izrael je oslavovať meno Hospodínovo, lebo tam stoja súdne stolice domu Dávidovho.* Tu v chráme, bratia a sestry, nám znejú Božie slová, Biblia, zákon aj evanjelium, to sú pravidlá nášho života. Tu, v chráme, spoznávame symboly, akési záchytné body, ktoré dávajú udalostiam, najmä tým zásadným, v našom živote zmysel.

Včera ráno ma navštívil na fare zástupca holandského partnerského mesta Hoogeveen. Bolo, samozrejme, o čom rozprávať, pretože naša spolupráca trvá už 25 rokov. Potom sme si pozreli priestory Evanjelickej spovejnej školy aj celého tohto okolia a nakoniec sme tu pred oltárom stretnutie zakončili modlitbami za naše cirkevné zbory a za naše mestá. Po modlitbe si holandský hosť všimol náš oltárny obraz topiaceho sa Petra. Ja som mu vysvetlil, že tieto obrazy meníme podľa cirkevných období. A on mi povedal, že pozná veľmi dobre ten príbeh, pretože keď mu pred desiatimi rokmi zomrel otec, jeho farár mu dal tri biblické texty a jeden z nich bol práve o tom, ako Peter chodí po vode a ako ho Ježiš chytá za ruku. Povedal: Vždy, keď vidím tento obraz, spomeniem si na tú chvíľu, že pri smrti, ak nemáme Pána Boha, tak sa utopíme. Ak nás Pán Ježiš nechytí za ruku, tak zomierame bez Neho. Takto nám Pán Boh odhaľuje tajomstvá nášho života práve tu v chráme.

A napokon sa žalmista teší do chrámu, pretože v chráme nachádza aj pravý pokoj. Slovo pokoj sa v tomto krátkom žalme objavuje štyrikrát. To určite nie je náhoda. A ak k tomu pripočítame aj slovo alebo názov mesta Jeruzalem, po hebrejsky „Jerušalaim“, teda „šalom“, v ktorom sa objavuje znovu ten pokoj, teda miesto pokoja, tak pokoj sa spomína niekoľkokrát. Tak zistíme, že chrám je priamo synonymom slova „šalom“ – pokoj. Chrám je spojený s pokojom. Tu nejde len o ticho, ktoré nastane, keď naše deti z chrámu odídu. Tu nejde len o nejaký klud, nevšednú atmosféru alebo akési oddychnutie, i keď, pravdaže, ide aj o to. Najst pokoj v chráme však znamená oveľa viac. Ide o pokoj duše, ktorej je odpustený hriech a zvestovaný večný život. To nie je pokoj, pretože je tu ticho. To je pokoj, pretože tu je Boh. Aj so svojou mocou večného života. Tak ako to budeme mať možnosť počuť aj v omši spievanej v podaní speváckeho zboru dnes po modlitbe a po požehnaní, Agnus Dei. Celé to trápenie s hriechom, bratia a sestry, výčitky, smrteľná úzkosť Ježiša Krista na kríži sa končí zvolaním: „Baránok Boží, ktorý snímaš hriech sveta.“ Za mňa aj za teba položil život Boží Syn. Tvoj hriech je odpustený a zabudnutý. Navždy. Viac ho Pán Boh nebude spomínať. Preto smieme mať pokoj. To nikde inde nedostaneme. Len pred Jeho oltárom a pod Jeho krížom. Prajem ti, milý brat, milá sestra, ak aj tvoja cesta do chrámu nebola dnes celkom radostná, nech Boh naplní radostou tvoju cestu z chrámu. A nielen tú cestu z chrámu, ale aj všetky tvoje ďalšie cesty za poznaním Pána Ježiša Krista. Amen.

MILAN KUBÍK, ZBOROVÝ FARÁR

HOSTINA 2016 – PRVÝ KROK K NOVEJ TRADÍCI

Jedným z najvýznamnejších výročí každého cirkevného zboru je Pamiatka posvätenia chrámu. Na slávnostných službách Božích si cirkevníci pripomínajú radostné chvíle, keď novopostavený alebo obnovený chrám Boží bol vysvätením odovzdaný do zborového života. Uplynulo už 232 rokov, ako bol náš evanjelický svätomartinský kostol za účinkovania brata farára Ondreja Plachého od polozenia základného kameňa 1. mája 1784 v krátkom čase vybudovaný a v 22. nedeľu po sv. Trojici slávnostne posvätený.

Martinskí evanjelici si slávnostné služby Božie na Pamiatku posvätenia chrámu spájajú so stretávaním sa rodín a svojich blízkych pri spoločných hostinách. Pri slávnostnom stole, na ktorom nechýbali pečené husi a štrúdle, sa v družných debatách a spomienkach preberal život v rodinách, výsledky hospodárenia, ale aj život a práca v cirkevnom zbere. Za dobré užívanie pripravených pokrmov nechýbali modlitby a spev obľúbených piesní.

Na túto tradíciu turčianskych hostín sa náš cirkevný zbor pokúsil nadviazať v tomto roku pripravou spoločného obeda po slávnostných službách Božích v predposlednú nedeľu cirkevného roka. Obavy, koľko záujemcov sa prihlási, kde sa všetci pomestíme, či bude všetkým chutiť pripravené jedlo, sa ukázali ako zbytočné. Preplnený kostol a dôstojný priebeh liturgie, spestrený vystúpením hudobnej skupiny a žiakov 3.A triedy Evanjelickej spojenej školy, bábkovým divadiel-

kom pre najmenších, kážňou pre deti i slávnostnou kážňou a nádherným predvedením skladby „Missa Loretta“ spevokolom Foerster z družobného mesta Jičína, vytvorili predpoklad úspešného pokračovania pri spoločnom stretnutí a hostine v zborovom dome.

Slávnostnú nedeľnú atmosféru umocnilo aj sadenie lipy pred budovou Biblickej školy, kde nám v poradí 158. slovenský strom reformácie bude pripomínať budúcoročné 500. výročie Pamiatky reformácie. Odborné zasadenie Lipy veľkolistej zabezpečil brat Miroslav Zachar so svojim spoližiakom. Slovom Božím a modlitbou ju do budúceho rozkvetu posilnili brat farár a konsenior TUS Milan Kubík a sestra kapláňka Slávka Danielová. Po dospelívaní evanjelickej hymny Hrad prepevný sme sa presunuli do zborového domu, kde sa stretlo vyše 170 hostí. Nechýbali ani speváci z Jičína. Veď – bola hostina. V duchu tradície po spoločnom zaspievaní piesne pred jedlom a spoločnej modlitbe prišli na rad dary tela – chuťná hovädzia rezancová polievka, sviečková na smotane s domácou knedlou, pripravená školskou kuchyňou a kuchárkami pani Janky Kucbeľovej. Nechýbali ani sladkosti – zákusky od sestier, členiek zboru. Aj keď niekomu chýbali pečené husi, môžu sa objaviť na stoloch nabudúce, keď sa nová tradícia spoločných stretnutí na svätomartinskej hostine udomáčni. Vďaka Pánu Bohu i všetkým vám vspolok!

LIPA REFORMÁCIE

Číslo 158

Zasadená pri päťstom výročí reformácie (1517)

Lipa veľkolistá
(*Tilia platyphyllos*)

Cirkevný zbor
evanjelickej a. v. cirkvi
Martin

„Aj keby som vedel, že už zajtra bude koniec sveta, aj tak dnes ešte zasadím strom,“ povedal či napísal, odkázal nám Martin Luther. Aj my tak čiňme, aj keď vieme, že všetko speje ku koncu. Vesmír sa stále rozpína, chladne, mrzne – zamrzne. Slnko „zje“ raz Zem a vybuchne ako ďalšia supernova. Čas prestane „istnieť“. My však nie sme povolani ničť. A máme skúsenosť, že radosť z budovania je dlhšia než chvílková eufória ničenia.

Reformačnú lipu – keď ešte lípkou bola – bol som priniesol, tak si myslím, spod kostola sv. Heleny pri Diakovej – ak chcete, pri Dražkoviach. Pár rokov bola u mňa, aby som ju pripravil – netušil som sám k akému až poslaniu.

Reformácia je živá, je životodarná, je s nami. Má to byť neustály prúd, nemá mať konca: *Ecclesia semper reformanda!*

Tu, v záhrade Biblickej školy – pri kostole – bude nám naša reformačná lipa pripomínať veľkú Reformáciu.

Kto dokáže formulovať odkaz otcov? Mali by sme, ak sa s odkazom otcov stotožňujeme, rozvíjať dielo reformačných generácií: byť kristovcami, principiálnymi luteránmi, kresťanmi-evanjelikmi.

A to je vlastne odkaz, ktorý sme si v nedeľu 13. 11. 2016 spolu pred kostolom sami seba i kresťanstvu pripomenuli. Ak chceme ostať za dielo otcov vďační, pokračujeme v tom, čo oni konali a vykonali. Veď nebolo zboru, nebolo kostola, školy, fary, ulice, ba ani potoka bez stromu, bez lípy... A každý vedel, kto sa na ňu podíval, že ju otec, dedo, strýko do našej, mojej zeme pevne sadiel. Práve na Pamiatku reformácie.

MIRO ZACHAR

DETSKÉ SLUŽBY BOŽIE

- 13. 11. 2016 -

Pamiatka posvätenia chrámu

Téma: Radosť z cesty do chrámu

Texty: Žalm 84, 1 - 6, Žalm 122, 1, L 2, 41 - 51, kázňový text: Mt 19, 13 - 15

Hlavná myšlienka detskej kázne:

DETI V CHRÁME - radosť z požehnanja

Milé deti,

keby som sa vás opýtala, či rodičia chcú, aby ste sa mali dobre, čo by ste mi povedali?

Áno. Každý rodič chce, aby sa jeho dieťa malo dobre.

A snaží sa svoje dieťa vodiť na miesta, kde sa jeho deti majú mať dobre, kde by sa mohli niečo naučiť - niečo veľmi prospešné pre svoju budúcnosť.

Napríklad do ZUŠ na rôzne krúžky - ako výtvarná, tanečná, hudobná...

Alebo na rôzne športy: futbal hokej, plávanie...

A predstavte si, žeby vaša maminka chcela, aby ste sa naučili maľovať, ale pani učiteľka na výtvarnej by povedala: oh nie, dieťa sa nemá čo učiť maľovať, je na to ešte príliš malé, po-miňa kopu farieb a nič z toho, budú to iba samé čmáranice, aj tak sa to nakoniec všetko zahodí do koša...

Lenže DOBRÁ pani učiteľka na výtvarnej také niečo nepovie, ale vás s láskou prijme a učí celé roky - čiarku po čiarku - niečo pekné namaľovať, lenže, keďže vy ste ešte maličkí a treba vás všade vodiť, spočiatku to musí byť vaša maminka alebo ocko, ktorí chcú, aby ste sa na niečo DOBRÉ naučili, lebo vám by sa možno ani nechcelo.

A takto prinášajú rodičia deti aj k Pánovi Ježišovi. Sú tam síce učenici, ktorí si myslia, že Pán Ježiš má riešiť dôležitejšie veci ako žehnať deti, ale Ježiš to popiera a hovorí: Len nech deti prídu, ja ich chcem požehnať a darovať im to najlepšie - nebeské kráľovstvo...

Milí rodičia,

je určite veľa rôznych vecí, ktoré chceme, aby naše deti mali: chceme im dopriať čo naj-viac - z každej oblasti, aby mali lepší život, a možno ešte lepší ako máme my.

Doprajme im však aj niečo, čo sa nazýva Božie požehnanie, alebo lepšie povedané HOJNOSŤ Božieho požehnanja.

Doprajme im ho tak často, ako sa len dá - na mieste, ktoré je určené na modlitbu, sklada-nie rúk a požehnávanie - predovšetkým tých najmenších. Je to chrám - kostol - Boží dom.

Je dobré, keď deti vedia kresliť, hrať na hudobný nástroj, plávať, je dobré, keď sú deti vzdelané, šikovné a múdre, a keď zároveň vedia, kde majú hľadať požehnanie - kde môžu prísť, za kým môžu prísť. A kto ich nikdy nepošle preč bez toho, aby im daroval maximum. Boží syn.

Prečo je to tak veľmi dôležité?

Abý raz, keď budú ako my riešiť život a budúcnosť svojich detí, spomenuli si na Ježišove slová: vám, práve vám patrí kráľovstvo nebeské. Amen.

NATÁLIA KACIANOVÁ

NATÁLIA KACIANOVÁ

STVORENIE SVETA VO VERŠOCH PRE DETI

Svet bol raz tmavý ako noc,
tma bola všade, mala moc!
Buď svetlo – prikázal tme Boh,
a buď svetlu na ošoh!
Tak vznikla noc a vznikol deň
a svetlo zaplavilo zem.

Po prvom úspešnom dni práce
Pán Boh chcel niečo tvoriť zase.
Stvorím oblohu – povedal si –
a na nej stvorím milé čosi!
Oblaky! Biele, sivé, tmavé,
plávajúce a občas hravé!
Budú všade – tu aj tam!
Jaj! Zas niečo nové mám!

V tretí deň Pán Boh stvoril zem.
A povedal: Na zemi chcem
krásne kvietky pre radosť,
aby ich bolo všade dosť!
A rôzne stromy, každý iný,
a na tých stromoch – pochutiny!
Jablíčka, hrušky, ostružiny...
Jeej, to je super – povedal si:
a zajtra opäť stvorím čosi!

Na štvrtý deň Boh zamyslel sa:
Na oblohe mi chýba hviezda!
A mesiac, čo kraľuje nad nocou
svojou žiarivou, zvláštnou mocou!
Cez deň sa stratí, ale zato
na oblohe sa zjaví zlato.
Akéže zlato, milé deti,
to len slniečko krásne svieti!

V piaty deň Boh pozrel dole
a uvidel prázdne more.
Ej, už viem, čo chýba mi:
naplním ho rybami!

A nech množstvo rôznych vtákov
dotýka sa bielych mrakov,
aby som už nebol sám!
A celý svet požeňmám!

V šiesty deň Boh povedal si:
Dnes naplním všetky lesy,
stvorím lišku, srnku, vlka,
medvedicu, hada, mloka.
Stvorím žabu, netopiera,
stvorím každé živé zviera,
naplním si nimi zem.
Bude to fajn, ja to viem!

Aha, ešte jedna zmena.
Nieкто by im mal dať mená.
Postarať sa, byť im pánom
a byť mojím hospodárom.
Svet je krásny, zvierat mnoho,
zabudol som na niekoho?
Stvorím muža menom Adam,
neolutujem to hádam.
A keďže je práce veľa,
stvorím ženu menom Eva.
Ich manželstvo požeňmám,
dám im všetko, čo sám mám!

V siedme ráno, veľmi skoro,
stvorené už všetko bolo.
Pán Boh pozrel vökol seba
a už nič nebolo treba.
V tento deň už žiadne stresy!
Všetko je fajn, oddýchnem si!
Po práci je oddych treba,
musíš myslieť aj na seba.
Aby zajtra v celej kráse,
mohol Ťa Boh žehnať zase.

P. O. HVIEZDOSLAV Z TEMENA HÔR

Ó, Bože, veď si krásnym stvoril
svet vôkol šíry, ďaleký!
I tmavú zem si v svetlo vnoril,
v hviezd družstvo vradil naveky.

V tom svetle, hľa, jak pekne hrá si –
jak letí sivým obzorom:
až vlajú lesy, jej to vlasy,
znie perutí vtáčím švitorom.

Vzduch strieborný jak závoj tenie
a rieka jak jej drieku pás
sa jaše; vlnot zo zelene:
to nádherná jej sukňa zas.

A parta drahokamy skvie sa
a veniec splýva ňadrami;
tak spechá, hľadiac na nebesá
modrými mora okami.

Kam uberá sa, kam tak chváta
jak v mladuchinom prepychu,
kam? – K tebe, slnko, do objatia,
hej, k tebe, svojmu ženíchu!

A v choboť lásky doplávala
už iste, lebo ohlasom
vtom zahučalo k braľu z braľa:
Ó, ako veľmi šťastná som!

Ó, krásny je tvoj azúr, Bože,
no krásny i ten zemský kraj:
že človek, nech len chce, vždy môže
nájsť na ňom stratený svoj raj.

Ach, človek radšej raja stratu
má, Bože! – Či ho nezhubíš?
Zem obracia on na Golgatu,
umučiť brata stavia križ...

(1893)

Riečan Belo

Dňa 10. novembra 2016 sa dožil osemdesiatky prof. RNDr. Belo Riečan, Dr.Sc., významný slovenský matematik a verejný činiteľ, učiteľ na Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici, emeritný učiteľ a prvý porevolučný dekan Matematicko-fyzikálnej fakulty UK v Bratislave, emeritný riaditeľ Matematického ústavu SAV, emeritný predseda Školskej rady Biblickej školy v Martine a emeritný podpredseda Vedeckej rady

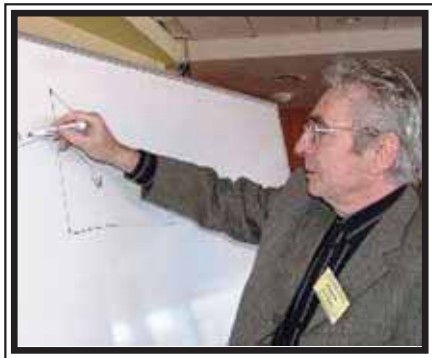

Slovenskej národnej knižnice v Martine.

Významne sa angažoval ako predseda Spoločnosti pre Tvorbu T a v tomto postavení takrečeno dve desaťročia ako garant vydávania revue Tvorba pre literatúru, kultúru a duchovný život. Zaslúžil sa o zrod známych víkendových evanjelických slávností Duchovné hodnoty pre dnešok. Podieľal sa na príprave pätnástich ročníkov tohto obľúbeného podujatia, ktoré prešlo takmer celým Slovenskom. K jeho pozoruhodným projektom patrila aj myšlienka vysokoškolského prepojenia Biblickej školy v Martine na Žilinskú univerzitu

v Žiline, ktoré umožnilo univerzitné vzdelávanie učiteľov náboženstva.

Belo Riečan je vášnivým milovníkom hudby a hry na organe. Pôsobí ako kantor Evanjelického a. v. zboru v Banskej Bystrici. Ako matematik a hudobník organizoval pokračujúcu konferenciu Hudba a matematika a celý rad iných monotematických i kontinuálnych podujatí, najmä konferencií, vrátane obľúbenej matematickej olympiády pre mládež.

Slovensko pozná mnohé dobré stránky Bela Riečana, jeho akčnú a priateľskú povahu, milovanie matematiky ako pravdy a krásy, lásku ku kultúre, k univerzitnej mládeži a vzdelávaniu etc.

Belo Riečan je konštruktér a nie deštruktör. Pomáha a nepodráža. Organizuje dobrým srdcom.

Je to spevák krásnych evanjelických piesní. Miluje obľúbenú a často spievanú Smieť žiť pre Krista Kristíny Royovej.

Pozdrav Pán Boh Tvoje roky, milý Belo Riečan, a požehnaj Tvoje vchádzanie i vychádzanie!

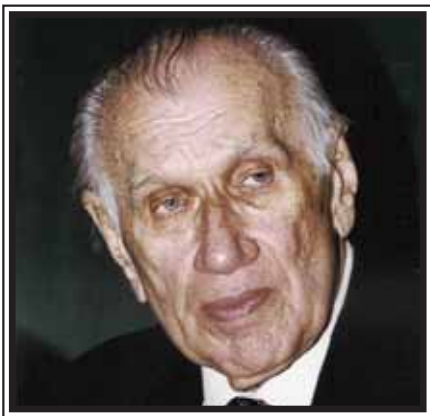
MILOŠ KOVAČKA

MUDR. BRANISLAV GERÝK

sa mi vynorí v pamäti zakaždým, keď jubiluje Martinská deklarácia. Boli to nekončne krásne časy, v ktorých sa čulo a energicky pohyboval po Martine, neúnavne vyhľadával jeho predstaviteľov v budove mestského úradu a na iných miestach s cieľom dosiahnuť, aby sa martinská hlavná ulica – južno-severná os Martina – mohla menovať Štefánikovou. Podarilo sa mu to, rovnako ako sa mu podarilo mnohé iné: usiloval sa, aby v martinskej historickej budove Tatra banky, kde bola 30. októbra 1918 vyhlásená Martinská deklarácia, ktorou Slováci zakladali Česko-Slovensko, vznikla pamätná sieň tohto štátotvorného aktu, a to práve v tej miestnosti, v ktorej bola Martinská deklarácia podpísaná. Spolupracoval som s ním na vytvorení tejto pamätnej miestnosti i na viacerých ďalších nezabudnuteľných témach, napríklad na výstave Štefánikovej knižnice, ako aj výstave Knižnice Alice Masarykovej v Slovenskej národnej knižnici. Bolo milé vidieť, ako sa v Martine na oslavách vzniku Česko-Slovenska, ktoré organizoval ním vedený Klub TGM a MRŠ, schádzali ľudia z blízkeho i ďalekého okolia vzdať úctu zakladateľom česko-slovenského štátu.

Jeho otázky v príslovečných priamych a úprimných prejavoch boli zakaždým žeravé: „Pýtam sa, či v dejinách nášho národa nemá žiadne miesto generál Štefánik? Či sa nezničilo zariadenie jeho parížskeho bytu v priestoroch Slovenského národného múzea v Martine a múzejné predmety boli deponované do pivničných priestorov? Pýtam sa ďalej, či sa obnoví proces proti dobrému človeku Ľudovítovi Vajdičkovi, ktorý mal jedinu „chybu“, že bol farárom? Pýtam sa, kto je zodpovedný za rozkradnutie pozemkov po nebohom martýrovi, zavraždenom profesorovi Štarkovi? Pýtam sa ďalej, kto šikanoval študentov martinského gymnázia..., že nemohli doštudovať, že museli

stáť pred dvermi, lebo boli deťmi „vrajkapitalistov“? Vyzývam filmového režiséra Ivana Passera a jeho sestru Evu Passerovú, filmovú umelkyňu, ktorá filmové umenie preslávila v mnohých krajinách sveta, aby nám povedali, prečo nemohli doštudovať na martinskom gymnáziu?“ Nečudo, že niektorí takéto otázky nemohli počúvať!

Boli to nezabudnuteľné časy, v ktorých slovenským poslancom v NR SR rozosielať Slovenský spevník svojho milého otca Jána Geryka, významného múzejníka, pretože nepoznali text slovenskej hymny. A Slovákovi učil spievať nekonečne čisté slovenské národné a ľudové piesne: zarietcky spevokol ich v Martine zaspieval zakaždým z celej duše.

Veselý a nebojácny lekár MUDr. Braňo Geryk, ktorý spoznal krutosť, bezohľadnosť, lahostajnosť a zbudlivosť nášho sveta, by sa bol v roku 2016 dožil deväťdesiatpäť rokov.

Ktože si dnes tak ctí, ako si ctí on, Martinskú deklaráciu? Vyhlásenú v obkľúčení stotinou uhorského vojska? Jej odvahu a statočnosť?

Politici, mestá, školy, kultúrne ustanovizne? Ľudia tohto štátu?

MILOŠ KOVAČKA

It Don't Matter if You're Black or White alebo Boli sme na Bambuskách

Niektorých zaujímalo, ako tam bolo, tak z môjho pohľadu takto:

Keď sme s kolegom Ľubošom cestovali minulý utorok do Bratislavy do centrály ADRY odnieť zbierku všakovakých šijacích a pletacích pomôcok pre ľudí na úteku, ktorú zorganizovala Evanjelická spojená škola v Martine, s potešením sme konštatovali svoje príjemné prekvapenie nad množstvom vyzbieraných vecí. Pred vyhlásením tejto zbierky sme totiž mali len prízemné očakávania, jednak kvôli únave z utečeneckej témy a zároveň z komplikovanosti naplniť čo i len igelitku šijacím materiálom. O to väčšia bola radosť nad plným kufrom školského mikrobusu.

Zároveň som vyslovil pochybnosť nad odozvou študentov a kolegov na plánovanú akciu Black and White – pilotný výlet s rómskymi deckami z Bambusiek. Následne, v stredu hneď ráno ma pozitívne prekvapila druháčka Zuzka s otázkou, kedy presne je odchod... a tak som vedel, že na pilotnej akcii „Bambusky“ budeme aspoň traja! Nakoniec sa našli ešte dvaja štvrtáci Jonki a Buška, a u prvákov zareagoval z môjho prvého dojmu trochu nepresvedčivo Luki. Tak som išiel nakúpiť špekáčiky a všetko ostatné na opekačku a dúfal som, že už takmer týždeň trvajúci dážd' do rána hádam ustane. Vo štvrtok ráno som od tety Katky z Komunitného centra dostal telefonát: Čo ideme robiť, keď tak „chčije“? Ubezpečovala ma, zmoknutého pri nakladaní vecí do auta, že spolu s Ľubošom to uhráme aj pri mokrej interiérovej verzii.

Streťli sme sa pred školou tak akosi rozpačito a usmoklene; azda to bolo spôsobené mojím strachom, že mi to ešte ktosi zo štyroch sľúbených mladých na poslednú

chvíľu odriekne. Akurát Lukáš sa nezjavil. Tak sme sa v pohode zmesťli do dvoch osobných áut: dvaja dospelí, traja gymnazisti a traja naši mladší rodinní príslušníci. A vydali sme sa na Bambusky.

Privítala nás Katka, vedúca komunitného centra, s úsmevom, kávou, a asi pätnástimi, zväčša malými miestnymi deckami. Kým sme sa stihli vyložiť a zoznámiť, ďalších desať detí pribudlo. Jonkiho som určil, aby so staršími chalanmi koordinoval ping-pong, z čoho sa nakoniec vyvinula celodenná non-stop aktivita. Ľuboš si zobral na starosť animátorské aktivity s mladšou, zväčša dievčenskou skupinkou... Prvýkrát si s Buškou a Zuzkou vydýchli zhruba po dve a pol hodinách, keď sme z kuchynky vyhlásili povinnú obednú prestávku. Ja som, ako takmer vždy, robil predovšetkým zásobovača, a keďže „chčilo“ bez prestávky, oných 40 špekáčikov skončilo na pekáči v jedinej rúre a čaj sa pripravil kontinuálne.

Najviac ma šokoval na začiatku neprítomný Luki, ktorý mi volal okolo desiatej, že kde sme, lebo už nás pätnásť minút čaká pri kostole... (akosi moje o „štvrt“ počul ako o „trištvrt“...). Klobúk dolu! Chalan sa pešo vybral z Memorandového námestia a približne o 20 minút bol už pri nás na Bambuskách. V daždi, pešo, úplne sám... Ako rozpačito som ho na začiatku ja pochopil, o to viac si cením jeho odhodlanie a odvalu.

O všetkom ostatnom je fotoreport na EGMT FB stránke. Pre mňa to podstatné je: nateraz si štyria naši študenti vybrali „that which is right, not which is easy“ a podarilo sa nám aspoň fragmentárne zlomiť zopár predsudkov. Ešte pred konkrétnymi príkladmi trochu pozadia: I keď sme sa na

Okrem pravidelných piatkových hudobných nácivkov bambuskárskeho Vianočného programu sme spolu s gymnazistami a telocvikármi „spiskali“ ešte jednu fajn akciu, ktorú som pracovne nazval „Aj futbalová lopta je Black and White“. V Športovej hale sme 7. decembra 2016 dali dohromady žiakov aj dospelákov a „odpískali“ pilotný futbalový turnaj. Ako to dopadlo? Nuž, naši muži nesklamali; a naši chlapi dotrénujú...

úvod snažili zvoliť skôr „neutrálny“ priestor, aby sme neodradili slabšie náтуры od priamej terénnej práce „šokovou terapiou“, toto nevyšlo. A ten šok bol poriadny – neutíchajúci záujem neprestajne sa zväčšujúceho zástupu miestnych detí o spoločné aktivity a našu pozornosť.

A teraz tých pár klišé, ktoré sa podarilo na úvod ako-tak prelomiť:

- Moje i Lubošovo auto bolo na Bambuskách v bezpečí po celý čas.

- Takisto naši pešo prichádzajúci a odchádzajúci študenti. A nezmizol ani môj kade-tade sa povaľujúci foťák počas celého dňa.

- Hygiena a čistota: bola zhruba rovnaká ako u nás na školskom dvore. Vší som nespozoroval, špinu za nechtami áno. Aj prezuvky nosili miestne deti asi tak ako žiaci u nás v škole.

- Smrad ten tam je, ale dominantne nie z miestnych detí, ale zo skládky celo-martinského odpadu.

- Čo robili miestni dospelí: Všimol som si, že sa na nás boli pozrieť dvaja rodičia, a vonku sa celý deň ozýval buchot sekier – to chlapi rozoberali staré okenné rámy

a konštrukcie na palivové drevo. Na exkurzii po celej ulici sme neboli.

Záverom (tohto úvodu k „Bambuskám“): Plán bol na začiatok sa trochu spoznať a nájsť prieniky, kde by sme vedeli priložiť ruku k dielu na zmene miestnych katastrofálnych sociálnych pomerov. Rozšaliť partiu deciek, to je zrejme to najlahšie... a vcelku nám to išlo aj v ten novembrový sviatok – 17. november 2016. Momentálne hľadáme spôsoby, ako systémovo pomôcť, aj keď len pár deťom, a motivovať ich pozitívnym „rovesníckym príkladom“, totiž úspešne dokončiť aspoň základné vzdelanie, prípadne im pomôcť podchytiť a rozvinúť ich talent (či už pohybový, výtvarný alebo hudobný), a tým ich o trochu lepšie pripraviť do života dospelosti.

Za seba hovorím, že práve v takejto službe vidím dobré využitie našich talentov na mieste, kde ich tak preveľmi treba. Ak by sa mal niekto záujem sa pridať, najbližšie sa chystám každý piatok hneď po skončení vyučovania. Viac dojmov a plánov osobne...

TOMÁŠ GULÁN,
UČITEĽ EVANJELICKEJ SPOJENEJ ŠKOLY V MARTINE,
PUBLIKOVANÉ NA FB STRÁNKE EGMT

Kópia tohto obrazu zdobí vstup do budovy Evanjelického gymnázia v Martine. Biblický príbeh márnokratného syna síce nie je taký populárny ako jeho spracovanie na plátne v podaní svetoznámeho holandského maliara Rembrandta, najväčšieho predstaviteľa výtvarného baroka, ale obsah tohto príbehu vniesol na našu školskú chodbu úplne iného ducha. Symbolizuje človeka, ktorý bol stratený, no vždy sa mal ku komu vrátiť. Upúta priamo pri vstupe do budovy našej školy a jeho výpovedná hodnota je oveľa bohatšia ako diplomy z turnajov. Miesto, ktoré dostal, má zaslúžené.

GABIKA

<http://ecavmt.sk/kopia-zdobi-vstup-do-evanjelickeho-gymnazia/>

Dňa 8. decembra 2016 sa v hlavnej budove Evanjelického bilingválneho gymnázia v Martine v spolupráci s Detským domovom Necpaly uskutočnil vydarený vianočný projekt mládeže *Keď tvoríš srdcom*.

Rozsiahlu fotoreportáž pre záujemcov pripravila Zuzana Kubíková

<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=1317869531598013&set=oa.794495224022511&type=3&theater>

Pripravujte cestu Pánovi – Turčianska mládež 9. 12. 2016

Vždy, keď kráčam na mládež, či už Turčiansku alebo domácu, martinskú mládež v menšom kruhu mladých veriacich, teším sa na spoločenstvo a duchovný oddych. Táto mládež nebola výnimkou. Toľko nových tvárí. Toľko mladých ľudí túžiacich žiť s Bohom. Krajšie strávený piatkový večer si nikto z nás nevedel predstaviť. Celé sa to začalo scénkou dvoch moderátorov, ktorí stvárňovali dvoch kamarátov rozprávajúcich sa o Vianociach. Jeden z nich tvrdil, že je to zbytočný sviatok, že sa len náhlime s kúpou darčiekov a s prípravami. Druhý tvrdil, že je to nádherný sviatok plný lásky a radosti z príchodu Ježiša. Nakoniec sa prvý kamarát sám presvedčil že by sme sa mali na Vianoce tešiť, vítať Boha s láskou a pozvať ho medzi nás. Pán farár Mgr. Tomáš Lipovský z Hája nám rozprával o príprave cesty pre Pána. Ján Krstiteľ, o ktorom Kristus hovoril, že bol viac ako prorok, pripravoval cestu pre Ježišovo pôsobenie na zemi. Ján o sebe tvrdil, že nie je ani prorok, ani Eliáš a ani Kristus. Mohol mať slávu a peniaze, ale on potreboval pripraviť cestu Ježišovi.

Čo potrebuješ ty? Potrebuješ uznanie? Potrebuješ, aby ťa iní považovali za niekoho, kým nie si? Nie, nepotrebujeme to. Len si myslíme, že to potrebujeme. My potrebujeme pripravovať cestu pre Pána. Cestu do nášho srdca. Potrebujeme odstrániť z našej cesty kamene a hrbole a pokryť ju novým asfaltom a nemali by sme sa za to hanbiť. Preto by sme si mali napraviť vzťahy a naučiť sa odpúšťať. Buďme vo svojom živote „cestármi“. Tak zneli slová pána farára Lipovského.

Mládež sme ukončili výbornou kapustnicou a príjemnými rozhovormi. Ďakujeme všetkým organizátorom, kuchárom, účinkujúcim a samozrejme všetkým, ktorí prišli.

Tešíme sa na ďalšie stretnutie mládeže a dúfame že prídete aj vy.

MICHAELA BALŠIANKOVÁ

Martin Rázus NOVOROČNÁ MODLITBA

Z hmiel svit prvý vstáva,
rumencom – hľa, nezažiarila zore
nad Kriváňom bielučkým a smutným,
nové slnko nepobozká rieky,
mestečká a viesky osirelé,
ani očí mojich nepolúbi,
ktoré po ťažkých snoch – mdlé a slabé,
prosia dnes – oh, úpenlivo prosia...
– Hospodine! túžby moje poznáš,
vidíš stúpať pary z útrov mora:
mnoho ich je... (mnoho... mnoho... mnoho),
ale jednak dovoľ nehodnému
služebníku pár slov ponížených!

– Rozptýľ tie hmly, nechže zžiaria zore
nad Kriváňom bielučkým a smutným,
nechže slnko nové bozká rieky,
mestečká i viesky osirelé,
polúbiac i moje smutné oči,
ktoré jak dve hviezdy zaskvejú sa,
ďakujúc Ti vďačne... vrúčne... vrelo.
– Nuž a žehnaj i tej mojej piesni,
by som mohol tešiť rodné srdcia,
mocne spievať – že nám zhynúť nedáš,
ale zdvihneš rod náš – iste zdvihneš
v novom roku... Hospodine!

Amen.

NOVOROČNÝ VINŠ MARTINSKÉHO EVANJELIKA

K duchovným darom, ó Pane,
nech sú telesné pridané.
Daj vám, čo k životu treba:
zdravia, pokoja a chleba.

ES 393

UDALOSTI V NAŠOM CIRKEVNOM ZBORE V NOVEMBRI A DECEMBRI 2016

- Pamiatku posvätenia chrámu sme si pripomenuli v nedeľu 13. novembra slávnostnými službami Božími, na ktorých kázal brat farár Milan Kubík na tému „Radosť z cesty do chrámu“. V rámci SB boli aj detské služby Božie. Tiež vystúpil spevokol Foerster z Jičína. Po SB sme zasadili reformačnú lipu na Memorandovom námestí pred Biblickou školou. Potom sme mali spoločný obed v zborovom dome spolu s vyše 170 bratmi a sestrami. Sme vďační za požehnanú nedeľu.
- V novembri organizovala Evanjelická spojená škola zbierku látok a šijacích potrieb pre utečenecké tábory v Grécku cez humanitárnu organizáciu AD-RA. V novembri členovia nášho zboru prinášali šatstvo pre Dom charity v Martine. Ďakujeme za otvorené srdcia.
- 26. novembra sme zhotovovali adventné vence s deťmi a ich rodičmi. Na podujatí sa zúčastnilo vyše 160 detí a rodičov. Ďakujeme sestre kaplánke S. Danielovej a jej spolupracovníkom za organizáciu.
- V novembri a decembri sme mali adventné večerky v Martine, Diakovej a v Dražkoviach.
- 27. novembra sa náš zborový spevokol zúčastnil na Stretnutí spevokolov Turca v Turanoch.
- Stretnutie Turčianskej mládeže sa uskutočnilo 9. decembra v aule Biblickej školy. Výkladom na tému „Pripravujte cestu Pánovi“ poslužil brat farár Tomáš Lipovský z Hája.
- 11. decembra sme mali misijné služby Božie s účasťou detí, rodičov, detskej besiedky a Evanjelickej spojenej školy.
- 16. decembra bol v našom kostole vianočný koncert Katky Koščovej.
- 17. decembra sa v Dražkoviach konala ekumenická pobožnosť. Tradične ju pripravujú naše sestry z filie Dražkovec, za čo im srdečne ďakujeme.
- Adventný koncert nášho zborového spevokolu sme mali v nedeľu 18. decembra v našom kostole. Vďaka obetavým členom a dirigentke za prípravu a Pánu Bohu za požehnanie.
- Aj Evanjelická spojená škola mala bohatý adventný program: tri vianočné akadémie, vernisáž k projektu „Keď tvoríš srdcom“, vianočné podujatie s kapustnicou na Divadelnom námestí a vianočné služby Božie.
- Pokračujeme v stretnutiach žien a mužov na modlitbách a spoločných raňajkách 3. a 2. nedeľu v mesiaci. Ďakujeme za požehnané stretnutia, ako aj všetkým, ktorí ich s láskou pripravujú.
- Cez vianočné sviatky nám na službách Božích pomáhali študenti EBF UK Michaela a Pavol Prihrackí a Tomáš Priehradný.

SLUŽBY BOŽIE CIRKEVNÉHO ZBORU ECAV NA SLOVENSKU V MARTINE POČAS VIANOČNÝCH A NOVOROČNÝCH SVIATKOV

ŠTEDRÝ DEŇ – 24. 12. 2016 – SOBOTA

15.30

Štedrovečerné služby Božie

17.00

Štedrovečerné služby Božie

1. SLÁVNOSŤ VIANOČNÁ – 25. 12. 2016 – NEDEĽA

8.30

Slávnostné služby Božie

10.00

Slávnostné služby Božie

8.30

Služby Božie na Bystrícke

2. SLÁVNOSŤ VIANOČNÁ – 26. 12. 2016 – PONDELOK

10.00

Slávnostné služby Božie, v rámci SB Večera Pánova

SILVESTER – 31. 12. 2016 – SOBOTA

16.00

Služby Božie

NOVÝ ROK – 1. 1. 2017 – NEDEĽA

10.00 Slávnostné služby Božie s Večerou Pánovou

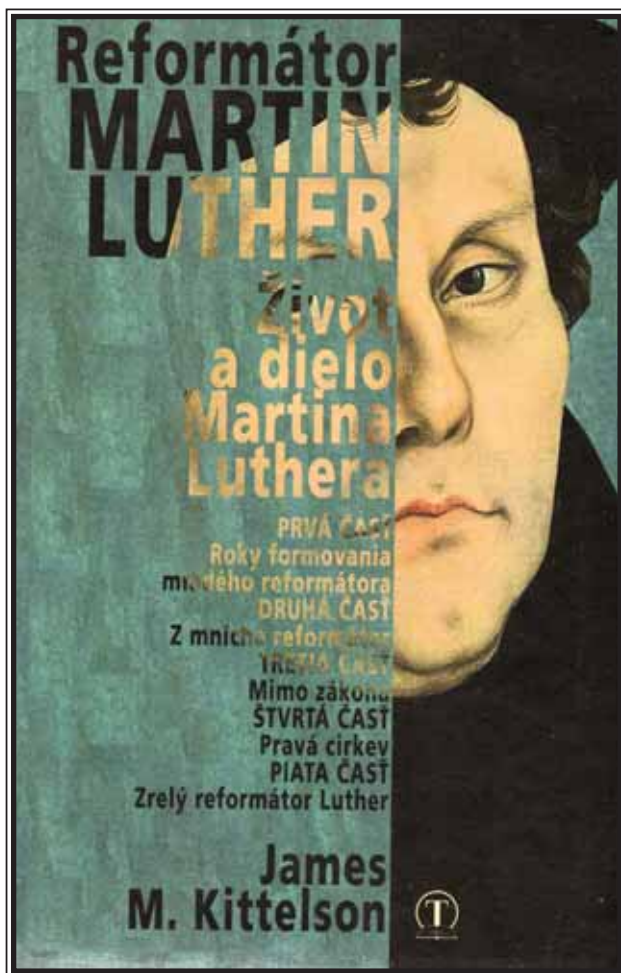

ZJAVENIE KRISTA PÁNA MUDRCOM – 6. 1. 2017 – PIATOK

10.00

Služby Božie

PRIPRAVILA KATARÍNA PLŽOVÁ

MARTINSKÝ EVANJELIK

Časopis Evanjelického a. v. cirkevného zboru v Martine.

Redakčná rada:

Milan Kubík, Peter Ďurík, Miloš Kovačka,

Katarína Pížová, Alžbeta Stančevová-Kátlovská, Hedwiga Tkáčová-Hennelová

Vychádza šesťkrát do roka.

Redakcia a administrácia: Ev. a. v. farský úrad v Martine, Memorandové námestie

www.ecavmt.sk, www.bsmt.sk, www.ezsmt.sk

Registračné číslo: FKOMT 94/01176